

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra politologie

**Autoritářské represivní strategie v hybridních režimech Latinské
Ameriky**

Disertační práce

Autor: Jaroslav Bílek
Studijní obor: 6701V027 Latinskoamerická studia
Studijní program: B6701 Politologie

Školitel: prof. PhDr. Maxmilián Strmiska, Ph.D.

V Hradec Králové dne 20.8. 2018

Zadání disertační práce

Autor: Mgr. Jaroslav Bílek

Studium: F14DP0010

Studijní program: P6701 Politologie

Studijní obor: Latinskoamerická studia

Název disertační práce: **Autoritářské represivní strategie v hybridních režimech Latinské Ameriky**

Název disertační práce AJ: Authoritarian repressive strategies in hybrid regimes in Latin America

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Předložená disertační práce se věnuje vztahu mezi autoritářskými represivními strategiemi a volební soutěživostí v hybridních režimech Latinské Ameriky. Ačkoliv je soudobá odborná literatura doslova protkána odkazy na přítomnost autoritářských represivních strategií v soutěživých režimech, je analýze jejich příčin a dopadů v hybridních režimech věnováno výzkumníky (i v mezinárodním měřítku) minimum pozornosti. Cílem této práce je tuto mezeru alespoň částečně zaplnit a přispět k vyřešení tohoto problému prostřednictvím konfrontace existujícího teoretického poznání s empirickou realitou Latinské Ameriky. Latinská Amerika je vhodným areálem pro výzkum hybridních režimů přinejmenším ze tří důvodů. Prvně, jak již bylo řečeno, jde o areál, ve kterém se zrodil výzkum hybridních režimů jako takových, protože to byl právě článek Terry L. Karla o politických režimech Střední Ameriky (Karl 1995), který uvedl termín hybridní režimy do soudobé politologie. Karl se sice ve zmíněném textu věnovala pouze režimům Střední Ameriky, ale již následující práce Merkela jasně ukázala, že nějakou formou hybridního postžení trpí většina režimů v tehdejší Latinské Americe (Merkel 2004: 51). Druhým důvodem je, že areálově orientovaný výzkum hybridních režimů je ve své podstatě přirozenou odpovědí na soudobý stav výzkumu, po kterém volají uznávané autority v oboru komparativní demokratizace (Morse 2012; Schedler 2013: 390). Svou velikostí totiž dokáže vhodně saturovat jejich požadavek po studii se středním počtem případů. Latinská Amerika poté více než dostatečně odpovídá představě o pomyslné laboratoři pro komparativní výzkum, protože se díky své velikosti a historii může pochlubit nejen bohatým výskytem zkoumaného fenoménu, ale i dostatečnou vnitřní rozmanitostí. Třetí důvod je poté čistě praktický. Na základě překotného politického vývoje v posledním desetiletí jsme zde totiž svědky jasné hybridizace (Mainwaring 2012; Levitsky and Loxton 2013; Wayland 2013; Sanchez-Sibony 2013; Mainwaring and Pérez-Lián 2015; Mayorga 2017; Balderacchi 2017) celé řady států (Venezuela, Bolívie, Ekvádor, Nicaragua, a Honduras). Dosavadní studie hybridních režimů se však v souvislosti s růžovou vlnou (Cannon 2012) snažily represivní jednání držitelů moci především popsat a ne vysvětlit (Anria 2016; Martí i Puig 2016; Conaghan 2016; De la Torre a Ortiz Lemos 2016; Thaler 2017), což předestřenému výzkumnému problému jen přidává na důležitosti. Časově se práce věnuje období 1980-2017. Volba je podmíněna především snahou o analýzu soudobých případů, které byly dosud povětšinou opomenuty. V posledních letech se sice setkáváme s hlasy, které tvrdí, že je třeba směřovat komparativní výzkum více do minulosti (Capoccia a Ziblatt 2010) a příklady hybridních režimů bychom ve zkoumaném areálu našli již v 19. století (Schedler 2015: 10), avšak toto řešení bylo zavrženo s ohledem na špatnou dostupnost historických dat a velmi odlišný mezinárodní politický kontext, který by stěžoval ověřování vlivu mezinárodních faktorů. Začít po vzoru Van Ham a Seim (2017) výběr případů v roce 1970 pak nemá příliš smysl, protože jediným hybridním režimem tehdy byla Kolumbie. Ve zmíněné době totiž v Latinské Americe ještě převažují "tradiční" autoritářské režimy (Mainwaring a Pérez-Lián 2010). Ve snaze o dosažení vytyčených výzkumných cílů využívá disertační práce pestrou paletu metodologických postupů. Podle potřeb jednotlivých kapitol se tak ke slovu dostávají kvantitativní i kvalitativní metody. Kvantitativní

metody jsou zastoupeny jednoduchou lineární regresní analýzou napříč časem a státy. Z kvalitativních metod práce využívá kvalitativní komparativní analýzu (QCA) a případové studie.

Abente Brun, D. 2008: Paraguay: ¿Jaque Mate? In: *Revista de Ciencia Política* 28, no. 1, p. 329-345.
Bílek, J., 2015: Hybrid Regimes as an Independent Type of Political Regime: A Comparison of Selected Approaches. In: *Středoevropské politické studie* 16, no. 2, p. 212-233. Bílek, J., 2017: Electoral competitiveness in competitive authoritarianism in Latin America In: *Studia Politica. Romanian Political Science Review* 17, no. 1 (forthcoming). Bílek, J. Vališková, B., 2016: The Causes of Electoral (In)Stability of Incumbents in Hybrid Regimes in Latin America. In: *Politické vědy* 19, no.2, p. 35-63. Bunce, V. Wolchick, S., 2010: Defeating Dictators: Electoral Change and Stability in Competitive Authoritarian Regimes. In: *World Politics* 62, no. 1, p. 438-6. Braumoeller, B. F., 2004: Hypothesis Testing and Multiplicative Interaction Terms. In: *International Organization* 5, p. 807-20. Carrión, J. F. 2006 (eds.): *The Fujimori Legacy: The Rise of Electoral Authoritarianism in Peru*. Pennsylvania State University Press. Castañeda, J. G. 1996: *The Mexican Shock: Its Meaning for the United States*. New York: New Press. Collier, D., 2011: *Understanding Process Tracing*. PS: *Political Science & Politics*, 44, no. 4, p. 823-830. Corrales, J. Hidalgo, M. 2013: El régimen híbrido de Hugo Chávez en transición (2009-2013). In: *Desafíos* 25, no 1, p. 45-84. Diamond, L., 2002: Thinking about hybrid regimes. In: *Journal of Democracy* 13, no. 2, p. 21-35. Dvořáková, V. Buben, R. Němec, J. 2013: Que el pueblo mande! Praha: Slon. Gandhi, J. Lust-Okar, E., 2009: Elections Under Authoritarianism. In: *Annual Review of Political Science* 12, p. 403-422. Green, K. 2007: *Why Dominant Parties Lose. Mexico's Democratization in Comparative Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 350 p. Handlin, S. 2016: Mass Organization and the Durability of Competitive Authoritarian Regimes: Evidence From Venezuela. In: *Comparative Political Studies* 49, č. 9, s. 1238-1269. Howard, M. M and Roessler, P. G. 2006: Liberalizing Electoral Outcomes in Competitive Authoritarian Regimes. In: *American Journal of Political Science* 50, č. 2, p. 362-378. Karl, T. 1995: Hybrid Regimes of Central America. In: *Journal of Democracy* 6, no. 3, p. 72-86. Levitsky, S. and Way, L., 2010: *Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes after the Cold War*. Cambridge: Cambridge University Press, 517 p. Levitsky, S. Loxton, J., 2013: Populism and competitive authoritarianism in the Andes. In: *Democratization* 20, no. 1, s. 107-136. Mainwaring, S. Brinks, D. Pérez-Liñán, A., 2001: Classifying Political Regimes in Latin America, 1945-1999. In: *Studies in Comparative International Development* 36, no. 1., p. 37-65. Mainwaring, S., 2012: From representative democracy to participatory competitive authoritarianism: Hugo Chávez and Venezuelan politics. In: *Perspectives on Politics* 10, no 4, p. 955-967. Mainwaring, S. Pérez-Liñán, A., 2015: Cross-Currents in Latin America. In: *Journal of Democracy* 26, no. 1, p. 114-127. Magaloni, B., 2006: *Voting for Autocracy*. New York: Cambridge University press, 298. Mayorga, R. A. 2005: *Outsiders and Neopopulism: The Road to Plebiscitary Democracy*. In: Mainwaring, S. Bejarano, A. M. Leongómez, E. P. 2005. *The Crisis of Democratic Representation in the Andes*. Stanford: Stanford University Press, 132-170. Mayorga, R. A. 2006: *Bolivia's Democracy at the Crossroads*. In: Mainwaring, S. Hagopian, F. (eds.) *The Third Wave of Democratization in Latin America. Advances and Setbacks*. New York: Cambridge University Press, p. 149-178. Mayorga, R. A. 2017: *Populismo autoritario y transición regresiva: la dictadura plebiscitaria en la región andina*. In: *Latin American Review of Comparative Politics*, no. 2, p. 39-69.

Garantující
pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: prof. PhDr. Maxmilián Strmiska, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 20.4.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto disertační práci vypracoval pod vedením svého školitele prof. PhDr. Maxmiliána Strmisky, Ph.D. samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 20. 8. 2018

Poděkování

I když je pod disertační prací podepsán jeden autor, je její výsledná podoba většinou ovlivněna plejádou lidí, kteří k jejímu vzniku více či méně pomohli, a událostmi, které se nesmazatelně zapsaly do paměti autora. Rád bych na tomto místě poděkoval všem, kteří mi na cestě k dokončení této práce pomohli ať již radou nebo podporou ve chvílích, kdy na mou cestu slunce zrovna dvakrát nesvítilo.

Anotace

BÍLEK, JAROSLAV. 2018. *Autoritářské represivní strategie v hybridních režimech Latinské Ameriky*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, s. 140, Disertační práce.

Tato disertační práce se věnuje autoritářským represivním strategiím v hybridních režimech Latinské Ameriky. Ačkoliv je totiž soudobá odborná literatura doslova protkána odkazy na přítomnost autoritářských represivních strategií v soutěživých režimech, je analýze jejich příčin a dopadů v hybridních režimech věnováno výzkumníky (i v mezinárodním měřítku) minimum pozornosti. Cílem práce je tuto mezeru alespoň částečně zaplnit a přispět k vyřešení tohoto problému prostřednictvím konfrontace existujícího teoretického poznání s empirickou realitou Latinské Ameriky.

Ve snaze o naplnění výše uvedeného cíle si předložená disertační práce za cíl odpovědět na čtyři hlavní výzkumné otázky, které se přímo pojí s problematikou autoritářských represivních strategií v hybridních režimech Latinské Ameriky: Které faktory ovlivňují míru represe v hybridních režimech Latinské Ameriky? Ovlivňují volební soutěživost v hybridních režimech Latinské Ameriky spíše předvolební (dlouhodobé) nebo volební (krátkodobé) autoritářské represivní strategie? Jaký vliv mají autoritářské represivní strategie na míru volební soutěživosti v hybridních režimech Latinské Ameriky? Jaké kombinace faktorů vedou k překonání dlouhodobé represe v hybridních režimech Latinské Ameriky?

Ve snaze o dosažení vytyčených výzkumných cílů využívá disertační práce pestrou paletu metodologických postupů. Podle potřeb jednotlivých kapitol se proto ke slovu dostávají kvantitativní i kvalitativní metody. Kvantitativní metody jsou zastoupeny lineární regresní analýzou. Z kvalitativních metod využívá práce kvalitativní komparativní analýzu (QCA). V průběhu celé práce jsou navíc pro dokreslení diskutovány stručné kvalitativní příklady. Z hlediska metodologické perspektivy tak práce beze zbytku naplňuje přístup, který bychom označili za „mixed methods approach“.

Závěry ukazují, že velkou část teoretického poznání, které bylo v uplynulých letech nashromážděno, bude třeba zavrhnout nebo alespoň výrazně revidovat. Většina dominantních teoretických předpokladů včetně teorií Levitského a Waye či Schedlera totiž při konfrontaci s empirickou realitou Latinské Ameriky příliš neobstojí.

Klíčová slova: *Hybridní režimy, volby, autoritářské represivní strategie, manipulační menu, Latinská Amerika.*

Annotation

BÍLEK, JAROSLAV. 2018. *Authoritarian repressive strategies in hybrid regimes in Latin America*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, pp. 140, Disertační práce.

This dissertation thesis is concerning the topic of authoritarian repressive strategies in hybrid regimes in Latin America. Despite the current academic literature being interwoven with references to the presence of authoritarian repressive strategies in competitive regimes, there is only little attention (even on the international level) being paid to the analysis of their causes and impacts in hybrid regimes by the researchers. The goal of this thesis is to fill the gap, at least partly, and to contribute to resolving this issue by confronting the existing theoretical knowledge with the empirical reality of Latin America.

In order to achieve the aforementioned goal, this dissertation thesis is raising four main research questions which are directly linked to the problematics of authoritarian repressive strategies in Latin America: What factors influence the level of repression in hybrid regimes in Latin America? Do pre-electoral (long-term) strategies, or rather electoral (short-term) repressive strategies influence the electoral competitiveness in hybrid regimes in Latin America? What kind of influence do authoritarian repressive strategies have on the level of electoral competitiveness in hybrid regimes in Latin America? What kind of combinations of factors lead to overcoming long-term repressions in hybrid regimes in Latin America?

To accomplish the defined research goals, this thesis works with a plethora of methodological approaches. Both qualitative and quantitative methods are being exploited accordingly. The quantitative methods are represented by linear regression. As for the qualitative methods, the thesis uses qualitative comparative analysis (QCA). For further illustration, succinct qualitative examples are being discussed throughout the thesis. From the methodological

perspective, the thesis then meets what may be called ‘the mixed methods approach’.

The conclusions show that a big part of the theoretical knowledge that was gathered in the recent years, will need to be rejected, or revised at least. The majority of the dominant theoretical assumptions, including the theories of Levitsky and Way, and Schedler, do not stand a chance when confronted with the empirical reality of Latin America.

Keywords: *Hybrid Regimes, Elections, Authoritarian Repressive Strategies, Menu of Manipulation, Latin America.*

Obsah

Úvod.....	1
Stručné uvedení do problematiky.....	1
Cíl práce.....	4
Teoretický rámec a úvodní představení klíčových pojmů.....	4
Geografické a časové vymezení práce	7
Metody a data.....	9
Dosavadní výzkum hybridních režimů v Latinské Americe	11
Struktura práce	17
1 Hybridní režimy	19
1.1 Stručný vývoj problematiky hybridních režimů a existující kritika.....	19
1.2 Semidemokracie.....	28
2 Autoritářské represivní strategie	36
2.1 Operacionalizace autoritářských represivních strategií.....	36
2.2 Deskriptivní analýza použitých dat o manipulativních a represivních strategiích	42
3 Příčiny represe a manipulace v hybridních režimech Latinské Ameriky.....	46
3.1 Příčiny krátkodobé represe.....	46
3.1.1 Existující vysvětlení	46
3.1.2 Výzkumný design	50
3.1.3 Analýza	53
3.2 Příčiny dlouhodobé represe.....	57
3.2.1 Existující vysvětlení	57
3.2.2 Výzkumný design	59
3.2.3 Analýza	61
3.3 Diskuze a závěr.....	64
4 Důsledky represe a manipulace v hybridních režimech Latinské Ameriky	67
4.1 Dopad autoritářských represivních strategií v komparativní perspektivě 68	
4.1.1 Autoritářské represivní strategie a volební soutěživost	68
4.1.2 Analýza	71
4.2 Volební podvody a volby v Nikaragui 2011.....	75
4.2.1 Politicko-historický kontext.....	76
4.2.2 Výzkumný design a kvantitativní analýza.....	80
4.2.3 CPCs jako nástroj dlouhodobé represe	84
4.3 Závěrem	89

5	Překonání dlouhodobé represe v hybridních režimech Latinské Ameriky	91
5.1	Příčiny volebního úspěchu opozice	93
5.1.1	Stručné nastínění teoretické diskuze	93
5.1.2	Použitá vysvětlení a jejich operacionalizace	95
5.2	QCA	97
5.2.1	Hlavní specifika použité metody	97
5.2.2	Výběr případů a kalibrace proměnných	100
5.3	Analýza	102
5.4	Závěr	105
	Závěr	107
	Seznam použitých zdrojů	112
	Prameny	112
	Databáze	118
	Odborná literatura	120
	Přílohy	141
	Příloha č. 1: Pearsonův korelační koeficient nezávislých proměnných	141
	Příloha č. 2: Pearsonův korelační koeficient nezávislých proměnných	141
	Příloha č. 3: Pearsonův korelační koeficient nezávislých proměnných	141
	Příloha č. 4: Pearsonův korelační koeficient nezávislých proměnných	142
	Příloha č. 5: Vliv volebních rizik na počet volebních stížností a volebních incidentů	142

Úvod

Předložená disertační práce se věnuje autoritářským represivním strategiím v hybridních režimech Latinské Ameriky. Ačkoliv je totiž soudobá odborná literatura doslova protkána odkazy na přítomnost autoritářských represivních strategií v soutěživých režimech, je analýze jejich příčin a dopadů v hybridních režimech věnováno výzkumníky (i v mezinárodním měřítku) minimum pozornosti. Smyslem této práce je tuto mezeru alespoň částečně zaplnit a přispět k vyřešení tohoto problému prostřednictvím konfrontace existujícího teoretického poznání s empirickou realitou Latinské Ameriky.

Stručné uvedení do problematiky

I když se řada odborníků po konci studené války domnívala, že dojde k masovému rozšíření liberální demokracie (Fukuyama 2002), byl vývoj poněkud odlišný. Soudobá mezinárodně politická situace sice výrazně zkomplikovala vznik a udržení explicitně autoritářských režimů¹, avšak nelze tvrdit, že by ve světě po začátku třetí vlny demokratizace (Huntington 1991) všechny formy autoritářství vymizely. Velmi specifická mezinárodní konstelace, vyznačující se především důrazem mezinárodního společenství na konání soutěživých voleb, vedla ke vzniku celé řady politických režimů, ve kterých sice formálně existují demokratické instituce, ale držitelé moci ve snaze o její udržení se neváhají uchýlovat k celé řadě nedemokratických praktik (Castañeda 1996; Diamond 2002; Levitsky a Way 2010), za které by se nemuseli stydět ani diktátoři v předchozích dekadách².

¹Za autoritářství v tradičním slova smyslu považuje předložený text režim, který ve své době již legendární práci konceptualizoval Juan Linz (1970). Soudobá komparativní politologie pak v souvislosti s takovým typem autoritářského režimu používá adjektiva uzavřený nebo nesoutěživý.

² Bez ohledu na to, zda budeme považovat hybridní režimy za přechodné fenomény (Shevtsova 2001; Donno 2013; Linz a Stepan 2013), nebo jim jako režimní kategorii predikovat delší životnost (Menocal et al, 2008; Ekman 2009; Diver 2014; Bílek a Vališková 2016), je nesporné, že sledované nedemokratické praktiky jsou především evolucí nástrojů v rukou autoritářů těšících se politické moci. Ve své podstatě tak jsme z historického hlediska jen svědky vývoje „manipulačního menu“ (Schedler 2002) do podmínek soudobého světa. Světa, ve kterém jsme povětšinou citlivější na příliš krvavé projevy politického teroru, ale paradoxně v něm neklesá poptávka po účinných nástrojích k eliminaci politické opozice a tišení nespokojených davů.

Častý výskyt těchto zvláštních režimů, pro které se někdy užívá souhrnného označení hybridní nebo smíšené, vedl k prudkému rozvoji soudobé politologické agendy hned ve dvou směrech. Tím prvním byla nesmírně bohatá teoretická diskuze³, která vedle vymezení celé řady nových režimních kategorií výrazně přispěla k precizaci našeho chápání ohledně toho, co demokracie je a co nikoliv (Karl a Schmitter 1991). Druhým směrem byl poté samotný empirický výzkum. Vedle studií věnovaných problematice stability těchto režimů (Menocal et al. 2008; Brownlee 2009; Ekman 2009; Levitsky a Way 2010) se úsilí výzkumníků koncentrovalo především na snahu vysvětlit, jak a kdy může být poražen držitel moci (Howard a Roessler 2006; Greene 2007; Bunce a Wolchick 2011; Donno 2013) a co ovlivňuje míru volební soutěživosti (Gilbert 2012; Schedler 2013).

Tabulka č. 1: Výzkum voleb v hybridních režimech⁴⁵

autoři a studie	počet případů	rozsah výběru	represivní strategie	hlavní explanační perspektiva
Howard a Roessler 2006	50	1990-2002	0	institucionální faktory, ekonomická vysvětlení, strategie opozice, kandidatura incumbenta
Pop-Eleches a Robertson 2008	2303	1992-2006	0	ekonomická vysvětlení, etnicita, svoboda tisku, míra demokracie v regionu
Greene 2007	55	1961-2008	2	ekonomická vysvětlení, míra občanské svobody, míra státní kontroly nad ekonomikou
Levitsky a Way 2010	35	1990-1995	1?	mezinárodní strukturální faktory, organizační schopnosti incumbenta
Bunce a Wolchick 2011	11	1998-2008	1	strategie opozice a občanské společnosti
Gilbert 2012	18-51	1990-2009	1	přístup vlády k občanské společnosti, etnicita, GDP, institucionální faktory
Donno 2013	177	1990-2007	0	ekonomická vysvětlení, mezinárodní faktory, kandidatura incumbenta, geografické umístění
Schedler 2013	39-93	1980-2002	4	strategie opozice, strategie vlády, ekonomická vysvětlení, institucionální faktory
Way 2015	10	1991-2014	2?	národní identita, donucovací schopnosti incumbenta, podoba stranického systému, státní kontrola ekonomiky
Bílek a Vališková 2016	18	1990-2014	0	ekonomická vysvětlení, strategie opozice, strategie incumbenta, výsledek lokálních voleb

³ Protože jde o diskuzi vpravdě spleťitou, je představení jejích hlavních bodů věnována celá následující kapitola.

⁴ Otazník odkazuje na nejednoznačné vymezení státní kapacity a organizačních možností držitele moci. Všechny tři zmíněné studie totiž chápou některé represivní strategie jako součást zmíněného, ale bližší specifikaci opomíjí.

⁵ Cílem tabulky je reflektovat dosavadní výzkum faktorů, které ovlivňují výsledek voleb v hybridních režimech, tedy alternaci u moci nebo velikost volební soutěživosti. V součtu tak nejsou zahrnuty práce, které se snaží odpovědět na otázku, zda mohou být soutěživé volby příčinou demokratizace (Například Lindberg 2006; Lindberg 2009; Bernhard et al. 2016).

Van Ham a Seim 2017	397	1970-2006	1?	státní kapacita, předchozí volby, úroveň demokracie
------------------------	-----	-----------	----	--

Zdroj: Autor na základě uvedených studií

Nastíněné výzkumné snažení však má dva zásadní nedostatky. Tím prvním je, že i když se všichni autoři shodnou na tom, že jde o režimy, jejichž charakteristickým znakem jsou již zmíněné autoritářské zásahy držitelů moci do politické soutěže (Mainwaring et al. 2001; Levitsky a Way 2010b; Schedler 2002), je tento problém většinou studií buď opomíjen, nebo zmiňován jen okrajově. Jak totiž názorně dokládá první tabulka, orientuje se většina existujících studií na vysvětlení prostřednictvím „tradičních“ strukturálních faktorů nebo jednání opozice (Howard a Roessler 2006; Bunce a Wolchik 2010). Když už se nějaký z existujících výzkumů zmíněnému problému rozhodl věnovat, není bez zajímavosti, že vždy pracoval s výrazně menším spektrem autoritářských represivních strategií, než nabízí soudobý stav teoretického poznání. Omezoval se též výhradně na snahu o zjištění, která z těchto strategií je nejúčinnější a opomíjel jejich možné interakce⁶. Takový přístup sice jde částečně pochopit s ohledem na design dosavadních výzkumů⁷ a omezené zdroje dat⁸, se kterými musely předchozí studie pracovat, ale je nedostatečný. Na obhajobu zmíněných výzkumníků je ale třeba podotknout, že ani ostatní⁹ výzkumy volebních podvodů a manipulací (Birch 2011; Donno a Roussias 2012; Donno 2013b; Simpser 2013) na tom nejsou lépe, protože pracovaly se stejnými nebo velmi podobnými datovými soubory a konceptuálními východisky.

Druhým velkým nedostatkem existujících studií je výběr případů. Jak si totiž všimli již autoři přede mnou, je slabinou stávajících výzkumů to, že své závěry budují především na základě globálních studií pracujících s

⁶Pomyslnou výjimkou potvrzující pravidlo představuje studie Bílek 2017. Ta se však věnuje výhradně postkomunistickému prostoru a interakcím vybraných represivních strategií mezi sebou. Opomíjí tak možné interakce represivních strategií se strukturálními faktory a jednáním aktérů.

⁷ Dosavadní výzkum se totiž v této oblasti orientoval převážně na regresní modely bez interakčních efektů nebo tabulkové (kontrolované) komparace (Bílek 2017a: 345).

⁸ Výzkum nedemokratických praktik držitelů moci je v praktické rovině poměrně komplikovaná aktivita. Ze své podstaty jde totiž o aktivitu, která má ideálně zůstat skryta před očima náhodného diváka. Dosavadní výzkumy tak byly nuceny pracovat s poměrně malým spektrem dat, o čemž bude ještě řeč.

⁹ Ostatními jsou myšleny soudobé komparativní studie, které nepracují pouze s jednou konkrétní režimní kategorií.

velkým počtem případů anebo opakovaném výzkumu několika málo „paradigmatických případů“, jakým je Mexiko před porážkou PRI v roce 2000 nebo současné Rusko či Venezuela (Gandhi a Lust-Okar 2009; Morse 2012). To vede k tomu, že existující teorie jsou vesměs příliš univerzalistické a mají jen omezený explanační potenciál. Vedle toho je patrná až přílišná orientace na starší a dobře známé případy. Tento fakt je možné dobře demonstrovat na dvou asi nejvlivnějších knihách celého výzkumného směru. Publikace Stevena Levitskeho a Lucana Waye (2010) se orientuje na režimy, které byly hybridní mezi lety 1990-1995 a práce Andrese Schedlera (2013) končí svůj výběr případů rokem 2002.

Cíl práce

Ve snaze o zacelení výše uvedených nedostatků si předložená disertační práce klade za cíl odpovědět na čtyři hlavní výzkumné otázky¹⁰, které se přímo pojí s problematikou autoritářských represivních strategií v hybridních režimech:

(1) Které faktory ovlivňují míru represe v hybridních režimech Latinské Ameriky?

(2) Ovlivňují volební soutěživost v hybridních režimech Latinské Ameriky spíše předvolební (dlouhodobé) nebo volební (krátkodobé) autoritářské represivní strategie?

(3) Jaký vliv mají autoritářské represivní strategie na míru volební soutěživosti v hybridních režimech Latinské Ameriky?

(4) Jaké kombinace faktorů vedou k překonání dlouhodobé represe v hybridních režimech Latinské Ameriky?

Teoretický rámec a úvodní představení klíčových pojmů

Jak již napovídají výzkumné otázky, je disertační práce silně ukotvena v soudobé komparativní demokratizaci. Motivací autora je pak nejen přispět k porozumění hybridním režimům v soudobé Latinské Americe, ale především získaná zjištění zasadit do širší komparativní perspektivy. Je totiž

¹⁰ Výzkumné otázky jsou v jednotlivých kapitolách rozpracovány do 17 testovaných hypotéz.

s podivem, že ačkoliv nejsou hybridní režimy ve zkoumané oblasti ničím novým (Karl 1995) a podle některých zde celé paradigma vlastně vzniklo (Cassani 2014), nemáme do dnešního dne žádnou ucelenou areálovou publikaci^{11,12}, která by se tématu věnovala. Práce ve své podstatě čerpá především z teoretického rezervoáru, který z velké části vznikl mimo tento areál. Z tohoto důvodu se práce především snaží o propojení dosavadního teoretického poznání s empirickou realitou zkoumané oblasti. Vzhledem k nastíněnému stavu (ne)poznání a do jisté míry průkopnickému charakteru celé práce pak není její ambicí formulace ucelené teorie, ale ověření teorií existujících.

Za *hybridní režimy* jsou v této práci považovány takové režimy, které naplňují kritéria konceptu semidemokracie podle Mainwaringa, Brinkse a Peréze-Liñána (2001). Důvodem pro využití tohoto konceptu je přesvědčení autora o tom, že se nejlépe hodí k zachycení soudobých režimně-politických procesů v Latinské Americe. K tomuto kroku vedou autora dva důvody. Prvním je prostý fakt, že jde o asi¹³ jediný koncept hybridních režimů, který byl vytvořen především pro potřeby tohoto regionu a navíc výzkumníky, kteří se na Latinskou Ameriku výhradně specializují¹⁴. Druhý důvod je pak čistě praktický. Alberto Simpser a Sarah Birch ve svých publikacích o volebních podvodech a manipulacích jasně dokládají, že k těmto jevům zdaleka nejčastěji dochází v režimech hybridních (Birch 2011: 70; Simpser 2013: 144). Z toho důvodu je vhodné pracovat s kategorií, která obsahuje všechny takové režimy. To ve svém důsledku znamená, že občas kritizovaná „přílišná

¹¹ Výzkum hybridních režimů v Latinské Americe se tím značně odlišuje od výzkumu tohoto fenoménu v postkomunistickém prostoru (Bunce a Wolchik 2011) a Africe (Bogaards a Elischer 2016), kde podobné práce existují.

¹² Dominantní formou knižní publikace o sledovaném tématu zde tak jsou kolektivní monografie věnované jednotlivým státům (například Carrión 2006).

¹³ Slovo „asi“ je zde použito s ohledem na představitele německé školy. Tamní výzkum v oblasti komparativní demokratizace byl v uplynulých dvou dekadách velmi aktivní a věnoval se často hybridním režimům a Latinské Americe. Řada textů zde však vyšla pouze v němčině a nedostala se k širšímu zahraničnímu publiku. To znamená, že teoreticky může existovat koncept hybridního režimu pro Latinskou Ameriku, o kterém nevím. Nepovažuji to však za příliš pravděpodobné. Už jen proto, že zásadní práce tamních autorů jako je Wolfgang Merkel (1999; 2004), Heidrun Zinecker (2009), na podobné texty neodkazují.

¹⁴ Zde narážím především na to, že kupříkladu práce Levitskeho a Waye (2010) vyloženě trpí tím, že byla vytvořena na základě analýzy případů hybridních režimů v Africe, ačkoliv oba autoři přiznávají, že s tímto areálem nemají vůbec žádné zkušenosti (Way 2016:1-4), což vlastně motivovalo výzkumníky kolem Matthijse Boggardse a Sebastiana Elichera k reakci v podobě knihy *Democratization and Competitive Authoritarianism in Africa* (2016).

extenze“ (Dvořáková, Buben a Němec 2012; Cassani 2014) celého konceptu semidemokracie není s ohledem na zvolený výzkumný design nevýhodou, ale naopak jasným záměrem.

Disertační práce se hlásí k výzkumné tradici, která *volby* v hybridních režimech chápe jako arénu (Schedler 2013), ve které dochází k boji o politickou moc mezi vládou a opozicí. Ačkoliv je tento přístup v současnosti jasně dominantní, jde o poměrně podstatnou poznámku, protože vedle něj existuje ještě druhá výzkumná tradice. Ta ideově vychází z práce Gordona Tullocka (1987) a bere volby v hybridních režimech pouze jako dekoraci nebo nástroj držitelů moci. Tento přístup je možné identifikovat například v práci Lee Morgenbessera (2014), ale zmiňují ho i Balík a Holzer (2006).

Volební soutěživost je vyjádřena jako těsnost volebních výsledků. Těsnost volebních výsledků je operacionalizovaná jako procentuální rozdíl v počtu získaných platných hlasů mezi nejúspěšnějšími dvěma kandidáty¹⁵ na základě výsledků prvního kola. Jde tedy o tutéž operacionalizaci, kterou ve své studii používá Schedler (2013) nebo Gilbert (2012). Čím těsnější je volební výsledek, tím větší je volební soutěživost a naopak. Výhodou zvolené operacionalizace je vedle její jednoduchosti především to, že jí věnují pozornost i sami zainteresovaní političtí aktéři. Racionální teoretický předpoklad stojí na tom, že se relevantní političtí aktéři snaží ovlivnit těsnost volebních výsledků ve svůj prospěch. Chtějí, až na výjimky, volby výrazně vyhrát nebo jen velmi těsně prohrát¹⁶ (Schedler 2013: 222).

*Autoritářské represivní strategie*¹⁷ jsou pojmem pro pestrou paletu manipulativních a represivních technik, které užívají držitelé moci k ovlivnění výsledku voleb v hybridních režimech. Oproti většině dosavadní literatury, ve které je možné vysledovat ostré dělení na dlouhodobé (Levitsky

¹⁵V praxi tak jde vždy o rozdíl mezi držitelem moci a nejsilnějším opozičním aktérem. Aby výsledná hodnota volební těsnosti brala v úvahu případnou alternaci moci, je v případě, že vyhraje držitel moci, hodnota volební těsnosti kladná. V případě vítězství opozice je hodnota volební těsnosti záporná. Řešení je opět shodné s tím, které ve své práci použil Schedler (2013: 207).

¹⁶Výjimkou je nepříliš častá situace, kdy se držitel moci bojí reakce mezinárodního společenství v případě, že by vyhrál volby příliš jasně. Vhodným názorným příkladem takové situace jsou volby ve Rwandě v roce 2008, kde se držitel moci snažil cíleně snížit při sčítání výsledků svůj náskok nad opozicí (Reyntjens 2015: 22).

¹⁷Termín vychází z mé studie *Autoritářské represivní strategie a volební soutěživost* (Bílek 2017).

a Way 2010b) a krátkodobé represivní strategie (Schedler 2013), se předložená disertační práce snaží o syntézu obou přístupů s cílem zjistit, které z těchto strategií jsou účinnější, a zachytit paletu autoritářských nástrojů v co nejucelenější podobě. Disertační práce tak analyzuje šest autoritářských represivních strategií, kterými jsou: volební podvody, zastrašování opozice, nakupování hlasů, nerovný přístup k právu, omezování médií a kontrola ekonomiky.

Jde tedy o tři dlouhodobé strategie (nerovný přístup k právu, omezování médií a kontrola ekonomiky), které nám znázorňují nerovnost herního pole (Levitsky a Way 2010b), a tři strategie krátkodobé, které se bezprostředněji vážou k samotným volbám (volební podvody, zastrašování opozice, nakupování hlasů). Hlavním rozdílem je to, že strategie v první kategorii se projevují spíše dlouhodobě a jsou většinou nenápadnější, kdežto strategie ve druhé kategorii představují spíše krátkodobou reakci držitele moci na aktuální politickou situaci. Jejich dopady tak mohou být bezprostřednější, ale zároveň i nepoměrně zjevnější, což ve svém důsledku může často spíše uškodit, protože tím na sebe držitelé moci mohou přivolat příliš mnoho nechtěné mezinárodní pozornosti. V souladu s majoritním přesvědčením poté disertační práce vychází z předpokladu Andrease Schedlera o tom, že v soudobém světě držitelé moci spíše racionálně vybírají konkrétní autoritářskou represivní strategii, než aby používali všechny (Schedler 2002).

Geografické a časové vymezení práce

Latinská Amerika je vhodným areálem pro výzkum hybridních režimů přinejmenším ze tří důvodů. Prvně, jak již bylo řečeno, jde o areál, ve kterém se zrodil výzkum hybridních režimů jako takových, protože to byl právě článek Terry L. Karla o politických režimech Střední Ameriky (Karl 1995), který uvedl termín hybridní režimy do soudobé politologie. Karl se sice ve zmíněném textu věnovala pouze režimům Střední Ameriky, ale již následující práce Merkela jasně ukázala, že nějakou formou hybridního postihu trpí většina režimů v tehdejší Latinské Americe (Merkel 2004: 51). Druhým důvodem je, že areálově orientovaný výzkum hybridních režimů je

ve své podstatě přirozenou odpovědí na soudobý stav výzkumu, po kterém volají uznávané autority v oboru komparativní demokratizace (Morse 2012; Schedler 2013: 390). Svou velikostí totiž dokáže vhodně saturovat jejich požadavek po studii se středním počtem případů. Latinská Amerika poté více než dostatečně odpovídá představě o pomyslné laboratoři pro komparativní výzkum, protože se díky své velikosti a historii může pochlubit nejen bohatým výskytem zkoumaného fenoménu, ale i dostatečnou vnitřní rozmanitostí.

Třetí důvod je poté čistě praktický. Na základě překotného politického vývoje v posledním desetiletí jsme zde totiž svědky jasné hybridizace¹⁸ (Corrales a Penford 2011; Mainwaring 2012; Levitsky and Loxton 2013; Wayland 2013; Sanchez-Sibony 2013; Mainwaring and Pérez-Liñán 2015; Mayorga 2017; Balderacchi 2017) celé řady států (Venezuela, Bolívie, Ekvádor, Nicaragua, a Honduras). Dosavadní studie hybridních režimů se však v souvislosti s růžovou vlnou (Cannon a Hume 2012) snažily represivní jednání držitelů moci především popsat a ne vysvětlit (Anria 2016; Martí i Puig 2016; Conaghan 2016; De la Torre a Ortiz Lemos 2016; Thaler 2017), což předestřenému výzkumnému problému jen přidává na důležitosti. Časově se práce věnuje období 1980-2017. Volba je podmíněna především snahou o analýzu soudobých případů, které byly dosud povětšinou opomenuty. V posledních letech se sice setkáváme s hlasy, které tvrdí, že je třeba směřovat komparativní výzkum více do minulosti (Capoccia a Ziblatt 2010) a příklady hybridních režimů bychom ve zkoumaném areálu našli již v 19. století (Schedler 2015: 10), avšak toto řešení bylo zavrženo s ohledem na špatnou dostupnost historických dat a velmi odlišný mezinárodně politický kontext, který by ztěžoval ověřování vlivu mezinárodních faktorů. Začít po vzoru van Ham a Seim (2017) výběr případů v roce 1970 pak nemá příliš smysl, protože jediným hybridním režimem tehdy byla Kolumbie. Ve zmíněné době totiž v Latinské Americe ještě převažují „tradiční“ autoritářské režimy (Mainwaring a Pérez-Liñán 2010).

¹⁸ Termín hybridizace je v této práci chápán jako změna demokratického režimu v hybridní. Stav kdy se hybridní režim v jedné zemi stává méně a méně svobodný je poté nazýván autokratizací (Dresden a Howard 2015).

Metody a data

Ve snaze o dosažení vytyčených výzkumných cílů využívá disertační práce pestrou paletu metodologických postupů. Podle potřeb jednotlivých kapitol se proto ke slovu dostávají kvantitativní i kvalitativní metody. Kvantitativní metody jsou zastoupeny jednoduchou lineární regresní analýzou¹⁹ napříč časem a státy. Poněvadž se v tomto důsledku jednotlivé případy shlukují na základě zemí, je porušen základní předpoklad lineární regresní analýzy (OSL) a to, že případy jsou na sobě nezávislé, chyby (errors) jsou normálně rozdělené a nekorelované (Wooldridge 2003). Ve snaze o řešení tohoto problému je tak vždy použita regrese s robustními korigovanými chybami (robust standard errors), kde klastrem jsou jednotlivé země (Hamilton 2003: 192). U této specifikace bývají často hodnoty směrodatných chyb u regresních koeficientů vyšší než v případě OSL, což se projeví i na vyšších pravděpodobnostních hodnotách (p-values). Modely jsou proto konzervativnější, a tudíž vhodnější pro tento typ dat. Tam kde to výzkumný design a povaha analyzovaných případů vyžaduje, jsou pak použity i modely s fixními efekty.

Z kvalitativních²⁰ metod využívá práce především kvalitativní komparativní analýzu (QCA). Ačkoliv se v posledních letech vedou živé debaty o tom, zda vůbec může kvalitativní komparativní analýza (QCA) nějak přispět k našemu poznání v komparativní politologii (Paine 2015; Munck 2016; Paine 2016), považují její využití v této práci za velmi prospěšné. Prvně je to, i přes veškerou kritiku, která vůči ní byla vyslovena, stále metoda, jež se hodí lépe k vysvětlení interakčních efektů (Braumoeller 2004) než běžné statistické metody. Vedle toho jsou vícepřípadové studie voleb v hybridních

¹⁹ Pro snazší interpretaci jsou data vstupující do analýz povětšinou standardizovaná pomocí Z-score.

²⁰ Je samozřejmě otázkou, zda je kvalitativní komparativní analýza metodou kvalitativní nebo spíše kvantitativní. Co do otázky jejího původu, je odpověď jasná, protože její kvalitativní kořeny jsou neoddiskutovatelné (Schneider a Wagemann 2010). V praktické rovině, nebo, chcete-li, „tradici nejčastějšího užití“ je však již odpověď o mnoho komplikovanější. Řada metodologických expertů totiž správně poukazuje na to, že v současnosti velká část empirických výzkumů používá QCA bez bližší znalosti analyzovaných případů, čímž z ní (proti přání tvůrců) činní další kvantitativní metodu (Krogslund a Michael 2015; Beach 2017).

režimech až na několik výjimek kvantitativní, a tak je využití kvalitativní komparativní analýzy způsobem, jak vyslyšet volání po větší metodologické pluralitě v této oblasti. Kapitola 4.2.2 pak využívá vysvětlující variantu proces-tracingu²¹ (Beach a Pedersen 2011) k tomu, aby představila vysvětlení, které dosud v teoretické literatuře absentuje. V průběhu celé práce jsou navíc pro dokreslení diskutovány stručné kvalitativní příklady. Z hlediska metodologické perspektivy tak práce beze zbytku naplňuje přístup, který bychom označili za „mixed methods approach“.

Spektrum použitých dat je taktéž velmi bohaté. Naprosto zásadní roli pro realizaci celé disertační práce zde hraje databáze *Varieties of Democracy* (Coppedge et al. 2018a), která dosud nebyla pro výzkum autoritářských represivních strategií v hybridních režimech využita²². Tato databáze (dále jen V-Dem) kvalitou dostupných dat naprosto převyšuje zdroje, se kterými musely pracovat předchozí studie na téma volebních podvodů a represivních strategií. Až dosud totiž museli výzkumníci buď vytvářet vlastní datové soubory na základě dostupných sekundárních zdrojů, tedy nejčastěji zpráv mezinárodních pozorovatelských misí, nebo sáhnout po databázi NELDA (Hyde a Marinov 2012).

Úskalí prvního řešení je v tom, že pozorovatelské mise nejsou vždy povoleny a kvalita jednotlivých zpráv je poměrně nekonzistentní²³, což vedlo k tomu, že většina výzkumů pracovala s velmi abstrahovaným indexem volební manipulace, který povětšinou nabýval pouze dichotomických hodnot (například již zmíněná práce Donno a Roussias 2012). Databáze NELDA poté sice obsahuje konkrétnější proměnné, ale opět jen v dichotomizované podobě

²¹*Explaining outcome Process Tracing*

²² Pochopitelně s výjimkou vlastních již publikovaných textů (Bílek 2017a a Bílek 2017b). První ze zmíněných studií se však věnuje postkomunistickému prostoru a druhá je ve své podstatě výrazně redukovanou a nedokonalou podobou čtvrté kapitoly této práce. Vedle toho využívali represivní data z této databáze ve dvou studiích Carolien van Ham a Staffan Lindberg. Ti se však nevěnovali výzkumu hybridních režimů a soustředili se pouze na krátkodobé represivní strategie. Jejich první studie se orientuje na volby v Africe obecně (van Ham a Lindberg 2015) a druhá pracuje s globálním vzorkem případů (van Ham a Lindberg 2016). Především druhá zmíněná studie je však konceptuálně přinejmenším velmi zmatečná a bude o ní ještě řeč ve třetí kapitole.

²³ Tím je vedle rozsahu a hloubky jednotlivých reportů myšlen především důsledek lidského faktoru. Jak totiž ukazuje ve své studii Stephen Brown (2011), jsou tyto druhy zpráv často zatíženy tím, že mezinárodní pozorovatelé mají z různých důvodů tendenci zkreslovat realitu.

a pouze v časovém úseku 1945-2012, což ji činí těžko použitelnou pro výzkum soudobých případů. Jen pro úplnost je pak třeba dodat, že ani zprávy mezinárodních monitorovacích misí, ani databáze NELDA neřeší dlouhodobé represivní strategie. Databáze Varieties of Democracies (V-Dem) je naproti tomu každoročně aktualizovaná a obsahuje bohaté spektrum proměnných, které udává ve škále od 0,1,-4,0. Na její přípravě se zároveň podílí přes 50 předních politologů a okolo 3 000 expertů z jednotlivých zemí světa (Varieties 2018), což zvětšuje transparentnost celého projektu a snižuje možné zkreslení zaviněné předpojatostí jednotlivců.

Práce dále vedle běžně užívaných databází, jakými jsou *World Bank* nebo *World Development Indicators* pracuje s originálními datovými soubory, které byly sestaveny na základě kvalitativního výzkumu a udávají hodnoty proměnných, jako je opoziční koalice, kandidatura držitele moci nebo rozkol vládnoucí skupiny. Ve všech třech případech jde o rozšíření již existující databáze, která byla použita ve studiích²⁴ Bílek a Vališková 2016; Bílek 2016a a Bílek 2017b; Bílek 2018. Kapitola věnovaná volbám v Nicaragui 2011 pak používá řadu databází lokálního charakteru, které byly odhaleny během autorova výzkumného pobytu, a dosud s nimi nebylo pracováno. Zde jde především o statistické informace tamního *Instituto Nacional de Información de Desarrollo* a nevládní organizace *Fundación Grupo Cívico Ética y Transparencia*.

Dosavadní výzkum hybridních režimů v Latinské Americe

Na předchozích stránkách již bylo shrnuto, co soudobému výzkumu hybridních režimů (nejen v Latinské Americe) chybí. Pro úplnost však ještě zbývá alespoň stručně představit, jaký tedy výzkum hybridních režimů v Latinské Americe je, nebo přesněji, jaký dosud byl. Vzhledem k orientaci celé práce se tato podkapitola bude soustředit pouze na dosavadní empirický výzkum²⁵ hybridních režimů v tomto areálu²⁶. Zároveň je třeba podotknout,

²⁴ Konceptualizace a další podrobnosti jsou představeny v jednotlivých kapitolách.

²⁵ Teoretický výzkum, tedy režimní koncepty inspirované tímto areálem jsou zmíněny v následující kapitole.

²⁶ Zájemce o ucelené shrnutí posledních trendů v empirickém výzkumu hybridních režimů obecně bych odkázal ke svému textu *Mezi demokracií a autoritářstvím: Krátké zastavení*

že se zde budu vzhledem k zacílení celé disertační práce věnovat pouze reflexi výzkumu hybridních režimů na národní úrovni. Tato poznámka má zásadní konsekvence pro areál Latinské Ameriky, kde se v posledních letech rozhořela diskuze o povaze politických režimů na úrovni subnacionální. Řada výzkumníků v této debatě poukazuje na to, že se ve velkých státech jako je Argentina, Mexiko či Brazílie často výrazně liší míra demokracie napříč jednotlivými subnacionálními celky a můžeme se zde setkat s režimy, které je možné označit za neliberální, hybridní či autoritářské (například Gervasoni 2010; Behrend 2011; Giraudy 2015; Behrend a Whitehead 2016).

Pokud se na výzkum hybridních režimů v Latinské Americe pokusíme podívat v širším kontextu, můžeme bez přehánění mluvit o dvou etapách, které se od sebe poměrně zásadně liší. Ústředním tématem první etapy je zhroucení vybraných hybridních režimů po roce 1990. Zájem výzkumníků se zde soustředil především na Mexiko a většinu pozornosti si alespoň v mezinárodním srovnání získaly dvě velmi podobné monografie, které od sebe navíc dělil jediný rok. Obě se snažily vysvětlit příčiny volební porážky PRI a minimálně dle počtu citací v soudobé komparativní demokratizaci se slavnější stala ta druhá z pera Kennetha Greena (2007). Právě on totiž ve své (disertační) práci jasně upozornil na to, jak klíčová je pro přežití jednostranických systémů kontrola ekonomiky. Záměrně se zdráhám napsat „...upozornil jako první“, protože k podobným závěrům došla v takřka stejné době i Beatriz Magaloni (2006) nebo v jiném areálu Kelly McMann (2006). S odstupem času je ale třeba přiznat, že ani jedna ze zmíněných autorek tento argument nerozpracovala do takové hloubky jako Greene.

Beatriz Magaloni však ve své práci odhalila ještě jednu zásadní příčinu dlouhé životnosti mexického režimu, kterou byla vysoká soudržnost jeho elit. Ta byla způsobena nejen doživotním zákazem znovuzvolení prezidentů v kombinaci s důmyslným systémem nástupnictví, známým jako *dedazo*, ale především vhodným využíváním benefitů centrálně kontrolované ekonomiky a šikovným volebním inženýrstvím, které až do 90. let výrazně komplikovalo kandidaturu ambiciózních jedinců mimo struktury vládnoucí

nad novějšími příspěvky ze světa hybridních režimů (Bílek 2016d) a vybraným pasážím empirických kapitol této knihy.

strany (Magaloni 2006: 44-89). Soudobá diskuze o hybridních režimech navíc ukazuje, že zjištění obou autorů jsou velmi cenná i v komparativní perspektivě, protože nám dovolila nahlédnout do praktik držitelů moci, které nejsou vzácné i v jiných částech světa. Obecnou platnost práce Greena dokázala ve své studii nedávno Merete Bech Seeberg (2017). Lisa Blaydes zase identifikovala řadu shodných rysů mezi jednáním PRI a vládou strany v Egyptě za Mubaraka (Blaydes 2011).

Zajímavým příspěvkem na stejné téma je jedna z mála vyloženě komparativních studií Smitha a Ziegler (2008). Jejich práce dokládá, že nejčastějším výsledkem tranzice od nesoutěživého režimu je v Latinské Americe nějaká forma neliberální demokracie, tedy hybridní režim (Smith a Ziegler 2008: 38-39). To je velmi cenné zjištění, protože ukazuje, že hybridnost celé řady režimů je v tomto areálu dlouhodobým problémem, nikoli záležitostí posledních let. V souvislosti s režimní změnou od neliberální k liberální demokracii pak za rozhodující faktory považují hyperinflaci a konání prezidentských voleb. Vliv hyperinflace je zajímavý. Na první pohled nejde o příliš inovativní argument, protože dopady ekonomických faktorů na stabilitu režimů se tranzitologická literatura zabývá poměrně běžně (Haggard a Kaufman 1995). Když však zvážíme, že vliv těchto faktorů je v hybridních režimech povětšinou minimální (Bílek 2017b: 333-335), probouzí v nás jejich zjištění zvědavost. O to více, když nestálost vlivu ekonomických faktorů na volební alternaci, tentokrát v Latinské Americe obecně, prokázala o pár let dříve Lucinda Benton (2005). Vliv konání prezidentských voleb je poté jako příčina režimní změny již krajně nedůvěryhodný. V době vzniku práce Smitha a Ziegler (2008) šlo o poměrně módní vysvětlení, které proslavil především Lindberg (2006) svou knihou o Africe, a jak jsem již zmínil v jedné poznámce pod čarou, jde o hypotézu, která je stále často testována. Jejím zásadním nedostatkem však je, že korelace není kauzalita. V době, kdy se téměř nesetkáme s vojenskými převraty a revolucemi, je logické, že ke změně vlády a potažmo režimu

dochází povětšinou na základě výsledku voleb. Nikdo však dosud uspokojivě nepopsal kauzální mechanismus, který by k tomu měl vést²⁷.

Poslední prací, která se dobou vzniku váže k první etapě výzkumu hybridních režimů v Latinské Americe, je notoricky známá kniha Levitskeho a Waye (2010). Ti za zásadní faktor, který rozhoduje o (ne)demokratizaci hybridního režimu, považují míru vazeb daného státu na „Západ“ (linkage with Western powers)²⁸. Uplatnitelnost jejich teorie v Latinské Americe snižuje to, že ji automaticky celou řadí, díky geografické poloze, do množiny případů, kde je linkage vysoká. Jejich teorie se v posledních letech stala terčem kritiky od Scotta Mainwaringa, podle kterého se v kontextu událostí ve Venezuele, Nicaragui, Ekvádoru a Bolívii ukazuje neplatnou (Mainwaring 2012: 963), čímž se dostáváme k druhé etapě, jejímž ústředním tématem je diskuze o příčinách etablování soutěživého autoritářství v soudobé Latinské Americe. Ve vztahu ke konceptu linkage se domnívám, že je třeba se Levitskeho a Waye zastat. Ve všech zmíněných případech se totiž politici s autoritářskými tendencemi dostali k moci legálně prostřednictvím voleb a opět není příliš jasný kauzální mechanismus, který by tomuto procesu měl podle teorie Levitskeho a Waye zabránit. Mainwaring navíc mluví o konsolidaci soutěživého autoritářství v těchto státech, což je zajímavé, protože konsolidace vyžaduje čas, a jediným z těchto států, kde by se politik s autoritářskými tendencemi udržel alespoň dvě celá volební období, byla v roce 2012 Venezuela. I v jejím případě se však dodnes vede diskuze o tom, kdy zde vlastně bylo soutěživé autoritářství ustaveno²⁹. Z těchto důvodů se domnívám, že na kritiku z těchto pozic bylo poměrně brzy. Nehledě na to, že Mainwaring při své kritice přehlíží změnu přístupu USA k Latinské Americe³⁰. Příkladem mohou být poměrně klidné vztahy Nikaragui a USA té doby (Thaler 2017: 162-163). Vztahy těchto dvou států se totiž začaly

²⁷ Celou situaci trefně shrnuje Schedler svým konstatováním, že volby, ve kterých opozice vyhraje, mohou být následkem liberalizace, ale ne její příčinou (Schedler 2013: 170).

²⁸ Přesněji tedy linkage a leverage, ale v praxi je v jejich teorii podstatná pouze linkage (Slater 2011).

²⁹ Corrales a Penford mluví o letech 1999-2003 (Corrales a Penford 2007 :100), Diamond zmiňuje rok 2004 (Diamond 2015: 145) a Brownlee až 2008 (Brownlee 2017: 8).

³⁰ Celá situace může působit trochu úsměvně, protože ve své poslední knize, kterou Mainwaring vydává v roce 2014 s Perézem-Liňánem, je změně zahraniční politiky USA vůči Latinské Americe věnována celá sedmá kapitola.

zhoršovat až v průběhu několika posledních let, pod vlivem toho, jak režim Daniela Ortegy stále častěji ukazuje svou pravou tvář (Romero 2017).

Diskuze o soutěživých autoritářstvích v Latinské Americe po růžové vlně ukazuje, že spíše, než vliv USA je klíčový vliv Venezuely, která díky své geopolitické pozici a ekonomickým možnostem před propadem cen ropy v roce 2013 hrála roli výrazného dedemokratizačního aktéra (Whitehead 2014; Brownlee 2017). Krásným ilustrativním příkladem je opět Nikaragua, kde si Daniel Ortega dokázal i díky přísunu financí a ropy z Venezuely zajistit masovou podporu pro své znovuzvolení v roce 2011, o čemž ještě bude řeč v jiné části této práce. Zdaleka nejbohatší je však diskuze o vnitrostátních faktorech, které napomohly hybridizaci diskutovaných politických režimů. V této oblasti totiž byl politologický výzkum v Latinské Americe posledního desetiletí obzvláště čilý a identifikoval jich celou řadu.

První sada vysvětlení je vesměs strukturální povahy. Nejčastěji se v této souvislosti mluví o politické či ekonomické krizi (Zagorski 2003; Carrion 2006), zhroucení či slabé institucionalizaci stranického systému (Crabtree 2001; Corrales a Penford 2011), rentiérském populismu (Mazuca 2013) a s tím opět související míře ekonomického centralismu (Weyland 2013). O něco méně se pak již zmiňují faktory historické a kulturní, což je v regionu, kde existuje bohatá zkušenost s vládou armády a poptávka po vládě silných vůdců (Carrion 2006), přinejmenším zvláštní. Kulturním faktorům se tak v souvislosti s hybridizací politických režimů v Latinské Americe věnovali pouze Seligson, Booth (2009) a Svolik (2017). Závěry, které však učinili na základě dotazníkových šetření v Hondurasu a Venezuele názorně demonstrují, že by tomuto směru výzkumu mělo být v budoucnu věnováno více pozornosti.

Data z *Latin American Public Opinion Project* podle Seligsona a Bootha jasně ukazují nedemokratické nálady a poptávku po radikálnějších řešení v honduraské společnosti (Seligson a Booth 2009: 3). I když varují před tím, abychom pomocí podobných dat predikovali budoucnost, nepůsobí již při jejich znalosti soudobý vývoj v Hondurasu tak překvapivě jako bez nich. Milan Svolik pak šel ještě dál a nespokojil se pouze se zachycením společenských nálad ve Venezuele před parlamentními volbami v roce 2015.

Jeho cílem bylo zjistit, proč se zde tolik voličů označuje za demokraty³¹, ale volí politika, který jedná silně nedemokraticky. Příčinu vidí v míře politické polarizace. Tam, kde je společnost v politických otázkách více polarizovaná, je prý podle jeho studie taktéž častěji schopná znovuzvolit politika, který vládne nedemokraticky. Tito voliči totiž podle Svolika volí v první řadě pro Cháveze nebo proti němu a věci jako charakter politického systému řeší až druhotně (Svolik 2017).

Zdaleka největší pozornost je však v tomto směru věnována samotným politikům s autoritářskými tendencemi. Podle Mainwaringa a Peréze-Liñána totiž představují strukturální vysvětlení jen část skládky a rozhodující je nakonec vždy jednání zvoleného politika. Pokud má dotyčný prezident hegemonické aspirace (Mainwaring a Peréz-Liñán 2015: 124), může jeho zvolení vést ke zhroucení demokracie v dané zemi. Problémem takového vysvětlení je přílišná vágnost. Jen těžko bychom totiž hledali politika, který nikdy ani na chvíli nezatoužil po překročení svých pravomocí. Levitsky a Ziblatt pak v této souvislosti upozorňují na to, že i aspirace politika se mohou měnit. Podle jejich názoru totiž konkrétně Alberto Fujimori původně vůbec neplánoval být diktátorem a snad ani prezidentem, protože jeho prvotní tužbou bylo získat senátorské křeslo (Levitsky a Ziblatt 2018: 42-43).

Sám Levitsky poté spolu s Loxtonek přichází s vysvětlením, podle kterého je rozhodujícím faktorem populismus. Pokud je prezidentem zvolen populist bez zkušeností s demokratickou politikou, vzrůstá nebezpečí, že během jeho vlády dojde k tranzici režimu v soutěživé autoritářství. Jejich vysvětlení je logické, protože politik, který nemá předchozí praxi v demokratické politice, po zvolení často nedokáže realizovat své politické cíle, což motivuje jeho snažení vykročit mimo vyhraničené mantinely (Levitsky a Loxton 2013: 110-115). Představená teorie však nedovede odpovědět na otázku, proč se některým populistům tranzice směrem k soutěživému autoritářství zdařila (Ortega, Correa, Chávez, Morales) a jiným (Gutiérrez a Zelaya) nikoliv. V tomto směru se jako rozhodující ukazují

³¹ Podle databáze Latinobarómetro v roce 2013 považovalo demokracii za preferovanou formu vlády 87,2 % respondentů (Latinobarómetro 2013).

politické schopnosti jednotlivých aktérů. Konkrétně zda je nevyhnutelný politický střet schopen lépe ustát populistický prezident (Balderacchi 2017) nebo opozice (Gamboa 2017). Především druhé zmíněné vysvětlení, se kterým nedávno přišla Laura Gamboa, působí velmi přesvědčivě. Na základě komparace jednání opozice ve Venezuele po zvolení Cháveze a v Kolumbii za vlády Uribeho demonstruje, jak zásadní vliv na výsledek má strategie, kterou opozice zvolí. Její studie tak úspěšně rozvíjí předchozí výzkumy o opozici v hybridních režimech (Howard a Roessler 2006; Bunce a Wolchik 2010; Wahman 2011), čímž svou hodnotou přesahuje hranice zkoumaného areálu.

Struktura práce

Disertační práce má vedle úvodu a závěru pět samostatných kapitol, které je možné rozdělit na teoretické (první dvě) a empirické (zbývající tři). Cílem teoretických kapitol je především uvést čtenáře do zkoumané problematiky. Struktura jednotlivých empirických kapitol je poté podřízena snaze o zodpovězení vytyčených výzkumných otázek. První kapitola je věnovaná konceptům hybridních režimů v soudobé politologii. V kapitole jsou tak představeny hlavní body dosavadní diskuze a podrobně rozebrán koncept semidemokracie, se kterým tato práce pracuje. Druhá teoretická kapitola pojednává o autoritářských represivních strategiích. První část se soustředí na jejich konceptualizaci a operacionalizaci. Druhá část poté prostřednictvím jednoduché deskriptivní statistiky srovnává úroveň autoritářských represivních strategií ve zkoumaných zemích Latinské Ameriky a v hybridních režimech obecně.

Třetí kapitola se snaží odhalit příčiny autoritářských represivních strategií ve zkoumaném areálu. Prostřednictvím statistické analýzy tak jsou testována nejvlivnější existující vysvětlení. Cílem čtvrté kapitoly je zjistit, které autoritářské represivní strategie ovlivňují v hybridních režimech Latinské Ameriky nejvíce volební soutěživost. Oproti třetí kapitole se však tato práce neomezuje pouze na statistickou analýzu napříč jednotlivými státy. Ve snaze o co největší validitu získaných závěrů se totiž věnuje i statistické analýze prezidentských v Nikaragui 2011 a předkládá i případovou studii,

která blíže osvětluje fungování represe v tomto státě. Pátá a poslední kapitola poté prostřednictvím QCA a existujících teorií vysvětluje rozdíly ve volební soutěživosti v hybridních režimech s vysokou úrovní dlouhodobé represe. Závěr práce shrnuje hlavní zjištění a nastiňuje možné perspektivy dalšího výzkumu.

1 Hybridní režimy

Cílem kapitoly je představit hlavní body diskuze o hybridních režimech a vymezit v práci užitý koncept semidemokracie. Protože sumarizaci (především první fáze) diskuze o hybridních režimech již byla věnována řada textů, které jsou domácí i zahraniční odborné veřejnosti dobře známé (namátkou Balík a Holzer 2006; Boggards 2009; Gilbert a Mohseni 2011; Beichelt 2012; Cassani 2014; Drahokoupil 2014), soustředí se předložená kapitola spíše než na detailní popis akademické diskuze o hybridních režimech na představení těch aspektů celé diskuze, které jsou klíčové pro cíl této práce. Protože se koncept semidemokracie řadí k takzvaným trichotomickým konceptům hybridních režimů, je cílem první části textu zasadit zmíněné koncepty do celé diskuze a představit stěžejní body kritiky vůči předchozí (dichotomické) generaci hybridních režimů. Druhá část kapitoly je poté věnována představení užitého režimního konceptu. Vedle jeho stručného nastínění si podkapitola všímá především těch jeho aspektů, které mohou být ve vztahu k současným politickým režimům Latinské Ameriky problematické.

1.1 Stručný vývoj problematiky hybridních režimů a existující kritika³²

Hybridní režimy coby jedna z forem nedemokratických režimů existují v politologii poměrně krátce. Ačkoliv některé práce domácí provenience (Balík a Holzer 2006; Balík a Kubát 2012) spatřují kořeny celé diskuze již v některých textech z 50. let 20. století³³, je opravdový rozvoj celé problematiky spojen spíše s přelomem 80. a 90. let minulého století. Právě v této době je možné vysledovat dva kořeny celé diskuze o hybridních režimech. Ten první je pravděpodobně v práci Philippe C. Schmitera a

³²Jádro této podkapitoly tvoří upravené pasáže již publikovaného textu *Hybridní režimy jako svébytná kategorie politických režimů: Komparace vybraných přístupů* (Bílek 2015b).

³³Autoři zmíněných textů v této souvislosti odkazují na polodemokratické režimy Seymoura Martina Lipseta (Balík a Kubát 2012: 81) a režimy blízké polyarchiím Roberta a Dahla (Balík a Holzer 2006: 7)

Guillermo O'Donnella (1986), kde se autoři zmiňují o existenci nejasných režimů v „šedé zóně“. Schmitter a O'Donnell od sebe posléze odlišují dva typy nejasných režimů: limitovanou demokracii (*democradura*) a limitované autoritářství (*dictablanda*). Kořeny druhého a pro tuto práci jednoznačně důležitějšího přístupu jsou poté v již zmíněné práci Karl (1995), kde autorka poprvé představila odborné veřejnosti svou představu o samostatné režimní kategorii mezi demokracií a explicitním autoritářstvím (Beichelt 2012: 16-18).

První přístup, který navazuje na již zmíněnou práci Schmittera a O'Donnella, vychází z dichotomického vnímání politických režimů. Hybridní režimy jsou v tradici tohoto přístupu chápány jako případy neúplné demokracie (O'Donnell 1994; Zakaria 1997; Merkel 1999, 2004; Smith a Ziegler 2008), nebo neúplného autoritářství^{34,35} (Diamond 2002; Ottaway 2003; Schedler 2006). Druhý přístup, který již vnímá politické režimy trichotomicky, považuje hybridní režimy za svébytnou kategorii politických režimů (Mainwaring, Brinks a Peréz-Liñán 2001; Wigell 2008; Zinecker 2009; Levitsky a Way 2010; Gilbert a Mohseni 2011). Uvedené členění však nesouvisí jen s dichotomickým a trichotomickým vnímáním politických režimů, ale do jisté míry taktéž s paradigmatickým vývojem samotného výzkumu demokratizace v posledních několika desítkách let.

Pokud bychom zmíněnou časovou etapu rozdělili podobně jako Merkel na fázi optimistickou, realistickou a pesimistickou (2010: 18–21), je možné říci, že přístup založený na vnímání hybridních režimů jako případů nedokonalé demokracie či autoritářství je spojen především s fází optimistickou a též realistickou. Přístup vnímající hybridní režimy jako

³⁴ Mezi případy neúplného autoritářství je občas chybně řazen i koncept soutěživého autoritářství Levitskyho a Waye, ačkoliv sami autoři zdůrazňují, že se jedná o specifický druhý politického režimu mezi demokracií a autoritářstvím (2010: 15-16). Jindy se zase zařazení konceptu mění s časem. Andreas Schedler tak ve své knize z roku 2006 chápe volební autoritářství jako případ neúplného autoritářství a v knize z roku 2013 si není jistý, jestli jde o případ neúplného autoritářství nebo konceptu, který spadá do samostatné kategorie hybridních režimů (Schedler 2013: 78-80).

³⁵ Občas je možné narazit dokonce na více než dva přístupy. Kupříkladu Cassani mluví o pěti přístupech (2014: 545–548), avšak jeho kategorie jsou do jisté míry jen ekvivalenty uvedených dvou. Jiní autoři rozlišují tři kategorie hybridních režimů, protože považují případy omezené demokracie a omezeného autoritářství za samostatné kategorie (Schedler 2006:4–5). To však pokládám za zbytečné a souhlasím s Bogardsem (2009: passim), že to jen prohlubuje konceptuální zmatení a že je účelnější obě kategorie sloučit.

samostatnou kategorii politických režimů je poté možné zařadit především do fáze pesimistické. Trichotomické koncepty hybridních režimů pak ve své podstatě reagují zároveň jak na soudobý stav poznání v komparativní demokratizaci, tak i na kritiku vůči prvním dichotomickým konceptům hybridních režimů. Prvním cílem tehdejší kritiky byla vysoká míra konceptuálního zmatení, které do výzkumu politických režimů hybridní režimy přinesly.

Z dnešního pohledu je totiž možné říci, že „první generace“ konceptů hybridních režimů, odvozující tuto kategorii od demokracie, byla především snahou o překotné uhašení požáru, ve kterém se ocitl výzkum demokratizace po konci své idealistické fáze – v tu dobu začínalo být stále jasnější, že řada režimů (Merkel 2010: 18–21), které tehdejší výzkumníci označili za demokracie, jimi ve skutečnosti není a jedná se v nejlepším případě o krystalické případy elektoralismu (Karl 1986). Tato podoba empirické reality tak přímo volala po příchodu nových režimních konceptů, „*protože se tehdy dominantní koncepty jako minimalistická definice demokracie (Schumpeter 1976), ukázaly být nedostatečné pro pokročilejší analýzu těchto režimů*“ (Beichelt 2012: 18).

První teorie hybridních režimů režimů jako O'Donnellova delegativní demokracie (1994) nebo Zakariova neliberální demokracie (1997) tak měly společnou jednu věc. Vesměs šlo o příspěvky, které intelektuálně velmi obohatily soudobé diskuze, avšak samotné konceptuální vymezení hybridních režimů bylo v těchto textech přinejmenším velmi vágní, což znesnadňovalo jejich využití a vnášelo ještě více nejistoty do odborné komunity. Velmi brzy se tak začaly objevovat hlasy, které polemizovaly o tom, zda je možné označit kupříkladu demokracii bez liberální dimenze za demokracii (Mainwaring, Brinks a Peréz-Liñán 2001: 41) či kolik podobných defektů vlastně může vůbec „demokracie“ unést (Zinecker 2009: 306).

Tato vlna kritiky vyústila po roce 2000 ke směru, který se vydal opačnou cestou a hybridní režimy chápal jako případy omezeného autoritářství. Tuto cestu ve své práci vyznačil pravděpodobně Larry Diamond svou trefnou poznámkou o tom, že: „*Linz mezi svých sedm druhů autoritářských režimů nezařadil nic podobného soutěživému autoritářství*

Levitskeho a Wayne³⁶, protože takový druh politického režimu je produktem současného světa a v době vydání Linzovi práce neexistoval“ (Diamond 2002: 24). Výhodou této cesty bylo (podle některých) vyjasnění hranice mezi demokracií a hybridním režimem, avšak hranice mezi hybridním režimem a autoritářstvím nadále zůstala nejasná (Gilbert a Mohseni 2011: 274). Podle jiných pak tato cesta vůbec žádné zlepšení nepřinesla, protože slovy klasika „*osoba buď je těhotná, nebo není těhotná; politický režim je demokratický nebo není demokratický*“ (Sartori 1984).

Druhý bod kritiky, která byla vůči hybridním režimům vznesena, tkvěl v přílišném soustředění na analýzu voleb. Její jádro tkví v pochybnostech o tom, že je možné uspokojivě klasifikovat celou škálu politických režimů jen na základě analýzy jedné voleb (Balík a Holzer 2006: 18). Kritici tohoto postupu poukazují na to, že toto klasifikační kritérium je nedostatečné a jeho zastánci v rámci paradigmatu hybridních režimů tento problém (tehdy) často nerefletovali. I kdybychom totiž přistoupili na to, že opravdu můžeme uspokojivě rozdělit nedemokratické režimy pouze podle míry (ne)svobody voleb v nich konaných, jak tvrdí v již uvedeném textu Diamond (2002), vzbuzují nabízená kritéria přinejmenším pochyby. I když je u některých autorů té doby situace o něco lepší (například v článku Levitskeho a Wayne z roku 2002), je třeba uznat, že tato kritika měla své opodstatnění. Do jisté míry si to asi uvědomili i sami autoři kritizovaných konceptů, protože v jejich novějších textech (například Levitsky a Way 2010, 2010b; Schedler 2013) došlo ke zpřesnění řady tehdejších postojů.

Kritika klasifikace nedemokratických režimů pouze na základě voleb má ještě jeden směr, který ve své práci taktéž nastínili Stanislav Balík a Jan Holzer (2006), avšak v jeho rozpracování se dostal nejdále australský politolog Lee Morgenbesser (2014). Jde konkrétně o otázku, zda je možné hodnotit volby v nedemokratickém režimu na základě funkce, kterou mají v režimu demokratickém. Jak totiž ukazuje celá řada autorů věnujících se současným autoritářským režimům (například Ganndi a Lust-Okar 2009),

³⁶ Zde je samozřejmě otázkou, zda tím Diamond myslel nic podobné hybridním režimům jako takovým, nebo zmíněnému typu hybridního režimu. Jak totiž ukáží dál v textu, je poměrně časté, že někteří autoři nevidí příliš rozdíl mezi termíny hybridní režim a soutěživé autoritářství, což je dáno vysokou popularitou soutěživého autoritářství Levitskeho a Wayne v soudobé komparativní politologii (Way 2016: 1).

plní v těchto režimech volby povětšinou jiné funkce³⁷, a v takovém případě je otázkou, proč by měly být právě volby v hybridních režimech analyzovány pouze optikou voleb v demokratických režimech (více o volbách v autoritářství viz např. Miller 2012). Tento směr kritiky je rozhodně zajímavý, protože volání po jakési pluralitě přístupů při výzkumu voleb v hybridních režimech může jen prohloubit stav našeho poznání. V posledních letech se tak vedle studií, které volby v hybridních režimech analyzují optikou voleb v demokratických režimech³⁸ (například Schedler 2013) setkáváme i se studiemi, které naopak volby v hybridních režimech analyzují čistě optikou voleb v autoritářských režimech (například již zmíněný Morgenbesser 2014).

Přetrvávající kritika a neutuchající konceptuální zmatení tak podnítilo vznik “třetí generace” konceptů hybridních režimů, které můžeme souhrně označit za trichotomické (Mainwaring, Brinks a Peréz-Liñán 2001; Wigell 2008; Zinecker 2009; Levitsky a Way 2010; Gilbert a Mohseni 2011). Společným znakem těchto konceptů je již zmíněné trichotomické chápání režimní reality. Tento rozdíl je zásadnější, než se na první pohled může zdát. Oproti svým předchůdcům je totiž tato generace konceptů silně ovlivněna soudobými metodologicko-konceptuálními poznatky Gerarda Muncka (2001, 2006) a Garryho Goertze (2006) a zároveň se snaží navázat na dnes již klasické práce Juana Linze (1970) a Giovanni Sartoriho (1984).

Přínos diskuze o podobě konceptů v sociálních vědách je vidět především v tom, že trichotomické koncepty hybridních režimů jsou podle pravidla Goertze úspěšně falsifikovatelné (Goertz 2006: 30-34). Dle jeho přesvědčení totiž dobrý koncept v sociálních vědách neobsahuje jen své pozitivní, ale i negativní vymezení. Například, pokud má koncept demokracie tři podmínky, které musí být naplněny, aby bylo možné sledovaný režim označit za demokracii (pozitivní vymezení), je třeba taktéž definovat, jak vypadá negativní vymezení našeho konceptu v případě, že námi sledovaný

³⁷ Tento přístup, jak již bylo konstatováno v úvodu, ideově vychází z práce Gordona Tullocka (1987) a volby podle něj neslouží k politické soutěži, ale jako nástroj k přežití diktátora (cf. Gandhi a Lust-Okar 2009 nebo Miller 2012).

³⁸ Přístup nahlízející na volby v hybridních režimech optikou voleb v režimech demokratických je v současnosti jasně dominantní. To je pravděpodobně zapříčiněno silným vlivem studií, které se zabývaly otázkou, zda mohou být soutěživé volby v těchto režimech příčinou demokratizace (například Lindberg 2006; Lindberg 2009; Bernhard – Edgell – Lindberg 2016) a efektem tranzitologického paradigmatu obecně (Carothers 2002).

režim nenaplnuje žádnou z požadovaných podmínek. V klasické dichotomické klasifikaci politických režimů by tak ideálně měla být na jedné straně demokracie (při naplnění všech definičních podmínek) a na straně druhé definována forma nedemokracie (nejčastěji autoritářství). Vzhledem k tomu, že pro současné klasifikace politických režimů je naprosto stěžejní vymezení demokracie, měla by v logice tohoto pravidla vypadat trichotomická klasifikace politických režimů ideálně následovně. Na jednom konci spektra se bude nacházet demokracie (pozitivní vymezení konceptu při naplnění všech jeho definičních podmínek), na druhém autoritářství (negativní vymezení demokracie, ve kterém není naplněná žádná definiční podmínka) a uprostřed bude hybridní režim, který naplňuje jen některé podmínky pozitivního vymezení demokracie. Při nedodržení tohoto pravidla je totiž jen velmi těžké jasně odlišit hybridní režim od demokracie a autoritářství, což je, jak bylo avizováno výše, jedna z častých výtek vůči celé řadě starších konceptů hybridních režimů.

Vraťme se ještě jednou k již zmíněné frázi o (ne)těhotenství ženy. Ta byla svého času nesporně validní výtkou vůči prvním konceptům hybridních režimů. V její validitě vůči trichotomickým konceptům se však domácí a zahraniční politologové značně rozcházejí. Podle autorů nejnovějších konceptů hybridních režimů jsou tyto koncepty právě v souladu s tímto Sartoriho pravidlem, protože politický režim je buď demokratický, hybridní, nebo autoritářský a každá z těchto kategorií má vlastní definiční znaky, které se vzájemně vylučují. V praxi to můžeme demonstrovat na konceptu Gilbert a Mohseniho. Ti ve své práci rozdělují politické režimy na základě přítomnosti soutěživých voleb a spravedlnosti politické soutěže³⁹. Dle jejich slov poté: *„jsou totiž demokracie soutěživé režimy se spravedlivou soutěží a autoritářské režimy nesoutěživé režimy s nespravedlivou soutěží. Pro hybridní režimy je oproti tomu charakteristická právě kombinace soutěživých voleb a nespravedlivé soutěže“*⁴⁰ (Gilbert a Mohseni, 2011: 280). Část domácí

³⁹ Pozorný čtenář jejich práce nebo textů, které s jejich klasifikací režimů pracují (Bílek a Lupták 2014; Bílek a Vališková 2016) by mohl namítnout, že mají vlastně tři kritéria, protože ještě zohledňují jednání poručnických aktérů (Bílek 2015). To je sice pravdou, avšak třetí kritérium je důležité pro odlišení režimů uvnitř jednotlivých kategorií, a ne napříč kategoriemi, a tak jsem ho pro zjednodušení vynechal.

⁴⁰ Termíny soutěž a soutěživost jsou interpretovány tak, jak o nich uvažuje Gilbert a Mohseni (2011) ne dle v domácím prostředí etablovaném významu.

odborné veřejnosti se však, soudě dle ohlasů, které autor disertační práce v průběhu let na svou práci získal, stále domnívá, že toto sartoriánské pravidlo je s koncepty hybridních režimů v nesouladu. Tento stav je podle mého názoru dán souběhem několika okolností. Tou první je silný vliv již zmíněné práce Balíka a Holzera (2006), která byla ve své době pro domácí uvažování o nedemokratických režimech zásadní a kde je možné jasně vysledovat kořeny této argumentace (Balík a Holzer 2006: 25). Druhou okolností je pak obecně menší zájem českých výzkumníků o tato témata (Dvořáková, Buben a Němec 2012), což vede k tomu, že obecné povědomí o soudobém výzkumu nedemokratických režimů není příliš vysoké.

Ačkoliv zmíněná „třetí generace“ konceptů hybridních režimů obohatila celou diskuzi o řadu zajímavých momentů⁴¹, je nesporné, že na soudobou podobu „hybridního paradigmatu“ má největší vliv koncept soutěživého autoritářství⁴². Tento koncept se do širšího odborného povědomí dostává v roce 2002, kdy Steven Levitsky a Lucan Way publikují na stránkách *Journal of Democracy* svůj text *The Rise of Competitive Authoritarianism* (Levitsky a Way 2002). Jak je patrné z předchozího textu, vzniká celý koncept v době, kdy se okolo konceptualizace hybridních režimů vedou vzrušené diskuze. Text navíc vychází v čísle *Journal of Democracy*, které je celé věnováno této problematice a vedle Levitského a Wayne tam své známé příspěvky k tématu publikují například i Larry Diamond (2002) nebo Andreas Schedler (2002). K radosti Levitského a Wayne jejich práce v silné konkurenci ani následných debatách nezapadla a celý koncept naopak získal výsadní postavení v soudobé komparativní demokratizaci.

Tento stav je možné stručně demonstrovat na dvou krátkých příkladech. Tím prvním je fakt, že jejich kniha *Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes after the Cold War* (Levitsky a Way 2010) vzbudila v soudobé politologii tak kladný ohlas, že někteří autoři dokonce označili Levitskyho a Wayne za Stepana a Linze své doby (Raun 2013). Druhým

⁴¹ Pro podrobnou komparaci konceptů „třetí generace“ bych rád odkázal ke druhé části svého staršího textu Bílek 2015b.

⁴² Záměrně zde říkám z „třetí generace“, protože vedle soutěživého autoritářství můžeme často narazit i na využití volebního autoritářství Andrease Schedlera. V poslední Schedlerově knize (2013) však můžeme vidět, že i on sám se nechává prací Levitského a Wayne inspirovat a své volební autoritářství dále dělí na hegemonii a soutěživé.

příkladem je fakt, že pro řadu výzkumníků se stalo soutěživé autoritářství takřka synonymem hybridních režimů v současném světě (Ekman 2009; Stepan a Linz 2013: 20). Samotný termín poté zdomácněl natolik, že s ním často můžeme setkat i bez odkazu na jeho autory, což sám Lucan Way označuje za nesporný doklad úspěchu (Way 2016a: 1). Soudobý úspěch soutěživého autoritářství však neleží ani tak ve věhlasu časopisu, kde byl poprvé otištěn, či již v té době existujícím renomé přinejmenším jednoho z jeho autorů, ale v tom, že se mu velmi přesně daří zachytit realitu současného světa. Autoři si totiž na základě svého výzkumu Peru a Ukrajiny všimají, že má soudobá politologická věda co dočinění s novým druhem politického režimu, ve kterém se vláda na jedné straně chová autoritářsky, ale zároveň jde stále o režim velmi soutěživý (Way 2016a: 1).

V diskuzi o hybridních režimech se však nelze vyhnout negativním jevům, které jsou s etablováním tohoto konceptu spojená. Prvním je paradoxně úspěch celého konceptu. Ten ve svém důsledku vedl k tomu, že se v dnešní době teoretická diskuze o hybridních režimech již příliš nerozvíjí. Jednak tedy došlo k zastínění ostatních konceptů „třetí generace“, které se tváří v tvář soutěživému autoritářství neprosadily, a téměř s nimi není systematicky pracováno⁴³. Druhým problémem, který přímo navazuje na první, je vnímání soutěživého autoritářství jako synonyma hybridního režimu a opomíjení toho, že jde pouze jednu z mnoha kategorií režimů, které obývají „prokletý prostor“ mezi demokracií a explicitním autoritářstvím. Tento stav je poměrně paradoxní v tom, že sami autoři celého konceptu jasně deklarují, že jejich koncept je jen jedním ze čtyř druhů hybridních režimů a vedle něj zmiňují ještě exkluzivní republiku⁴⁴, poručnický režim⁴⁵ a restriktivní

⁴³ Český čtenář zde může namítnout, že v našem prostředí existuje několik aplikací konceptu Gilbert a Mohseniho (2011). Jmenovitě tedy Bílek a Lupták (2014) a Bílek a Vališková (2016). Obě studie však vzhledem k tomu, že nevyšly na stránkách předních zahraničních časopisů, nepovažuji za příliš podstatné v globálním měřítku.

⁴⁴Exkluzivní republika je hybridní režim, který má soutěživé volby, avšak některé skupiny obyvatelstva nemohou vykonávat svá politická práva. Příkladem takového režimu měly být Estonsko a Litva na počátku 90. let (Levitsky a Way 2010: 14).

⁴⁵Jde o režim, ve kterém existují soutěživé volby, nicméně zvolená vláda je omezoována ze strany nevolených autorit. Příkladem takového režimu je například současný Irán nebo některé země Střední Ameriky v 90. letech (Levitsky a Way 2010: 14).

demokraci⁴⁶. Ačkoliv může zmíněný nedostatek působit jako pouhá úloha z konceptuálně-metodologického cvičení, má důležité empirické implikace v řadě mimoevropských areálů, kde existuje jen málo úplných demokracií. Zároveň ale nelze říci, že by každý hybridní režim bylo možné označit za soutěživé autoritářství.

Semidemokracie, tedy koncept hybridních režimů, se kterým pracuje tato práce, spatřil světlo světa dokonce již v roce 2001. Autoři (Mainwaring, Brinks a Pérez-Liñán) se svou prací snažili především reagovat na neuspokojivou situaci ohledně klasifikace politických režimů v tehdejší Latinské Americe (Mainwaring, Brinks a Pérez-Liñán, 2007: 138-142). V tomto výzkumném poli tehdy vrcholila diskuze o tom, zda je vhodnější klasifikovat režimy dichotomně na základě kontinuální nebo kategoričké klasifikace. Ke zmíněnému tématu poté zaujali na svou dobu revoluční postoj, protože obě varianty odmítli jako neuspokojivé (Mainwaring, Brinks a Pérez-Liñán 2001: 38) a přišli s vlastní trichotomickou škálou politických režimů, která vedle demokracie a explicitního autoritářství přichází ještě s kategorií hybridní, tedy semidemokracií. I přes upřímnou snahu autorů, která je vidět například na tom, že se jim podařilo vytvořit obsáhlý kvalitativní dataset⁴⁷ politických režimů v Latinské Americe, jenž za pomoci desítek expertů stále aktualizují, se však jejich práce nesečkala s adekvátním ohlasem. To je vedle již zmíněného výrazného úspěchu soutěživého autoritářství dáno především vazbou celého konceptu na Latinskou Ameriku. Mainwaring, Brinks a Pérez-Liñán se totiž oproti svým konkurentům nikdy nesnažili vytvořit režimní koncept přesahující hranice tohoto areálu.

⁴⁶Restriktivní demokracie je podle Levitskyho a Waye hybridním režimem, ve kterém jsou sice soutěživé volby, ale některé významné politické strany jsou zakázány. V této souvislosti mluví o Turecku v 90. letech a Argentině mezi lety 1956–1966 (2010:14).

⁴⁷ Je zajímavé, že i přes existenci celého datasetu se zatím jeho autoři nerozhodli s hybridními režimy uceleněji pracovat. Jejich poslední společná kniha (Mainwaring a Pérez-Liñán 2013) tak kategorii semidemokracie používá ve své podrobné klasifikační kapitole, ale poté se již soustředí na rozdíly mezi režimy soutěživými a nesoutěživými.

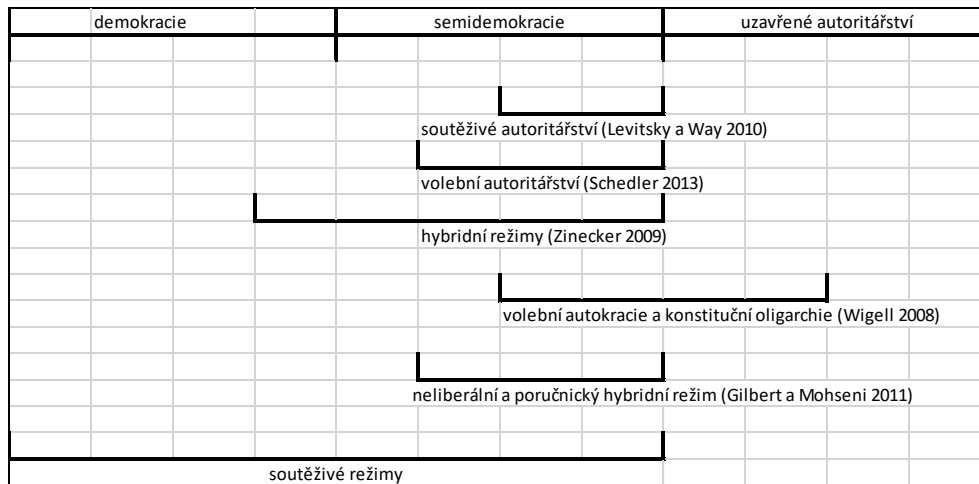
1.2 Semidemokracie

Koncept semidemokracie je postaven na minimální procedurální definici demokracie⁴⁸⁴⁹. Z toho důvodu jsou pro klasifikaci politických režimů určující čtyři kritéria, konkrétně svobodné a soutěživé volby, všeobecné volební právo, garance občanských a politických práv a absence poručnického vlivu (Mainwaring, Brinks a Pérez-Liñán 2007: 124). Demokracie je režimem, který naplňuje všechna čtyři kritéria. Míra porušení sledovaných kritérií (částečné / závažné) potom rozhoduje o tom, zda je politický režim semidemokracií nebo explicitním autoritářstvím. První obrázek zřetelně dokládá, že vedle těchto tří režimních kategorií je podstatná ještě dělící čára mezi soutěživými režimy (demokracie a semidemokracie) a uzavřeným autoritářstvím. Pro zařazení mezi soutěživé režimy nesmí zkoumaný režim vykazovat závažné porušení první dimenze, které se vztahuje ke konání svobodných a soutěživých voleb. V případě závažného porušení této dimenze se totiž automaticky jedná o autoritářský režim a není třeba věnovat pozornost klasifikaci dalších kritérií (Mainwaring, Brinks a Pérez-Liñán 2001: 48).

⁴⁸ Někteří autoři dávají před „procedurální definicí“ navazující na práci Dahla přednost subminimální definici vycházející z práce Josepha Schumpetera. Subminimální definice byla použita například ve významné práci *Democracy and Development: Political Institutions and Well-Being in the World, 1950-1990*, za kterou stál kolektiv autorů v čele s Adamem Przeworskim (Przeworski et. al. 2000).

⁴⁹ V textu je volen doslovný překlad termínu užitého autory. V českém prostředí je možné narazit taktéž na výraz rozšířené procedurální minimum (Drahokoupil 2014: 20). Tento výraz je však jemně nepřesný, protože odkazuje k modifikaci Karl a Schmittera (1991), kterou Mainwaring a jeho kolegové přebírají jen z poloviny.

Obrázek č. 1: Konceptualizace režimního spektra

Zdroj: Autor na základě zmíněných studií

Vzhledem k tomu, že v intencích tohoto konceptu politických režimů je demokracie odlišena od hybridního režimu (semidemokracie) a autoritářství na základě míry porušení daných kritérií, je zde ponechán velký prostor pro arbitrární rozhodnutí. To je umocněno faktem, že režim označený za autoritářský může teoreticky selhávat jen v jednom z klasifikačních kritérií (Mainwaring, Brinks a Peréz-Liñán 2001: 44-48). Tedy přinejmenším teoreticky, protože zmíněná čtyři kritéria jsou dosti provázaná a všechna se svým způsobem odkazují k (ne)přítomnosti soutěživých voleb a kvalitě volební soutěže (přehled kritérií ve druhé tabulce). Arbitrárnost svého konceptu si uvědomují i sami autoři, avšak dodávají, že klasifikace politických režimů „vždy obnáší nějaké subjektivní soudy“ (Mainwaring, Brinks a Peréz-Liñán 2001: 37), a proto usilují především o co největší transparentnost svých rozhodnutí. Zjevným nedostatkem jejich práce dále je, že dimenze všeobecného volebního práva je pro klasifikaci soudobých politických režimů nadbytečná. Podrobný pohled do jejich databáze totiž napovídá, že jediným státem, kde došlo krátkodobě k alespoň částečnému porušení této dimenze byla Bolívie mezi lety 1966-1968 (Mainwaring a Peréz-Liñán 2010).

Kritérium svobodné a soutěživé volby

Závažná porušení

- a) prezident nebo vláda není volena
- b) vláda systematicky zneužívá své zdroje k zajištění volebního vítězství
- c) represivní strategie vlády znemožňují opozici účast v politickém boji

Částečná porušení

- a) vláda zneužívá státní moc vůči opozici, ale výsledek voleb je stále nejistý
- b) armáda je schopná vetovat nepohodlné kandidáty
- c) volby se odehrávají za zásadně nerovných podmínek, které znevýhodňují opozici

Kritérium všeobecné volební právo

Závažná porušení

Velké skupině obyvatelstva je odepřeno volební právo z důvodu jejich původu, pohlaví, vzdělání nebo náboženství.

Částečná porušení

Volební právo je odepřeno některým skupinám obyvatelstva, ale v míře, která nemůže zásadně ovlivnit výsledek voleb.

Kritérium garance občanských a politických práv

Závažná porušení

- a) hrubé porušování lidských práv a cenzura opozičních médií
- b) občané nemohou svobodně zakládat politické strany a účastnit se politického života

Částečná porušení

- a) Porušování lidských práv a cenzury je méně časté, ale stále citelně snižuje manévrovací prostor opozice
- b) některá média čelí cenzuře a někteří kandidáti opozice či politické strany se nesmí účastnit voleb

Kritérium absence poručnického vlivu

Závažná porušení

- a) armáda otevřeně dominuje politickým arénám, které s ní přímo nesouvisí
- b) výsledek voleb nerozhoduje o tom, kdo bude vládnout

Částečná porušení

- a) armáda vetuje a ovlivňuje některé politické arény, které s ní přímo nesouvisí

Zdroj: Mainwaring, Brinks a Pérez-Liñán 2001: 44-48.

⁵⁰Nejedná se o doslovný překlad a text je v některých místech zestručněn a zjednodušen. Cílem této přehledové tabulky je poskytnout základní informaci čtenáři, který se dosud s konceptem semidemokracie nesešel. Pro vyčerpávající přehled bych čtenáře odkázal k původnímu textu.

Klíčovým místem celého konceptu je rozhodně dimenze čtvrtá, tedy zásahy armády do politiky. Zásady armády do politiky nejsou v prostředí Latinské Ameriky ničím novým, a tak je pochopitelné, že jde o otázku, která se objevuje již v prvních konceptech spjatých s tímto areálem (Karl 1995; Merkel 1999) a je dále rozpracována v novějších příspěvcích (Mainwaring, Brinks a Peréz-Liñán 2001; Sondrol 2007; Wigell 2008; Zinecker 2011). V řadě současných hybridních režimů v Latinské Americe totiž můžeme podle některých odborníků vidět, že se armáda stala takřka součástí vládnoucí koalice. Nejvíce je tento stav patrný v současné Venezuele⁵¹, ale obdobné prvky můžeme identifikovat i v Bolívii a Ekvádoru (Diamint 2015).

Vedle opětovné otázky ohledně určení míry těchto zásahů jde především o konceptuální otázku ohledně toho, zda má při klasifikaci politického režimu přednost přítomnost soutěživých voleb, nebo oněch nepřehlédnutelných zásahů armády do politiky. Kupříkladu Wahman, Teorell a Hadenius klasifikují tyto režimy jako vojenské nebo monarchistické, protože pokud podle nich kupříkladu armáda tajně vládne, je to klíčovější charakteristika režimu než to, že má soutěživé volby (Wahman, Teorell a Hadenius 2013: 28). Autoři konceptu semidemokracie však na tento problém nazírají jinak a rozlišují mezi stavem, kdy „*armáda otevřeně dominuje hlavním politickým oblastem*“ a kdy je „*schopna vetovat rozhodnutí v některých politických oblastech*“ (Mainwaring, Brinks a Peréz-Liñán 2001: 47). Otázkou samozřejmě zůstává, které politické oblasti označit za klíčové a které nikoliv.

Zde můžeme vyzorovat jistý rozdíl mezi „evropskou“ tradicí na jedné straně a koncepty poručnického vlivu, které vznikly při výzkumech latinskoamerických zemí, na straně druhé. Podle „evropské“ tradice⁵², kterou můžeme identifikovat například v práci Stepana⁵³ (1988), je důležité, aby byla armáda naprosto podřízena civilní vládě. Práce autorů specializujících se výhradně na areál Latinské Ameriky potom tolerují jistou míru autonomie

⁵¹ V minulosti již na tento problém upozornil John Crabtree ve své analýze fungování hybridního režimu v Peru (Crabtree 2001: 291-293).

⁵² Inspirací k tomuto vymezení mi ve své době byly Valenzuela (1990) a Garretón (1989, 1990).

⁵³ Jsem si pochopitelně vědom toho, že Stepan svou koncepci vytvořil na základě intenzivního výzkumu tehdejší Brazílie, nicméně i tak si jeho přístup zaslouží vyčlenit.

poručnických sil a klíčové pro ně naopak je, aby armáda neovládala civilní vládu⁵⁴. Příklad takové tradice je možné najít mj. v práci Fitcha (1998) nebo Ruhla (2005). V jejich pojetí tak nepředstavuje problém, když armáda více mluví do otázek národní bezpečnosti a rozvoje armády. Příčina tohoto přesvědčení leží pravděpodobně v tom, že politici v Latinské Americe obecně nevěnují dost pozornosti bezpečnostním tématům⁵⁵.

V souvislosti s rolí armády v politice je dále třeba poznamenat, že koncept semidemokracie přehlíží problematiku rezervovaných domén⁵⁶ (Altman a Peréz-Liñán 2002: 95; Wigell 2008: 233) a nedovede tedy uspokojivě zachytit kupříkladu aktivity některých armád v ekonomické oblasti (Mani 2011), což snižuje jeho analytickou hodnotu, protože „*není schopen plně obsáhnout komplexnost demokratického života*“ (Altman a Peréz-Liñán 2002: 95). Pro potřeby Latinské Ameriky je tak v tomto směru koncept semidemokracie poměrně restriktivní. Někteří autoři se však ve vztahu k analytické hodnotě obávají spíše pravého opaku, tedy, že je koncept semidemokracie extenzivní až příliš (Dvořáková, Buben, Němec 2012; Cassani 2014), protože obsahuje všechny režimy v šedé zóně. Jak však již bylo řečeno v úvodu, je extenze použitého konceptu výhodou, protože se disertační práce snaží o vysvětlení na úrovni konkrétní kategorie politických režimů.

Z prvního obrázku je jasně patrné, že jde vedle konceptu Heidrun Zinecker (2009) o jediný trichotomický koncept hybridních režimů, který je schopen obsáhnout celou kategorii hybridních režimů. Specifikem

⁵⁴ Protože jde o poměrně komplexní téma, jehož detailní analýza by sama možná vydala na disertační práci, odkázal bych zde rád ke svému textu *Když armáda mluví do politiky aneb K vysvětlení příčin vojenských intervencí do politiky v Latinské Americe* (Bílek 2016), který se tomuto problému věnuje podrobněji.

⁵⁵ Jsem si vědom jisté generalizace, nicméně na tom panuje vysoká míra shody mezi experty a tento stav dal vzniknout nejzásadnější diskuzi na poli výzkumu armády v Latinské Americe posledních let (Pion-Berlin, 2005; Bruneau 2005; Pion-Berlin a Trinkunas, 2007), která přispěla ke vzniku nové konceptualizace výzkumu celé problematiky (Bruneau a Matei 2008).

⁵⁶ Vedle termínu rezervovaná doména lze ještě narazit na termín autoritářská enkláva a autoritářská rezidua. Někteří autoři potom považují zmíněné termíny ve stejném významu (například Garretón 1989). Valenzuela s tímto postupem nesouhlasí, „*protože enklávy jsou oddělené entity uvnitř, bez napojení na ostatní. Což neodpovídá skutečné povaze, jelikož se v praxi jedná o oblasti, které mají napojení na ostatní a jsou často i centrem politických problémů. Podobně nevhodné je označit rezervovanou doménu za pouhé reziduum, protože rezidua jsou zbytkové prvky neovlivňující okolí, což opět není případ rezervované domény*“ (Valenzuela 1990: 11; srov. Garretón 1989).

německého konceptu však je, že zasahuje i do kategorie demokracie. Zinecker totiž klade daleko větší nároky na socio-ekonomické uspořádání daného státu, než koncepty demokracie, které navazují na práci Roberta Dahla (Zinecker 2009: 310-313). Z tohoto důvodu se pro zachycení všech režimů v šedé zóně nehodí. Ostatní trichotomické koncepty pak nejsou schopny obsáhnout celé pole režimů mezi demokracií a autoritářstvím.

U soutěživého autoritářství je to pro již řečené poměrně logické. Ve vztahu k tomuto konceptu však vyvstává jiná důležitá otázka a totiž: jaký je vzájemný vztah obou konceptů? Tento problém se může jevit na první pohled jako velmi triviální, avšak v soudobé literatuře existují dva odlišné názory. Mainwaring a Peréz-Liñán považují soutěživé autoritářství za druh hybridního režimu, který je situován mezi semidemokracií a soutěživé autoritářství. Sami však dodávají, že v praktické rovině je odlišení těchto dvou konceptů poměrně složité (Mainwaring a Peréz-Liñán 2013: 78). Tomu odpovídá i to, že v původní práci s Brinksem považovali soutěživé autoritářství a semidemokracii za koncepty, které se částečně překrývají (Mainwaring, Brinks a Peréz-Liñán 2007: 138). Druhé zmíněné řešení pak preferuje i řada jiných autorů (Dvořáková, Buben a Němec 2012; Drahokoupil 2014; Bílek 2015) a tato práce. Zvolené řešení je výrazně logičtější a vychází z jednoduchého předpokladu. Pokud se v obou režimních kategoriích odehrávají soutěživé, ač neférové volby, není možné, aby soutěživé autoritářství leželo jinde, než vně kategorie, která spojuje všechny režimy s touto charakteristikou. Mainwaring a Peréz-Liñán sice argumentují tím, že volby v soutěživém autoritářství jsou soutěživé, ale jasně nespravedlivé, kdežto volby v semidemokracii soutěživé a nespravedlivé (Mainwaring a Peréz-Liñán, 2013: 77), avšak takové vysvětlení je poměrně matoucí a sami se ho nesnaží osvětlit.

Z prvního obrázku je dále možné vyčíst, že koncept semidemokracie vykazuje poměrně vysokou míru shody s konceptem volebního autoritářství, což může na první pohled působit překvapivě. Na základě prvních textů Schedlera se totiž o tomto hybridním konceptu vžil předpoklad, že obsahuje i režimy nesoutěživé (Gilbert a Mohseni 2011: 247). Ve své poslední knize však Schedler jasně ukazuje, že tomu tak není, protože výrazně precizuje rozdíl mezi hegemonním a uzavřeným autoritářstvím. Jediným rozdílem mezi

oběma koncepty tak je o něco vyšší restriktivnost volebního autoritářství směrem k demokracii (Schedler 2013: 78-82). V praktické rovině však tento rozdíl v Latinské Americe není téměř patrný, protože do této kategorie Schedler řadí téže případy, které Mainwaring a kolegové označují za semidemokracie (Schedler 2013: 398; Mainwaring a Pérez-Liñán 2010).

Tabulka č. 3: Klasifikace politických režimů v Latinské Americe 1980-2017

Argentina	1980	1982	A	Guatemala	1986	1999	S	Panama	1980	1989	A
Argentina	1983	2017	D	Guatemala	2000	2001	D	Panama	1990	1993	S
Bolívie	1980	1981	A	Guatemala	2002	2017	S	Panama	1994	2017	D
Bolívie	1981	2006	D	Honduras	1980	1981	A	Peru	1980	1982	D
Bolívie	2007	2017	S	Honduras	1982	1998	S	Peru	1983	1984	S
Chile	1980	1989	A	Honduras	1999	2008	D	Peru	1985	1987	D
Chile	1990	2017	D	Honduras	2009	2017	S	Peru	1988	2000	S
Kolumbie	1980	2014	S	Haiti	1980	1994	A	Peru	2001	2017	D
Kolumbie	2015	2016	D	Haiti	1995	1998	S	Paraguay	1980	1988	A
Kostarika	1980	2017	D	Haiti	1999	2005	A	Paraguay	1989	2007	S
Kuba	1990	2017	A	Haiti	2006	2017	S	Paraguay	2008	2014	D
Dom. Rep	1980	1993	D	Mexico	1980	1987	A	Paraguay	2015	2017	S
Dom. Rep	1994	1996	S	Mexico	1988	1999	S	El Salvador	1980	1983	A
Dom. Rep	1997	2014	D	Mexico	2000	2016	D	El Salvador	1984	1993	S
Dom. Rep	2015	2017	S	Nicaragua	1980	1983	A	El Salvador	1994	2017	D
Ekvádor	1980	2003	D	Nicaragua	1984	1989	S	Venezuela	1980	1999	D
Ekvádor	2004	2017	S	Nicaragua	1990	1996	D	Venezuela	2000	2017	S
Guatemala	1980	1985	A	Nicaragua	1997	2017	S				

Zdroj: Autor na základě Mainwaring a Pérez-Liñán 2010; 2014; Coppedge et al. 2018. D= demokracie; A= autoritářství; S= semidemokracie.

Na úplný konec tedy zbývá představit, které režimy považuje za hybridní tato disertační práce. Operacionalizace je velmi jednoduchá. Pro časový úsek 1980-2014 je použita přímo klasifikace autorů celého konceptu (Mainwaring a Pérez-Liñán 2010; 2014). Pro roky 2015-2017 jsem k vymezení semidemokracie použil proměnnou *Liberal Democracy Index* z databáze V-Dem. S výjimkou Kuby, kterou jsem pro zjevnou absenci soutěživých voleb vyřadil ihned, jsem režimy s hodnotou tohoto indexu 0,5 a nižší zařadil do kategorie semidemokracie. Jde tedy o řešení, které již ve své práci použily Carolien van Ham a Brigitte Seim. Zvolené řešení umožňuje

snadno a transparentně lokalizovat množinu případů, která by měla odpovídat kategorii semidemokracie. Autorky toto řešení využily pro lokalizování případů volebního autoritářství a sami k tomu říkají, že sice jejich výsledná množina může obsahovat některé hraniční případy mezi demokracií a volebním autoritářstvím, ale bezpečně obsahuje všechny hybridní režimy blíže k uzavřenému autoritářství (van Ham a Saim 2017: 6). Jejich řešení se tak více než skvěle hodí k vymezení semidemokracie, protože již bylo řečeno, že tento koncept je směrem k demokracii o něco širší.

Druhou možností bylo provést operacionalizaci na základě vlastní kvalitativní klasifikace. Od tohoto řešení bylo upuštěno, protože pro jednotlivce by bylo jen velmi obtížné najít dostatek sekundárních zdrojů pro všechny sledované proměnné ve všech zemích Latinské Ameriky. Ostatně již bylo uvedeno, že na přípravě datasetu semidemokracie se podílejí desítky a v případě databáze V-Dem dokonce stovky expertů. Tomu se v počtu jednoho nebo několika výzkumníků nedá konkurovat. Vhodným ilustrativním příkladem je již mnohokrát zmíněná studie Levitského a Waye (2010). Autoři v ní sami klasifikovali pětatřicet případů soutěživého autoritářství mezi lety 1990-1995. Vedle prostého faktu, že není jasné, proč zvolili zrovna těchto třicet pět případů, a ne nějaké jiné (Raun 2013: 87), se s přibývajícím časem od vydání stále více ukazuje, že autoři měli jen velmi malé povědomí o velké řadě analyzovaných případů. Typickým příkladem jsou politické režimy v Africe. Když se tytéž případy pokusili v loňském roce vybraní experti znovu klasifikovat pomocí týchž kritérií, shodli se s Levitským a Wayem pouze v pěti případech ze čtrnácti (Bardall 2016: 27).

2 Autoritářské represivní strategie⁵⁷

Vedle hybridních režimů je před samotným empirickým výzkumem nutné ještě představit represivní a manipulativní strategie, se kterými tato práce pracuje. Pokud zůstaneme při rozdělení na strategie dlouhodobé a krátkodobé nastíněném v úvodu, uvidíme, že se předchozí práce, věnované této problematice, ve spektru analyzovaných strategií poměrně liší. Většina studií se soustředí čistě na strategie krátkodobé (Schedler 2013; Simpser 2013; van Ham a Lindberg 2015) nebo dlouhodobé (Levitsky a Way 2010; Hauser 2017). Tato práce se však podobně jako studie Birch (2011) a Bílka (2017a) snaží o propojení obou přístupů. Kapitola má dvě části. V první části jsou představeny zvolené strategie a jejich operacionalizace. Druhá část je věnována stručné deskriptivní analýze použitých represivních dat.

2.1 Operacionalizace autoritářských represivních strategií

Termín autoritářské represivní strategie zastřešuje šestici represivních a manipulativních strategií, o kterých pojednává předložená disertační práce. Jak bude v textu dále ukázáno, nejde v žádném případě o vyčerpávající výčet možných praktik, kterými mohou držitelé moci v hybridních režimech zasahovat do politické soutěže. Výběr analyzovaných strategií (tabulka č. 4) byl proveden s ohledem na dosavadní stav teoretického poznání a možnosti databáze V-Dem. Pro každou z šestice strategií byla vybrána jedna nebo dvě konkrétní proměnné, které svým popisem nejvíce odpovídají teoretické představě o dané strategii. V případě, že je pro vymezení konkrétní represivní strategie použito dvou proměnných, je výslednou hodnotou jejich průměr. Takové řešení bylo zvoleno u dvou strategií a v obou případech je způsobené tím, že Levitsky a Way (2010) tyto strategie vymezují poměrně široce.

⁵⁷ Volba pojmu, který by zastřešil celou kategorii zkoumaných strategií, není jednoduchá. Předložená práce volí po vzoru mé starší studie (Bílek 2017a) a projektu, který v současnosti řešíme u Grantové agentury České republiky termín autoritářské represivní strategie. Práce zahraničních autorů pak většinou mluví o volební manipulaci (Schedler 2002; Simpser 2013). Ve své podstatě jsou však obě řešení stejně nedostatečná, protože jsou vždy analyzovány jak techniky manipulativní, tak represivní.

Tabulka č. 4: Autoritářské represivní strategie

Strategie	použité proměnné z databáze V-Dem
<i>Zastrašování opozice</i>	Election government intimidation
<i>Volební podvody</i>	EMB autonomy
<i>Nakupování hlasů</i>	Election vote buying
<i>Kontrola ekonomiky</i>	State ownership of economy
<i>Omezování médií</i>	Media bias + Government censorship effort – Media
<i>Nerovný přístup k právu</i>	Barriers to parties + High court independence

Zdroj: Autor na základě existující teoretické diskuze a manuálu V-Dem (Coppedge 2018b)

Zastrašování opozice⁵⁸ je nejvíce přímočarou a nejviditelnější represivní strategií. Do této kategorie lze zařadit celou řadu projevů od kriminalizace opozičních politiků po jejich zastrašování, obtěžování a fyzické napadání. Souhrnně jde tedy o aktivity, které nás při vyslovení termínu represivní strategie napadnou jako první a jsou s fungováním nedemokratických režimů spjaté odjakživa. V komparativní politologii je v souvislosti s tímto jednáním držitelů moci možné vyzorovat poměrně pevné přesvědčení o tom, že jde o účinnou strategii, jejíž přínos pro autoritáře bezpochyby vyvažuje možná rizika (Dahl 1971: 15-16). Už Schedler však v souvislosti s touto strategií správně podotýká, že vlastně víme velmi málo o efektivnosti této strategie v současném světě (Schedler 2013: 262). Snaha o kriminalizaci politických oponentů je v soudobých hybridních režimech častá všude na světě. Na vlastní kůži si to vyzkoušel třeba Félix Becerra, kterého se snaží kriminalizovat bolivijský prezident Evo Morales (Página Siete 2017; El Diario Sociedad 2017) nebo svého času řada odpůrců prezidenta Fujimoriho v Peru (Conaghan 2005).

Ve vztahu k současným režimům je podstatné, že databáze V-Dem hodnotí zastrašování opozice ze strany „vlády, vládnoucí strany nebo jejich příznivců“ (Coppedge 2018b: 56). Násilí vůči režimu nepohodlným občanům se totiž v hybridních režimech Latinské Ameriky často dopouští skupiny, které mají charakter pouličních bojůvek nebo paramilitantních skupin. Držitelé moci se k nim často otevřeně příliš nehlásí, ale z jejich existence výrazně profitují a snaží se ji všemožně podporovat. Typickým příkladem

⁵⁸ Zvolené vymezení tak ve své podstatě odpovídá proměnné represe u Schedlera (2013: 92-94).

jsou *Collectivos* ve Venezuele. Ve své podstatě jde o bandy složené „z *civilistů, kteří mají policejní výcvik a od vlády dostávají výzbroj*“. Strategie vlády je pak taková, že proti demonstrantům oficiálně nasadí jen policii, která má vodní děla a konvenční donucovací prostředky, avšak v dané oblasti zároveň operují zmíněné ilegálně vyzbrojené polovojenské skupinky, které policie nijak neomezuje (Torres a Casey 2017).

V době dopisování této disertační práce pak stejný způsob vypořádání se s politickými oponenty zvolila vláda Nikaragui (Romero 2018; Le Lous 2018). I volba této strategie jistě přispěla k tomu, že zde k 10. 6. 2018 zahynulo 137 lidí (El Universo 2018). Ještě zajímavější je vliv některých paramilitantních skupin na politickou soutěživost v Kolumbii během vlády prezidenta Uribeho. Ačkoliv nelze doložit, že by existovala oficiální koalice mezi prezidentem a těmito skupinami (Acemoglu et al. 2013: 9), je zjevné, že příslušníci *Autodefensas Unidas de Colombia* měli vazby na řadu politiků z Uribeho tábora⁵⁹ a zavražďovali jejich politické oponenty či na ně jinak útočili, čímž přímo ovlivňovali výsledek voleb v oblastech svého působení (Acemoglu et al. 2013).

Další velmi viditelnou a tradiční strategií je přímá manipulace volebních výsledků neboli volební podvod. Pro jeho znázornění byla zvolena proměnná udávající nezávislost volebních komisí⁶⁰. Volební podvod je totiž v soudobé literatuře většinou vymezen jako situace, kdy volební orgány projevují nebyvalou náklonost k držitelům moci (Schedler 2013: 99). Na podobný problém ostatně opakovaně upozorňují volební pozorovatelské mise, média a opozice v řadě hybridních režimů. Události spojené s volebními komisemi (Consejo Supremo Electoral a Consejos Electoral Municipal) se staly žhavým tématem předvolební kampaně v loňských (2017) volbách v Nikaragui. Nezávislost volebních komisí sice v této zemi

⁵⁹Acemoglu s kolegy ve své studii zmiňují především vazby na prezidentova bratrance a předsedu *Partido U Carlose Garcíu* (Acemoglu et al. 2013: 21). Uribeho bratr byl pak podle řady svědků dokonce šéfem paramilitární skupiny *Los Doce Apóstoles* (Semana 2017).

⁶⁰Zde je třeba poznamenat, že databáze *V-Dem* obsahuje i jiné proměnné, které by se teoreticky daly použít. Především jde o proměnné *Election Other Voting Irregularities* a *Vote Fraud*. Při bližším prozkoumání však vidíme, že první zmíněná proměnná hodnotí nejen volební podvody, ale i jiné nesrovnalosti, a udává jednu hodnotu pro všechny účastníky voleb, nejen pro držitele moci. Proměnná *Vote Fraud* poté opět zohledňuje všechny účastníky voleb, ale hlavně v sobě nezahrnuje jen volební podvody, nýbrž i to, co bylo o pár odstavců výše vymezeno jako zavražďování opozice (Coppedge et al. 2018b).

vzbuzovala jistě pochybnosti vždy, ale po návratu Daniela Ortegy k moci už o ní mluvit nelze ani v žertu (Carter Center 2011: 4). Kampaň před posledními lokálními volbami v Nikaragui pak poznačilo jednak to, že vláda před jejich konáním výrazně zvedla platy a rozpočty těchto institucí (Navas 2017) a členům z řad opozice bylo často bráněno ve výkonu svěřené funkce, což například v obci San Dioniso vedlo až k tomu, že sympatizanti opozičních liberálů (Partido Liberal Constitucionalista) napadli provládní členy místní volební komise (Martínez 2017).

Třetí strategií je pak nakupování hlasů. Opět jde o strategii, jejímž cílem je přímo manipulovat s výsledkem voleb. Oproti předchozí je však více nejistá, protože korumpující nemá zajištěno, že ho korumpovaný opravdu bude volit (Lehoucq 2003: 248). Ve vztahu k této proměnné je však třeba mít na paměti, že databáze V-dem udává hodnotu nakupování hlasů obecně, a ne pouze ze strany držitelů moci (Coppedge et al. 2018b: 54-55). V teoretické rovině lze předpokládat, že tento efekt nebude ve většině případů hrát velkou roli, protože ve většině nedemokratických režimů nemá opozice k dispozici dostatek finančních zdrojů⁶¹ k nakupování voličů. V Latinské Americe však existují státy, kde je nakupování hlasů poměrně běžnou součástí politiky bez ohledu na stranickou příslušnost. Typickým příkladem jsou podle soudobé literatury venkovské oblasti v Paraguayi (Finan a Schechter 2012). Vzhledem k těmto skutečnostem tak předložená práce k vyjádření této strategie používá nejlepší existující proxy proměnnou⁶².

O dopadech ekonomické kontroly již byla řeč v úvodním přehledu dosavadního výzkumu. Tam zmíněné výzkumy jasně ukazují, že jde o jednu z nejdůležitějších proměnných, která silně determinuje manévrovací prostor opozice. V nedemokratických režimech s vysokou mírou ekonomické centralizace je pro opozici výrazně těžší získat finanční zdroje na svou kampaň (Greene, 2010: 807-834; Weyland 2013: 18-32), což pochopitelně usnadňuje situaci vládě, která se může opřít o státní aparát nebo jeho finanční prostředky (Naxera 2014: 276).

⁶¹ Pomyslnou výjimkou potvrzující pravidlo by mohl být asi nejbohatší muž Ekvádoru Álvaro Noboa, který se pětkrát neúspěšně ucházel o prezidentský úřad (ICIJ 2015).

⁶² Pro zjevnou nedostupnost lepších dat použili stejnou proměnnou i van Ham a Lindberg k vyjádření nakupování hlasů držiteli moci v Africe (van Ham a Lindberg 2015: 233-234).

Velkým tématem je v současnosti omezování médií ze strany držitelů moci (Kellam a Stein 2016). Jde totiž o velmi jednoduchý, ale zároveň účinný nástroj omezení opozice v hybridních režimech. Nejčastějším projevem této strategie je pak cenzura médií a jejich předpojatost (Boas 2005). Předložená disertační práce volí řešení, které se po vzoru předchozích výzkumů snaží o kvantifikaci obojího. V praxi se setkáváme většinou s tím, že držitelé moci v nedemokratických režimech usilují o uplatnění obojího zároveň. Jako vhodný empirický příklad⁶³ zde může posloužit Honduras za vlády prezidenta Hernándezze. Národní telekomunikační komise (CONATEL) zde v roce 2016 rozhodla o uzavření kanálu Globo TV, který byl k vládě kritický. Z hlediska mediální zaujatosti pak budí rozpaky především nařízení, podle kterého se mohou od roku 2013 média oddlužit tím, že vysílají „provládní reklamu“ za podmínek, které nejsou transparentní a výrazně zvýhodňují prezidenta (MOE 2017: 7).

Poslední strategií je zneužívání právní moci. V tomto směru jde především o úpravu samotného hřiště, ve kterém probíhá politická soutěž, aby co nejvíce odpovídalo potřebám držitelů moci a pokud možno maximálně znesnadňovalo účast opozice⁶⁴. V praxi je pak opozici bráněno v účasti na politické soutěži s odkazem na nesplnění formálních podmínek⁶⁵ anebo jsou naopak formální podmínky upraveny tak, aby se držitelé moci mohli účastnit, i když jim to zákony jinak zakazují⁶⁶. Typickým příkladem první situace bylo znemožnění kandidatury opozičního kandidáta Luise Callejase na prezidenta Nikaragui ve volbách v roce 2016 (Krumholtz 2016; Salinas 2016). Nejčastějším projevem druhé situace⁶⁷ je pak v současné Latinské Americe

⁶³ Pro většinu čtenářů bude asi daleko známější případ venezuelské televize RCTV, které režim Huga Cháveze odebral v roce 2007 vysílací licenci (Diario Las Américas 2018).

⁶⁴ Kupříkladu Weyland v této souvislosti mluví o diskriminačním (Weyland 2013) a Corrales o autokratickém legalismu (Corrales 2015).

⁶⁵ Tyto „podmínky“ jsou pochopitelně často naprosto nesmyslné. Venezuelský prezident Nicolas Maduro tak třeba loni rozhodl, že opoziční strany, které se neúčastnily posledních lokálních voleb, nebudou připuštěny k volbám prezidentským (Semana 2017b).

⁶⁶ Schedler ve svém výzkumu sleduje především první polovinu této strategie, tedy vyloučení opozice (Schedler2002b: 107).

⁶⁷ Našli bychom samozřejmě i další možné příklady, jako je i svévolné prodlužování mandátů režimu nakloněných soudců, úředníků a členů různých komisí. Například Consejo Supremo Electoral v Nikaragui byl před volbami v roce 2011 složen z členů, kterým často již vypršel mandát, a zároveň byla podezření z napomáhání volebním podvodům v předešlých volbách. Ve funkci je až do voleb podržel dekret prezidenta Ortegy, jehož vydání však bylo přinejmenším sporné (Carter Center 2011: 4).

rušení a obcházení zákazu znovuzvolení vládnoucích prezidentů. Nejčerstvější zkušenost s tím má hybridní režim v Hondurasu (Criterio.hn 2017) a Bolívii⁶⁸ (Blair 2017). Proměnná nerovný přístup k právu je pak ve snaze odpovídat tomuto popisu opět složena ze dvou proměnných⁶⁹.

Na samotný závěr je třeba alespoň stručně zmínit represivní a manipulativní techniky, které nejsou předmětem analýzy. Ve vztahu k legislativním úpravám hracího pole to je především nastavení samotného volebního systému⁷⁰. Příliš proporční volební systémy tak mohou například bránit tvorbě opoziční koalice⁷¹. V této souvislosti se často zmiňuje vysoce proporční volební systém, který byl použit pro parlamentní volby v Nikaragui roku 1984 (Santiuste 2001; Schedler 2002b). Podobně nejsou zahrnuty rezervované domény⁷² zmíněné v předchozí kapitole a předem rezervovaná křesla či různé povolební bonusy pro držitele moci.

Disertační práce dále nezkoumá samotné načasování voleb. V tranzitologické literatuře je tento problém zmiňován především v souvislosti s konáním prvních voleb po přechodu k volebnímu režimu. Držitelé moci v takových situacích často mohou získat neoprávněnou výhodu, pokud například vyhlásí volby příliš brzy a opozice nemá dost času,

⁶⁸Ačkoliv řada autorů upozorňovala na autoritářskou povahu vlády Eva Moralese dlouhodobě (například Levitsky a Loxton 2013), někteří odborníci neviděli situaci tak černě. Tento tábor upozorňoval především na to, že Morales akceptoval prohru v referendu o změně zákona o znovuzvolení (například Wolff 2018). Prosinec loňského roku a s ním spojené nerespektování výsledků tohoto referenda bohužel potvrdil obavy první skupiny.

⁶⁹Pro vyjádření vyloučení opozice nabízí databáze V-Dem i proměnnou Party Ban (Coppedge et al. 2018b: 87). Tu však nelze použít s ohledem na praktické fungování hybridních režimů. Specifickým rysem těchto režimů není to, že by zde nebyly povolené všechny nebo většina opozičních stran, ale že jsou z času na čas jejich kandidáti či domluvené koalice vylučováni z volební účasti na základě často nejasné interpretace zdánlivě standardních pravidel politické soutěže a neformálních praktik. Zmíněná proměnná však může být výhodná při analýze explicitně autoritářských režimů.

⁷⁰V souvislosti s těmito prvky si Schedler velmi trefně všímá toho, že jim často opozice nevěnuje příliš pozornosti anebo je sama podporuje. Vedle toho nemusí být podle jeho názoru takové prvky vždy automaticky nelegitimní nebo nedemokratické a jejich existence nevyvolává v řadě soudobých demokracií žádné kontroverze (Schedler 2002b: 107).

⁷¹Někteří autoři řadí mezi manipulativní strategie kooptaci části opozice na svou stranu (Magaloni 2006: 24-28) a s tím spojené politické dohody. Ačkoliv je pravda, že některé politické dohody jako třeba ta mezi Danielem Ortegou a Arnoldem Alemánem z roku 1999 (El Pacto) mohou mít na kvalitu demokracie či politickou soutěživost velmi negativní dopad, nejsou do této analýzy zahrnuty, protože politická dohoda sama o sobě není nedemokratický prvek.

⁷²Opomenutí rezervovaných domén je z teoretického hlediska dané především tím, že o nedemokratickou praxi se sice jedná, ale není jasné, jak by měla ovlivnit předvolební boj ve prospěch držitele moci (Bílek 2017: 348).

aby seznámila potenciální voliče se svým programem. Dobrým příkladem takové situace jsou celostátní volby v Paraguayi 1989, kdy od vyhlášení voleb do jejich konání uplynuly pouze dva měsíce. Opoziční strany, kterým předtím bylo po desetiletí bráněno v činnosti, kvůli tomu nemohly vybudovat adekvátní stranickou strukturu nebo si zajistit prostředky na volební kampaň (Boström 1994: 216). A konečně, jsou vypuštěny i strategie, které jsou co do výskytu velmi ojedinělé a vztahují se především ke konkrétním volbám nebo státu. Zde opět můžeme jako dobrý příklad použít další volby v Paraguayi, tentokrát ty prezidentské z roku 1993. Vládnoucí strana Colorado tehdy v den voleb uzavřela hranice, čímž zabránila tisícům voličů, především těm žijícím v Argentině, volit⁷³ (Boström 1994: 220).

2.2 Deskriptivní analýza použitých dat o manipulativních a represivních strategiích

Přehled souhrnných statistik (tabulka č. 5) dokládá, že zkoumané případy jsou co do úrovně jednotlivých autoritářských represivních strategií poměrně pestré. Nejčastěji užívanou strategií je nakupování hlasů. Tato proměnná vykazuje jak nejvyšší průměrnou, tak nejnižší minimální hodnotu napříč sledovanými případy. Zjištění tak potvrzují závěry předchozích studií o volbách v Latinské Americe. Naproti tomu poměrně nízká je úroveň zastrašování opozice a ekonomické kontroly, což dokládá, že tyto strategie představují spíše specifickou reakci na konkrétní politickou situaci než klíčovou charakteristiku hybridních režimů v Latinské Americe.

Tabulka č. 5: Souhrnné statistiky

proměnná	pozorování	průměr	std.deviace	minimum	maxim.
Omezování médií	238	2,1	0,85	0,62	3,48
Kontrola ekonomiky	238	1,07	0,51	0,4	2,32
Nerovný přístup k právu	238	1,38	0,62	0,295	2,67
Zastrašování opozice	70	1,19	0,69	0,16	2,8
Volební podvody	70	2,17	0,63	0,62	3,61
Nakupování hlasů	70	2,66	0,61	1,4	3,71

Zdroj: Autor na základě databáze V-Dem.

⁷³ Zde se vychází z předpokladu, že voliči žijící v zahraničí nejsou tolik vystaveni vlivu prorežimních médií, reflektují politickou realitu kritičtěji a spíše by mohli volit opozici.

V širší komparativní perspektivě (tabulka č. 6) se poté ukazuje, že co do míry represe a manipulace hybridní režimy Latinské Ameriky poněkud zaostávají za svými souputníky v Africe a postkomunistickém prostoru. Nejvíce je tento rozdíl patrný u zastrašování opozice, které je oproti dalším dvěma komparovaným areálům opravdu nízké. Četnost nakupování hlasů je sice v hybridních režimech Latinské Ameriky o něco vyšší, avšak tento rozdíl není výrazný, což ukazuje, že tato represivní praktika je častou reakcí držitelů moci všude na světě. Zjištěné rozdíly se pak shodují se závěry staršího výzkumu Birch. Ta sice zkoumala úroveň represe a manipulace ve všech soutěživých režimech a na velmi nesourodé množině případů, avšak i jí vyšlo, že je na tom z hlediska čistoty voleb Latinská Amerika nejlépe (Birch 2011:48).

Tabulka č. 6: Autoritářské represivní strategie napříč areály

	Média	Ekonomie	Právo	Zastraš.	Podvody	Nákup
Latinská Amerika	2,1	1,07	1,38	1,19	2,17	2,66
Postkomunistický prostor	1,9	1,5	1,56	2,05	3	2,44
Afrika	2,3	1,38	1,9	2,3	2,92	2,55

Zdroj: Autor na základě databáze V-Dem.

Pro účel této disertační práce je daleko zajímavější srovnání úrovně represe napříč zkoumanými státy. Sedmá tabulka na základě jednoduché korelační analýzy dokládá, že existuje vztah mezi některými analyzovanými strategiemi a jednotlivými státy. Prvním specifickým případem je Kolumbie, která si po celé sledované období zachovává velmi vysokou úroveň nezávislosti soudní moci. Tu nedokázal zlomit ani prezident Uribe, což vedlo k tomu, že Ústavní soud Kolumbie zmařil jeho pokus o reformu pravidel znovuzvolení, kterou si chtěl zajistit třetí funkční období (Lavanguardia 2010). Nezvykle nízká zde však byla i úroveň ovlivňování médií a volebních podvodů.

O vysoké represivnosti politického režimu ve Venezuele za Cháveze a Madura nelze pochybovat. Za povšimnutí však stojí, že hybridní režim v Salvadoru byl v řadě zkoumaných aspektů ještě tvrdší. Toto zjištění je

důležitým příspěvkem do diskuzí o tom, jak moc a zda vůbec naplňoval tehdejší politický režim alespoň minimální znaky volebního režimu (Karl 1995; Wolf 2009; Haggard a Kaufman 2016: 191). V čistě komparativní perspektivě pak působí Mexiko během posledního desetiletí vlády PRI jako poměrně liberální, což dává alespoň částečně za pravdu autorům, kteří mluví o tom, že zdejší demokratizace probíhala delší časové období (například Green 2007) a nelze ji dávat do souvislosti jen s volebním vítězstvím opozice v roce 2000.

Tabulka č. 7: Srovnání napříč analyzovanými státy

Stát	Zastraš.	Podvody	Nákup	Média	Ekonomie	Právo
Bolívie	-0,045	-0,78	-0,329*	0,69	0,210	0,074
Kolumbie	0,078	-0,522*	0,183	-0,345*	-0,193	-0,624*
Dom. Rep.	-0,048	0,143	0,264	-0,177	0,032	0,175
Ekvádor	-0,200	-0,004	-0,430*	0,150*	0,132	0,037
Guatemala	-0,120	-0,133	0,030	-0,081	-0,432*	-0,140
Honduras	-0,100	-0,78	-0,007	-0,87	-0,63	-0,15
Haiti	0,032	0,113	0,196	-0,077	0,083	-0,136*
Mexiko	-0,153*	-0,084	-0,054	0,054	0,199	0,026
Nicaragua	0,009	0,187	-0,288	-0,031	0,048	0,249
Peru	0,030	-0,077	-0,165	0,182	-0,017	-0,037
Paraguay	-0,334	-0,108	0,394*	-0,003	-0,233	-0,048
Venezuela	0,405*	0,392*	-0,029	0,349*	0,605*	0,420*
Salvador	0,477*	0,450*	0,372*	0,503*	-0,01	0,382*

Zdroj: Autor na základě databáze V-Dem.

Posledním tématem, které lze v souvislosti s přehledem použitých dat otevřít, jsou možné kombinace represivních strategií. V úvodu již bylo řečeno, že soudobý výzkum manipulace a represe v hybridních režimech stojí na předpokladu Schedlera o tom, že si držitelé moci vybírají spíše konkrétní strategie nebo kombinaci několika strategií a nesnaží se za každou cenu využít k upevnění své pozice všechny dostupné prostředky (Schedler 2002). Tento předpoklad pak sám potvrdil svou studií z roku 2006, kde doložil, že mezi většinou manipulativních a represivních strategií neexistuje silnější pozitivní korelace. Podobné závěry pak nabídly i některé novější studie (například Seeberg 2014 nebo van Ham a Lindberg 2015).

Na základě těchto studií je možné formulovat některé předpoklady o vzájemné interakci autoritářských represivních strategií. Tím prvním je

negativní vztah mezi volebním podvodem a nakupováním hlasů, ze kterého vyplývá, že si držitelé moci vybírají buď jedno, nebo druhé (van Ham a Lindberg 2015: 537). Tento předpoklad potvrzují i data použitá v této disertační práci. Druhým předpokladem je, že vysoká míra zastrašování opozice a ovlivňování médií je častá spíše v režimech, které tolik nemanipulují s volebními výsledky (Schedler 2006b: 18-19).

Zde se ukazuje, že v hybridních režimech Latinské Americe je tomu jinak, protože tu jde volební manipulace s oběma zmíněnými strategiemi spíše ruku v ruce. Dobrou otázkou je pak vztah mezi nerovným přístupem k právu a volebním podvodem. Podle Schedlera používají často držitelé moci obě strategie společně a podle Seeberg (2014) si častěji vybírají jen jednu z nich. Data ze zkoumaných případů jednoznačně potvrzují závěry Schedlera, protože tento vztah je vysoký a statisticky silně významný.

Tabulka č. 8: Vzájemná korelace autoritářských represivních strategií

	Zastraš.	Podvody	Nákup	Média	Ekonomie	Právo
Zastraš.		0,644**	0,251*	0,507*	0,251*	0,393**
Podvody	0,644**		0,137	0,635**	0,324**	0,802**
Nákup	0,251*	0,137		0,054	-0,227	-0,022
Média	0,507*	0,635**	0,054		0,369*	0,673**
Ekonomie	0,235	0,324**	-0,227	0,369*		0,481**
Právo	0,393**	0,802**	-0,022	0,673**	0,481**	

Zdroj: Autor na základě databáze V-Dem.

3 Příčiny represe a manipulace v hybridních režimech Latinské Ameriky

Cílem této kapitoly je zjistit, jaké faktory ovlivňují míru represe v hybridních režimech Latinské Ameriky. Co do struktury je kapitola členěna na dvě části. První část se soustředí na krátkodobé a druhá na dlouhodobé represivní strategie. Zvolené rozdělení je vedle částečně odlišných teoretických předpokladů dáno především tím, že data pro krátkodobé represivní strategie jsou dostupná pouze v době konání voleb. Údaje o úrovni dlouhodobé represe se naproti tomu připravují každoročně, takže je vhodnější analyzovat jednotlivé režimní roky. Práce se tak snaží následovat rady odborníků, kteří upozorňují na to, že je třeba sledovat jednání držitelů moci po delší časové období, a ne pouze krátce před a po konání voleb (například Balík a Holzer 2006: 18 nebo Levitsky a Way 2010: 6). Až dosud však tyto hlasy nebyly vyslyšeny, protože obě studie příčin dlouhodobé represe (Birch 2011; Hauser 2017) si za jednotku analýzy vybraly volby.

3.1 Příčiny krátkodobé represe

3.1.1 Existující vysvětlení

První možné vysvětlení si všímá politické opozice. Přesněji toho, zda se opozici podařilo zformovat předvolební koalici⁷⁴. Teoretický předpoklad stojí na závěrech předchozích studií, které doložily, že opozice má větší šanci porazit ve volbách držitele moci (Howard a Roessler 2006; Bunce a Wolchick 2011), pokud je sjednocená⁷⁵. Soudobý výzkum dále ukazuje, že si jsou

⁷⁴ Některé výzkumy místo opoziční koalice sledovaly počet křesel opozice v parlamentu (Dresden a Howard 2015: 12) nebo její zisk v předchozích volbách (Schedler 2013: 278). Zvolené řešení považuji za lepší, protože více zohledňuje aktuální rozložení politických sil v dané zemi.

⁷⁵ Pochopitelně může existovat i situace, ve které je opozice sjednocená, avšak nemá koalici. Jde o situaci, kdy se voleb účastní jen jedna opoziční strana, jež se zároveň může opřít o podporu nezanedbatelného počtu voličů. V analyzovaných případech je to situace Nikaragui v roce 2001, kdy opozici tvořila sama strana FSLN. Tato situace je pak chápána jako existence opoziční koalice. Zvolené řešení je totiž v logice předestřené teoretického argumentu a zároveň dovoluje rozlišit mezi situací nikaragujské opozice v roce 2001 a 2006. V prvním případě čelil režim homogenní opozici reprezentované stranou FSLN. Volební kampaň v roce

držitelé moci tohoto rizika většinou dobře vědomi a míra represe a manipulace stoupá s tím, jak se předvolební klání vyrovnává (Lehoucq a Molina 2002: 230; Simpson 2013: 64-65; Dresden a Howarda 2015: 16-18). Zvýšení represe by tedy mělo být reakcí na krátkodobý politický vývoj a pocit ohrožení držitele moci.

Hypotéza 1: Krátkodobá represe spíše vzroste, když dojde k vytvoření opoziční koalice.

Další tradiční vysvětlení se točí okolo ekonomické situace dané země. V logice tohoto vysvětlení může míru represe ovlivnit špatný vývoj hospodářství a zdroje z nerostného bohatství. Ekonomická krize s sebou většinou přináší pokles popularity držitelů moci (Haggard a Kaufman 1995; Case 2006; Dresden a Howard 2015: 11) a ti jsou pak ve snaze o zatajení pravého stavu věcí anebo uklidnění situace, nuceni sáhnout k některé z autoritářských represivních strategií. Existence nerostného bohatství podle teoretické literatury taktéž zvyšuje pravděpodobnost represe. Politologická literatura dokonce nabízí hned dvě odlišné teorie, které se vztahu nerostného bohatství a represe týkají. Podle první nerostné bohatství zvyšuje hodnotu státních úřadů, protože se jejich držitelé, vedle politické moci, mohou radovat i z ekonomické renty, což vede ke zintenzivnění předvolebního boje (Karl 1997; Schedler 2013: 284; Michalik 2015: 53-85). Druhá teorie si všímá toho, že nedemokratické režimy bohaté na nerostné suroviny často využívají výnosy z těchto zdrojů k nakupování široké podpory obyvatelstva. Tato strategie je vysoce účinná v bohatých časech, ale výrazně komplikuje vládnutí v časech z ekonomického hlediska zlých. Rentiérské státy totiž často nemají rozvinuté jiné oblasti ekonomiky a v případě výpadků příjmů z nerostných zdrojů nejsou schopny tyto zdroje efektivně nahradit (Ross 2001: 329-337). Držitelům moci potom často nezbývá nic jiného než vzrůstající nespokojenosti čelit zvýšením represe vůči obyvatelstvu a politické opozici (Dresden a Howard 2015: 12-13).

2006 však znamenal rozkol v této straně, který vedl ke kandidatuře hned dvou sandinistických stranických formací (Lean 2007).

Hypotéza 2a: Represe spíše vzroste, když se zhorší ekonomická situace.

Hypotéza 2b: Represe spíše vzroste, když má země nerostné bohatství.

Hypotéza 2c: Represe spíše vzroste, když se zhorší ekonomická situace v zemích bohatých na nerostné suroviny.

S poměrně zajímavým vysvětlením přišli nedávno van Ham a Lindberg. Podle jejich studie je pro krátkodobé represivní strategie určující kvalita demokracie v dané zemi. Tam, kde je nízká, se podle nich držitelé moci uchylují spíše k zastrašování opozice a falšování volebních výsledků. S tím, jak kvalita demokracie stoupá, však podle van Ham a Lindberga držitelé moci od těchto strategií upouštějí a dávají přednost kupování hlasů (van Ham a Lindberg 2016: 524-529). Kvalitu demokracie pak chápou podobně, jak doporučuje Sebastian Mazzuca, tedy jako koncept, který se dá vztáhnout jak k demokracii, tak k nedemokracii. Dle jeho slov totiž „*není žádný důvod, proč by se měla problematika kvality demokracie omezovat pouze na demokratické režimy*“⁷⁶ (Mazzuca 2007: 42-43). Jejich argument sice působí na první pohled poněkud triviálně, ale má svou logiku, protože počítá s tím, že v zemích s vyšší kvalitou demokracie bude i vyšší nezávislost médií a úředníků, což zvyšuje náklady držitelů moci. Manipulace je totiž častější v režimech, kde je nezávislost státních úředníků nižší (Gehlbach a Simpser 2015).

Hypotéza 3a: Nakupování hlasů je častější v zemích, kde je kvalita demokracie vyšší.

Hypotéza 3b: Četnost volebních podvodů spíše klesne, když vzroste kvalita demokracie.

Hypotéza 3c: K zastrašování opozice dochází spíše v zemích, kde je kvalita demokracie nižší.

⁷⁶Mazzuca tedy vlastně volá po tom, co kupříkladu Freedom House dělá dlouhodobě. Tato organizace totiž hodnotí kvalitu demokracie dokonce i u režimů explicitně autoritářských nebo totalitních jako je KLDK.

Další vysvětlení si všímá rozložení sil v parlamentu. Tento argument ideově vychází z dělení hybridních režimů podle míry konsolidace moci. Podle tohoto předpokladu by se držitelé moci v hybridních režimech, kde nedisponují parlamentní většinou, měli uchýlovat spíše k volebním represivním strategiím⁷⁷. Tam, kde však již legislativní většinu⁷⁸ mají, by měli od přímého ovlivňování voleb upouštět a orientovat se spíše na kontrolu médií a legislativních pravidel, protože jsou méně viditelná a výrazně účinnější (Schedler 2013: 198; Martí i Puig 2016: 247-248).

Hypotéza 4: Krátkodobá represe spíše poklesne, když má držitel moci legislativní většinu.

Další část literatury upozorňuje na vztah mezi stabilitou nedemokratického režimu a státní kapacitou. V zemích, kde je státní kapacita vysoká, se mohou držitelé moci opřít o státní aparát, který je spíše funkční a loajální, což vede k tomu, že využívají především volební a institucionální manipulaci. V situacích, kdy je kapacita státu malá, jsou pak nuceni využít především z teoretického pohledu riskantnější metody, jakými jsou nakupování hlasů nebo násilné omezování opozice a protestujících (Seeberg 2014: 1269-1271; Harvey 2016: 108).

Hypotéza 5a: Výskyt volebních podvodů je častější v zemích, kde je státní kapacita nižší.

Hypotéza 5b: Nakupování hlasů je častější v zemích, které mají nižší úroveň státní kapacity.

Hypotéza 5c: Zastrahování opozice je méně časté v zemích, kde je státní kapacita vyšší.

⁷⁷V souladu s daným předpokladem se chovala PRI v Mexiku. V době, kdy měla legislativní většinu, se snažila opozici vyloučit z voleb legislativně a po její ztrátě přistoupila k přímému zastrašování opozice a nakupování hlasů (Schedler 2002: 46).

⁷⁸Předchozí studie se rozchází v tom, zda je legislativní většinou myšlena prostá nebo 2/3 většina. Ve snaze o větší spolehlivost získaných výsledků byly testovány obě možné operacionalizace.

Poslední proměnnou, která by podle soudobé komparativní demokratizace měla ovlivňovat úroveň represe, jsou mezinárodní vazby (linkage) zkoumaného státu. Mezinárodní vazby zvyšují pravděpodobnost, že se nedemokratické jednání v dané zemi dostane do zahraničních médií a stane se předmětem zájmu vlivnějších aktérů v mezinárodním systému (Levitsky a Way 2010: 43-46; Haggard a Kaufman 2016: 150). V logice této skutečnosti by se tak držitelé moci měli v zemích, které mají vysoký podíl zahraničních investic nebo jsou příjemci velkého množství zahraničních rozvojové pomoci, snažit vyvarovat příliš viditelných forem represe (Schedler 2013: 274). Příliš viditelná represe a manipulace by totiž mohla vést k omezení těchto zdrojů nebo v krajním případě vyprovokovat mezinárodní sankce či intervenci.

Hypotéza 6: Krátkodobá represe spíše poklesne v zemích, které mají větší mezinárodní vazby.

3.1.2 Výzkumný design

Jednotkou analýzy jsou volby na národní úrovni. Po zohlednění množiny hybridních režimů představené v první kapitole tak do analýzy vstupuje 70 případů. Protože databáze, se kterými analýza pracuje, nabízí vždy pouze jedno pozorování pro daný kalendářní rok, jsou ve výběru případů zahrnuty vždy jen první volby v daném roce. To se týká především Kolumbie, kde se například v roce 1990 volilo na národní úrovni hned třikrát. Závisle proměnnou jsou v této analýze tři krátkodobé represivní strategie (zastrašování opozice, volební podvody, nakupování hlasů). Data pro tyto proměnné pochází z databáze V-Dem. Protože jsou všechny proměnné v této databázi automaticky standardizovány⁷⁹, bylo jedinou provedenou úpravou jejich převrácení. To bylo vedeno snahou o jednodušší interpretaci získaných závěrů. Hodnota 4 pak stejně jako v jiných kapitolách udává nejhorší hodnocení a 0 nejlepší.

⁷⁹ Přesněji většina, ale rozhodně všechny, se kterými pracuje tento text. Jedna z mála proměnných v této databázi, která není dosud standardizována na 0-4 škálu, je index politické korupce (Coppedge et al. 2018b: 227).

Sjednocení opozice je operacionalizováno jako dichotomická proměnná, u které hodnota 1 znamená existenci opoziční koalice a 0 absenci. V jedné naší starší studii jsme s Barborou Vališkovou použili výrazně preciznější operacionalizaci, která rozlišovala mezi širokou, částečnou, minoritní a žádnou koalici (Bílek a Vališková 2016: 38). V této disertační práci je však ve snaze o co nejpřesnější možnou verifikaci existujících zjištění použita přímo operacionalizace Howarda a Roesslera⁸⁰ (Howard a Roessler 2006: 371). Data pro tuto proměnnou pochází převážně z datových souborů již existujících studií⁸¹ (Bílek a Vališková 2016; Bílek 2016b a Bílek 2017b; Bílek 2018).

Data pro ekonomické proměnné pocházejí z databáze *World Bank* (WB 2018). Ekonomická situace je hodnocena na základě proměnné GDP growth (annual %) a nerostné bohatství podle Total natural resources rents (% of GDP). Vedle obou proměnných samostatně byl v logice argumentu pro hypotézu 2c sledován i interakční efekt obou proměnných. Použitá hodnota je dvouletý průměr zaznamenaný v čase $t-1$ ⁸² před konáním sledovaných voleb. Pro znázornění kvality demokracie byla stejně jako ve studii Seim a Lindberga použita převrácená hodnota proměnné civil liberties z databáze *Freedom House* (Seim a Lindberg 2015: 537).

Zdrojem dat pro proměnnou legislativní většina byla databáze politických institucí (DPI 2017) a vlastní znalost sledovaných případů⁸³. Tato databáze obsahuje velmi vhodnou proměnnou ALLHOUSE, která hodnotí majoritu vládnoucí strany⁸⁴ ve všech komorách parlamentu (Cruz et al. 2018: 8). Zmíněný důraz na vládní stranu však může udávat poměrně nepřesný výsledek, protože nebere v potaz situace, kde se tvoří spíše stranické bloky,

⁸⁰Tu víceméně užívají i další studie (viz Wahman 2011 nebo Donno 2013).

⁸¹Zmíněné studie pracují s kvalitativním datasetem, který je na základě dostupných zdrojů (zprávy z médií, analýzy volebních pozorovatelských misí, reporty lidskoprávních nevládních organizací) průběžně aktualizován.

⁸²Opoždění nezávislých proměnných se používá ve snaze o omezení možných dopadů endogenity. V praxi tedy je pro volby v roce 2017 použit průměr z let 2015 a 2016 atd.

⁸³ Pokud bylo třeba sáhnout po volebních výsledcích, pochází ze stejných zdrojů jako v následující kapitole.

⁸⁴ V textu jsou zobrazeny výsledky pro prostou většinu. Analýza byla provedena i s alternativní operacionalizací, která po vzoru Schedlera za legislativní většinou považovala pouze stav, kdy vládnoucí strana kontroluje alespoň 2/3 křesel v dolní komoře parlamentu (Schedler 2013: 193). Výsledky se však příliš nelišily, a tak je v práci uvedeno pouze první zmíněné řešení.

kteře buď podporují, nebo nepodporují zvoleného prezidenta. Typickým příkladem takové situace je Kolumbie. V těchto případech tak bylo hodnoceno, zda má legislativní většinu celý blok prezidentských stran⁸⁵.

Kapacita státu je po vzoru van Ham a Seim operacionalizována prostřednictvím proměnné *StateAuthorityOverTerritory* z databáze *V-Dem* (van Ham a Seim 2017: 15). Oproti ostatním proměnným je však v případě této jediné proměnné použita verze databáze z roku 2016 (Coppedge et al. 2016), protože později byla tato proměnná vyřazena⁸⁶. Mezinárodní vazby jsou operacionalizovány jako výše investice USA v dané zemi vůči HDP⁸⁷. Data pro americké investice pochází z databáze *Bureau of Economic Analysis* pro velikost HDP znovu z WDI. Práce se tak oproti předchozím studiím, které pracovaly s celkovým objemem mezinárodních investic (Howard a Roessler 2006: 373) nebo mezinárodního obchodu (Schedler 2013: 245), snaží zohlednit rozdíly v politické orientaci poskytovatele finančních zdrojů. Stále větší množství studií totiž upozorňuje na to, že dnes se globální (Rusko a Čína) i regionální (Venezuela a Saudská Arábie) nedemokratické režimy taktéž snaží prostřednictvím zahraničních investic a obchodu promlouvat do politického dění jiných států (Whitehead 2014; Lankina et al. 2016; Brownlee 2017). Omezení pouze na USA je pak dáno tím, že jde podle existující teoretické literatury o nejdůležitějšího „demokratizačního“ aktéra ve zkoumaném areálu po konci studené války (Levitsky a Way 2010; Mainwaring a Pérez-Liñán: 2013). Protože by podle teoretických předpokladů měly mezinárodní faktory hrát roli spíše ve střednědobém časovém úseku (Levitsky a Way 2010), je použit čtyřletý průměr v čase $t-1$ ⁸⁸.

⁸⁵Například v roce 2006 byl prezidentem Álvaro Uribe a jeho blok tvořily strany Partido de la U, Partido Cambio Radical, Partido Conservador Colombiano.

⁸⁶Toto není problémem, protože poslední volby v našem výběru případů se odehrávají v roce 2017 a i ty jsou pouze dvoje (Ekvádor 2017, Honduras 2017). V obou případech je tak použita hodnota z roku 2016.

⁸⁷Analýza byla provedena i s alternativní operacionalizací, kdy byla použita velikost rozvojové pomoci USA v dané zemi vůči HDP. Výsledky se však příliš nelišily, a tak je v práci uvedeno pouze první užití řešení.

⁸⁸Data o investicích USA jsou dostupná pouze v časovém rozmezí 1984-2016. Pro volby v Kolumbii 1982, Salvádoru 1984 a Hondurasu 1985 je proto místo čtyřletého průměru použita první dostupná hodnota v datasetu.

Vedle již představených proměnných, které se vážou k testovaným hypotézám, jsou v analýze přítomny také dvě proměnné kontrolní. Jelikož jsou do výběru případů zahrnuty všechny národní volby ve zkoumaném časovém úseku, odlišuje první kontrolní proměnná typ voleb. Teoretická literatura předpokládá, že by míra represe měla být vyšší u voleb prezidentských a souběžných, protože jsou důležitější⁸⁹ (Schedler 2013: 236). Druhá kontrolní proměnná potom na základě dat z databáze *V-Dem* sleduje míru násilí během voleb ze strany nevládních aktérů (Election other electoral violence). Kontrola tohoto faktoru je důležitá, protože v některých ze zkoumaných případů probíhal vnitrostátní ozbrojený konflikt a je tedy legitimní předpokládat, že represe ze strany režimu může být odpovědí na násilné jednání opozice nebo širší veřejnosti.

3.1.3 Analýza

Pearsonův index korelace mezi nezávislými proměnnými dokládá, že vzájemná korelace mezi dvěma nezávislými proměnnými je vždy v Hendlem (2009) doporučeném intervalu $(-0.8; 0.8)$, což vylučuje riziko multikolinearity (podrobněji v první příloze). Jak již bylo řečeno v úvodu, je k analýze použita regrese s robustními korigovanými chybami (robust standard errors), kde klastrem jsou jednotlivé země (Hamilton 2003: 192). Protože však předchozí deskriptivní popis (podkapitola 2.2) autoritářských represivních strategií odhalil možnou heterogenitu⁹⁰ některých hybridních režimů, je pro každou závisle proměnnou vedle standardního modelu použit i model s tzv. fixními efekty (série indikátorových proměnných pro každý hybridní režim, vyjma referenční kategorie), které kontrolují všechny neměřitelné jevy, jež heterogenitu způsobují.

⁸⁹Méně časté vysvětlení předpokládá, že držitelé moci budou legislativní volby manipulovat méně ve snaze snížit možný politický konflikt s opozicí výměnou za omezený podíl na moci (Malesky a Schuler 2010; Reuter a Robertson 2014).

⁹⁰ Heterogenita jednotek (v našem případě politických režimů) znamená, že se země v průměru u závisle proměnné liší způsobem, který nelze přímo vysvětlit pozorovatelnými proměnnými (Wilson a Butler 2007).

Tabulka č. 9: Efekt představených proměnných na vybrané krátkodobé autoritářské represivní strategie

	Zastrašování opozice		Volební podvody		Nakupování hlasů	
	Model N	Model F	Model N	Model F	Model N	Model F
Vysvětlující proměnné						
Kapacita státu	0,006 (0,047)	0,001 (0,005)	0,008 (0,041)	0,006 (0,004)	0,010*** (0,026)	0,009*** (0,026)
Kvalita demokracie	- 0,313** (0,100)	-0,139 (0,100)	-0,051 (0,054)	0,142 (0,100)	-0,028 (0,094)	0,102 (0,094)
Legislativní většina	0,280** (0,127)	0,183 (0,120)	0,197 (0,120)	0,020 (0,117)	0,165 (0,124)	0,169 (0,126)
Opoziční koalice	0,382* (0,157)	0,207 (0,210)	0,490** (0,016)	0,155 (0,205)	0,204* (0,172)	-0,023 (0,120)
Mezinárodní vazby	-0,129 (0,071)	-0,101 (0,122)	-0,050 (0,054)	- 0,180** (0,046)	-0,100 (0,082)	-0,034 (0,082)
Meziroční vývoj HDP	0,030 (0,075)	0,194*** (0,075)	0,134** (0,057)	0,053 (0,057)	0,052 (0,059)	0,139*** (0,059)
Nerostné bohatství	0,106* (0,057)	-0,053 (0,122)	- 0,319*** (0,063)	-0,224 (0,063)	-0,285** (0,083)	-0,205 (0,083)
GDP*Bohatství	-0,018 (0,039)	- 0,101*** (0,032)	0,020 (0,033)	0,018 (0,042)	0,018 (0,036)	- 0,050*** (0,018)
Kontrolní proměnné						
Opoziční násilí	0,276** (0,78)	0,303 (0,78)	0,213*** (0,78)	0,464** (0,160)	0,124 (0,71)	0,069 (0,212)
Volby	-0,108 (0,130)	0,057 (0,095)	-0,092 (0,153)	0,140* (0,067)	-0,107 (0,150)	0,209** (0,076)
Konstanta	1,06** (0,583)	0,769 (1,112)	1,13** (0,583)	-0,474 (0,681)	1,64** (0,339)	-0,059 (0,542)
Počet případů	70	70	70	70	70	70
Počet zemí	13	13	13	13	13	13
R-sqr	0,527	0,789	0,486	0,839	0,335	0,777

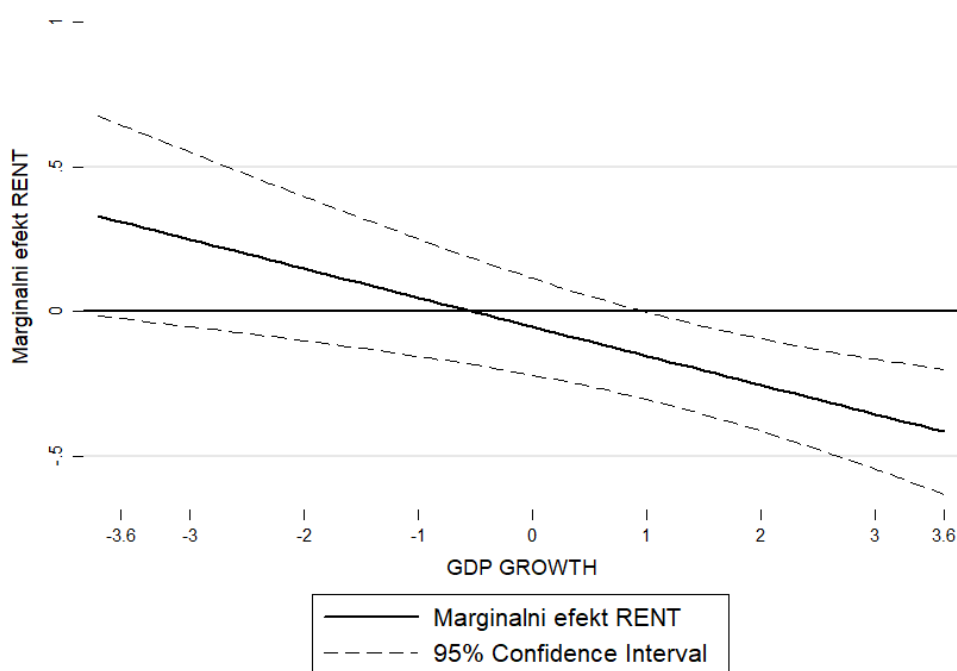
Zdroj: vlastní zpracování.

Poznámka: robustní korigované chyby v závorkách; fixní efekty v modelech F jsou zahrnuty, ale nezobrazeny; ***p <0.01; **p <0.05; *p <0.10

Regresní analýza dokládá, že přítomnost opoziční koalice (H1) vesměs zvyšuje míru krátkodobé represe. Efekt této proměnné je sice v modelech s fixními efekty nižší a statisticky nevýznamný, avšak s výjimkou posledního modelu evidentní. Důležitost statistické významnosti je pak dobré ve vztahu k cílům této disertační práce nepřeceňovat, protože analýza pracuje s celou existující populací případů (Soukup a Rabušic 2007; López 2015: 430). Dopad ekonomické krize (H2a) se potvrdit nepodařilo. Krátkodobý ekonomický vývoj dané země totiž míru represe ovlivňuje, avšak v opačném směru, než jaký předpokládá ověřovaná teorie. Vliv nerostného bohatství (H2b) na zastrašování opozice a volební podvody je pak nejednoznačný, protože se výsledky výrazně rozcházejí s ohledem na použitý model. Konzistentní je pouze vliv na nakupování hlasů. I ten je však opačný, než předpokládala teorie.

Možné vysvětlení by mohlo spočívat v tom, že státy, které jsou bohaté na nerostné suroviny, mají dostatečný přísun finančních zdrojů a organizačních kapacit na to, aby si mohly přízeň voličů kupovat dlouhodoběji během celého volebního období. Příkladem takového jednání může být patronáž skrze Komunální rady (Consejos Comunales) ve Venezuele (Handlin 2016b). Očekávaná interakce mezi vývojem HDP a nerostným bohatstvím (H2c) se prokázala pouze ve vztahu k zastrašování opozice. Na základě druhého obrázku je možné říci, že v zemích bohatých na nerostné suroviny vzrůstá hodnota této represivní strategie pouze v časech poklesu HDP. V časech, kdy ekonomika roste, je totiž vliv nerostného bohatství negativní. Teoretický předpoklad se tedy potvrdil.

Obrázek č. 2: Interakční efekt nerostného bohatství a růstu HDP na zastrašování opozice.

Zdroj: vlastní zpracování.

Kvalita demokracie působí přinejmenším v hybridních režimech Latinské Ameriky jinak, než van Ham a Lindberg (2016) očekávají. Tak jako v minulém případě vidíme i zde, že představené vysvětlení má předpokládaný vliv na zastrašování opozice (H3c). Problematický však je vliv na ostatní dvě sledované proměnné (H3b a H3a). V případě volebních podvodů ukazuje první model slabou vazbu v požadovaném směru. Fixní model však dokládá, že ve zkoumaných případech s kvalitou demokracie četnost volebních podvodů spíše stoupá, což jde jak proti závěrům van Ham a Lindberga (2016: 537), tak obecných předpokladům. V případě nakupování hlasů je pak situace přesně opačná. Proti logice testované teorie je tentokrát výsledek prvního modelu. Hypotézu číslo čtyři je možné odmítnout úplně, protože ve všech představených modelech se získáním legislativní většiny stoupá krátkodobá represe.

Vztah mezi kapacitou státu a mírou konkrétní represe (H5) se taktéž nepotvrdil. Tentokrát však především s ohledem na to, že vazba mezi proměnnými je velmi slabá. Otázkou k diskusi samozřejmě zůstává, zda je to způsobeno zvolenou operacionalizací nezávislé proměnné nebo faktickým

stavem empirického světa. Vliv mezinárodních vazeb (H6) se opět potvrdil jen částečně. Míra zastrašování opozice a nakupování hlasů opravdu klesá s tím, jak roste intenzita mezinárodních vazeb s USA. Zarážející však je, že četnost volebních podvodů by podle fixního modelu měla stoupat. První model pak sice znázorňuje vztah v požadovaném pořadí, ale jen velmi slabý.

3.2 Příčiny dlouhodobé represe

3.2.1 Existující vysvětlení

První sada vysvětlení je stejná jako v minulé podkapitole. Podobně jako v případě krátkodobé represe je pravděpodobné, že se držitelé moci budou snažit reagovat na aktuální situaci. Zvýšení represe tak bude z jejich strany představovat reakci na pocit ohrožení, který pramení z možné odezvy veřejnosti na ekonomické nezdary nebo posilování opozice (Hauser 2017). Vliv státní kapacity nemá smysl ověřovat, protože autoři zmíněné teorie se při její konceptualizaci soustředili pouze na krátkodobé represivní strategie. Proti teorii van Ham a Lindberga navíc hraje to, že svobodu médií považují za jeden z definičních znaků demokracie (van Ham a Lindberg 2016: 25). Ověřovat v takovém případě, zda má svoboda médií vliv na omezování médií ze strany vlády, se nejeví jako smysluplné z teoretického hlediska, protože index svobody médií vždy obsahuje nějaké vyjádření míry zásahů vlády do médií. Ověření tohoto vztahu již navíc provedla Birch. Jí zjištěná korelace těchto dvou proměnných (Birch 2011: 101) však není příliš hodnotná, protože se ji před analýzou ani po ní nesnaží nijak teoreticky reflektovat.

Podobně se nezdá příliš smysluplné ověřovat dopady státní kapacity. Teoretická literatura totiž zatím rozebírala jen možný vliv na krátkodobou represí. Ve vztahu k dlouhodobé represí by však určitě mělo hrát roli, zda má vládnoucí skupina legislativní většinu. Přijímání nespravedlivých legislativních předpisů je bez ní totiž jen těžko představitelné. Otázka vzájemného vztahu mezinárodních vazeb a dlouhodobé represe je komplikovanější. Teoreticky ji mohou vysoké mezinárodní vazby zvyšovat i snižovat. Dosud nezodpovězenou otázkou totiž je, zda vysoké mezinárodní vazby nutí držitele moci vybírat si především méně viditelné formy represe (tedy ty dlouhodobé) anebo snižovat míru represe celkově (Levitsky a Way

2010). Předpoklady ohledně již představených vysvětlení tak můžeme shrnout do následujících hypotéz:

Hypotéza 7: Dlouhodobá represe spíše vzroste, když dojde k vytvoření opoziční koalice.

Hypotéza 8a: Dlouhodobá represe spíše vzroste, když se zhorší ekonomická situace.

Hypotéza 8b: Dlouhodobá represe spíše vzroste, když má země nerostné bohatství.

Hypotéza 8c: Dlouhodobá represe spíše vzroste, když se zhorší ekonomická situace v zemích bohatých na nerostné suroviny.

Hypotéza 9: Dlouhodobá represe spíše vzroste, když má držitel moci legislativní většinu.

Hypotéza 10a: Dlouhodobá represe spíše poklesne v zemích, které mají větší mezinárodní vazby.

Hypotéza 10b: Dlouhodobá represe vzroste v zemích, které mají větší mezinárodní vazby.

Další možná vysvětlení příčin dlouhodobé represe představují Levitsky a Way. Podle jejich názoru jsou klíčové tři strukturální faktory. Prvním je již zmíněné nerostné bohatství. Podobně jako autoři v předchozí podkapitole se i Levitsky a Way domnívají, že vysoké nerostné bohatství zvyšuje pravděpodobnost dlouhodobé represe, protože prohlubuje nerovnost přístupu ke zdrojům, což držitele moci k takovému jednání motivuje a zároveň poskytuje prostředky vhodné k realizaci. Druhým faktorem je podle nich absence demokratické minulosti zkoumaných států. Levitsky a Way v této souvislosti zmiňují především postkomunistické státy, ve kterých držitelé moci často výrazně zneužívají své pravomoci a těží z nadstandardních kontaktů s lidmi na pomezí novodobých ekonomických elit a mafiánského polosvěta (Levitsky a Way 2010b: 64). Politická realita soudobé Latinské Ameriky by měla být v řadě rysů podobná, protože zde existuje tradice neformálních praktik (Levitsky a Helmke 2006) a vztah mezi

kvalitou demokracie a demokratickou minulostí již byl taktéž potvrzen⁹¹ (Mainwaring a Pérez-Liñán 2013: 386).

Hypotéza 11: Dlouhodobá represe je spíše vysoká v zemích, které mají krátkou zkušenost s demokracií.

Posledním faktorem, který by měl výrazně přispívat k nerovnosti herního pole, je ekonomická zaostalost (O'Donnell 1973; Lipset 1981; Przeworski et al. 2000; Haggard a Kaufman 2008). V zaostalých zemích je kvůli nedostatečné vyspělosti ekonomiky pro opozici těžší získat finanční prostředky na kampaň, protože neexistuje dostatečně velký ekonomický sektor, který by nebyl závislý na státní moci⁹². Tato skutečnost navíc ztěžuje rozhodování voličů a lidí, kteří by jinak nějakým způsobem participovali na volební kampani opozičních stran. To, co je ve vyspělých demokraciích běžnou součástí politického života, s sebou totiž v těchto zemích často přináší nepříjemné konsekvence v podobě ztráty zaměstnání (McMann 2006). Ekonomická zaostalost má negativní konsekvence i pro svobodu médií. V chudých zemích je totiž vzhledem k nouzi a nižší průměrné gramotnosti menší oběh médií, což velmi usnadňuje jejich kontrolu (Levitsky a Way 2010b: 65).

Hypotéza 12: Dlouhodobá represe je spíše vysoká v zemích, které jsou ekonomicky zaostalé.

3.2.2 Výzkumný design

Jednotkou analýzy je režimní rok. Jedno pozorování tak udává hodnotu proměnných v daném státě během jednoho roku. Po zohlednění množiny hybridních režimů, představené v první kapitole, tak do analýzy vstupuje 238 případů. Volba analytické jednotky ovlivňuje volbu regresního

⁹¹ Tento vztah bude pravděpodobně existovat v každém areálu, protože jeho existence již byla odhalena i v Africe (Bratton a van de Walle 1997: 223-225).

⁹² Uvedený předpoklad je třeba opět chápat především obecně, viz třeba již zmíněný Álvaro Noboa.

modelu. Protože je v této podkapitole ověřován vliv nezávislých proměnných, jejichž hodnota se z roku na rok mění většinou jen minimálně (především socioekonomické a institucionální faktory), není možné použít regresní analýzu s fixními efekty (Plümper et al. 2005). Ve všech případech je proto použita pouze regresní analýza s robustními korigovanými chybami.

Proměnné zahrnuté v minulé podkapitole jsou operacionalizovány stejným způsobem. Drobnou změnu doznalo znázornění opoziční koalice. Pokud byla před volbami sestavena, je hodnota proměnné 1 i v první polovině následujícího volebního období. Zvolené řešení je sice poměrně provizorní, avšak zároveň jediné možné, pokud se chceme pokusit nějakým způsobem zachytit opoziční dynamiku. Předcházející studie použily k jejímu vyjádření většinou zisk opozice v předchozích volbách (Schedler 2013: 278). Takové řešení je však z hlediska zachycení možné dynamiky opozice ještě méně vhodné. Předně totiž neudává jednotu opozice, ale její volební výsledek, což spolu nemusí vždy přímo souviset. Vedle toho je zvolené řešení zvláštní, protože vlastně říká, že se ve volebním roce držitelé moci řídí více situací opozice v minulých volbách než aktuální předvolební situací. A konečně, takové řešení ignoruje situaci, kdy ke vzniku opoziční koalice došlo v průběhu volebního období. Příkladem takové situace je APC (*Alianza Patriótica por el Cambio*) v Paraguaji. Její kandidát vyhrál prezidentské volby v roce 2008, ale koalice vznikla již v roce 2005 (Abente-Brun 2009: 143).

Demokratická historie je operacionalizována jako součet let, během kterých byl daný režim mezi lety 1900-1977 soutěživým režimem. Data pocházejí z databáze Mainwaringa a Péreze-Liňána (2010) a výpočet je stejný jako v pozdější studii těch samých autorů. Za kalendářní rok, kdy byl režim demokracií tak získává 1 bod a za rok, kdy byl semidemokratický, 0,5 bodu (Mainwaring a Pérez-Liñán 2013b: 384). Nejdélší demokratickou minulost tak ze zkoumaných režimů má Venezuela (27 let) a nejkratší Mexiko (1 rok). Pro vyšší spolehlivost získaných závěrů byla ověřována i alternativní operacionalizace, kdy bylo použito proměnné liberal democracy index z databáze V-dem. Za každý rok, kdy byla její hodnota nad 0,5, získal sledovaný režim jeden bod. Výsledek však byl velmi podobný, a tak je opět uvedena jen první představená varianta.

Vedle tří dlouhodobých represivních strategií je závisle proměnnou v této podkapitole také index nerovného pole. Ten byl sestaven součtem zaokrouhlených hodnot (varianta proměnné s příponou mean v databázi V-dem). Tento index může nabýt hodnotu 0-12. Pro snazší analýzu byl opět převrácen, takže 0 znamená naprosto rovné podmínky a 12 nejvyšší stádium nerovnosti. Ve zkoumané empirické realitě pochopitelně není přítomna ani jedna varianta. Nejvyšší nerovnost (8) má Venezuela po roce 2010. Nejmenší nerovnost (2) byla zaznamenána v Kolumbii roku 2014.

3.2.3 Analýza

Pearsonův index korelace mezi nezávislými proměnnými dokládá, že vzájemná korelace mezi dvěma nezávislými proměnnými je vždy v Hendlem (2009) doporučeném intervalu (viz druhá příloha). Prvním zjevným rozdílem je, že oproti předchozí analýze dokáží představené modely vysvětlit výrazně menší množství variance, především tedy v případě omezování médií a vyloučení opozice. Pokrytí modelu vysvětlujícího kontrolu ekonomiky je oproti tomu skvělé. Všechny modely však překračují 25 % což je podle soudobých metodologů publikovatelný výsledek regresní analýzy (Radaelli a Wagemann 2018).

Přítomnost opoziční koalice (H7) prokazatelně zvedá pouze úroveň legislativní represe. Vztah mezi ní a kontrolou ekonomiky je zanedbatelný a v případě omezování médií dokonce zjišťujeme, že ji existence sjednocené opozice snižuje. K těmto závěrům však musíme přistupovat s krajní opatrností, protože jedním ze specifických rysů politiky v hybridních režimech Latinské Ameriky je, že mimo několika výjimek je opozice spíše velmi fragmentovaná a nejednotná. Soudě podle získaných výsledků nebude příčinou zvýšení dlouhodobé represe ani krátkodobé zhoršení ekonomické situace (H8a a H8c). H9 se potvrdila. Ke zvýšení dlouhodobé represe dochází v situacích, kdy mají držitelé moci legislativní většinu. Poněkud překvapivě nebyl identifikován žádný vliv zahraničních investic (H10a, H10b).

Nejzajímavějším výsledkem analýzy však je, že předpoklady Levitskeho a Wayne se příliš nepotkávají s empirickou realitou. Větší

zkušenost s demokracií (H11) totiž sice snižuje míru kontroly ekonomiky a nerovného přístupu k právu, ale nevylučuje výrazné omezování médií. Ani skóre dalších dvou testovaných proměnných není o moc lepší. Omezování médií je sice častější v zaostalých zemích, avšak kontrola ekonomiky a nerovný přístup k právu je obvyklejší v těch bohatších. Nerostné bohatství (H8b) pak opravdu zvyšuje úroveň ekonomické kontroly, ale nezvyšuje mediální nesvobodu, což jde proti teoretickým předpokladům i závěrům jiných studií (například Kellam a Stein 2016).

Tabulka č. 10: Efekt představených proměnných na vybrané dlouhodobé autoritářské represivní strategie

	Média	Ekonomika	Právo
	Model 1	Model 2	Model 3
Vysvětlení Levitskeho a Wayne			
Historie	0,538** (0,183)	-0,472*** (0,102)	-0,298* (0,168)
Nerostné bohatství	-0,484** (0,124)	0,695*** (0,0945)	0,008 (0,171)
Bohatství	-0,049 (0,112)	0,306*** (0,0406)	0,445*** (0,093)
Kontrolní proměnné			
Opoziční koalice	-0,229 (0,408)	0,060 (0,182)	0,333 (0,298)
Legislativní většina	0,368 (0,400)	0,253 (0,190)	0,276 (0,365)
Meziroční vývoj HDP	0,194** (0,168)	-0,055 (0,059)	0,050 (0,117)
Mezinárodní vazby	-0,003 (0,002)	0,0061 (0,0011)	-0,005** (0,002)
GDP*Bohatství	-0,046 (0,0302)	-0,012 (0,038)	0,008 (0,171)
Konstanta	-0,064 (0,276)	-0,018 (0,206)	0,028 (0,268)
Počet případů	238	238	238
Počet zemí	14	14	14
R-sqr	0,315	0,721	0,252

Zdroj: vlastní zpracování.

Poznámka: robustní korigované chyby v závorkách; ***p <0.01; **p <0.05; *p <0.10

Možnou příčinou nízké úspěšnosti posledních zmíněných vysvětlení je, že Levitsky a Way ve svých textech vždy mluví o herním poli jako celku a nerozdělují ho na jednotlivé kategorie a zároveň ani blíže nespecifikují, zda předkládají kořeny nerovnosti v hybridních režimech nebo politických režimech obecně. Ve snaze o co největší možnou korektnost k autorům těchto předpokladů byla celá analýza provedena znovu se závisle proměnnou, která by měla co možná nejvíce odpovídat jejich představě o nerovném herním poli. Druhý model se pak dokonce neorientuje jen na hybridní režimy, ale na všechny soutěživé režimy v Latinské Americe mezi lety 1980-2017.

Tabulka č. 11: Efekt představených proměnných nerovnost herního pole

	Nerovné pole	
	Model 1	Model 2
Vysvětlení Levitskeho a Waye		
Historie	-0,333 (0,357)	-0,532** (0,181)
Nerostné bohatství	0,507* (0,276)	0,517** (0,185)
Bohatství	0,435** (0,156)	-0,184 (0,200)
Kontrolní proměnné		
Opoziční koalice	0,083 (0,507)	
Legislativní většina	0,413 (0,487)	
Meziroční vývoj HDP	0,268 (0,205)	
Mezinárodní vazby	-0,011** (0,005)	
GDP*Bohatství	-0,039 (0,071)	
Konstanta	4,49*** (0,292)	3,44*** (0,156)
Počet případů	238	620
Počet zemí	14	19
R-sqr	0,387	0,213

Zdroj: vlastní zpracování.

Poznámka: robustní korigované chyby v závorkách; ***p < 0.01; **p < 0.05; *p < 0.10

Výsledky prvního modelu potvrzují předpoklad o dopadech historie a nerostného bohatství. Očekávání ohledně vztahu ekonomické zaostalosti se však stále nepotvrzuje, protože herní pole je více nerovné v bohatších státech. Zmíněný nesoulad mezi představenou teorií a empirickou realitou hybridních režimů je v případě Latinské Ameriky možné vysvětlit specifiky zkoumaných případů. V analyzovaném období totiž byla úroveň dlouhodobé represe v chudších státech jako Paraguay nebo Nikaragua dlouho relativně nízká. Až výsledky posledního modelu odpovídají předpokladům Levistkeho a Wayne. Tento model však dokáže vysvětlit jen necelých 22 % variance, což značí, že toho soudobá politologie o příčinách dlouhodobé represe příliš mnoho neví.

3.3 Diskuze a závěr

Cílem kapitoly bylo pokusit se prostřednictvím soudobých teorií objasnit rozdíly v míře represe v hybridních režimech Latinské Ameriky. Výsledky ukazují, že řada našich předpokladů neplatí vůbec, a nebo jen částečně. Ve výsledku se pak naše schopnost porozumět studovanému problému velmi liší v závislosti na jednotlivých autoritářských a represivních strategiích. Obecně je k výsledkům možné říci, že jsme schopni lépe vysvětlit krátkodobé a snadněji viditelné strategie.

Prvním a zároveň poměrně překvapivým zjištěním je, že si držitelé moci v hybridních režimech Latinské Ameriky nevybírají svou represivní strategii na základě rozložení politické moci v parlamentu. Výsledky totiž ukazují, že v případě utužení poměrů mají spíše tendenci využívat všech dostupných prostředků. Poměrně silný teoretický předpoklad, který v počátku výzkumu hybridních režimů formuloval Andreas Schedler, tak padá. Ve vztahu ke zkoumanému areálu je toto zjištění cenné ještě z jednoho důvodu. Tento argument se totiž nedávno objevil ve studii o současné Nikaragui, kterou sepsal Salvador Martí i Puig (2016: 247-248). Sandinistický režim dnes není jinak represivní, jak tvrdí zmíněný autor, ale stále více represivní. Demonstrovat to lze snadno už na první represivní strategii, kterou je zastrasování opozice. Podle zmíněného autora v roce 2011 násilí vůči politickým odpůrcům po volbách pokleslo, protože režim získal legislativní

většinu a může opozici eliminovat jinak. Tento jev však nezaznamenaly ani kvantitativní databáze jako V-dem nebo Freedom House ani tamní novináři a komentátoři (Espiroza 2017; Álvarez a Chamorro Mendencia 2017).

Když už mluvíme o utužování poměrů, je třeba konstatovat, že jeho příčinou v hybridních režimech Latinské Ameriky není vždy jen krátkodobý pocit ohrožení, pramenící ze špatné ekonomické situace nebo sílící opozice. Kupříkladu Rafael Correa během své vlády v Ekvádoru nikdy nečelil sjednocené opozici a ekonomická situace se začala zhoršovat až během posledních let jeho vlády. I přesto se však snažil výrazně omezovat svobodu médií (Lauría 2011) a manévrovací prostor sociálních hnutí (Becker 2013; Ortiz 2013). Utužování poměrů v reakci na sjednocení opozice jsme pak sice mohli vidět ve Venezuele (Corrales 2015), ale už ne v Paraguayi. Ačkoliv si nelze vládu prezidenta Duarte Frutose nikterak idealizovat, protože zneužívala státní aparát vůči opozici stejně jako předešlé vlády této země (Abente-Brun 2008: 150), bylo podstatou jeho strategie vůči opozici něco jiného. Namísto represe a manipulace se totiž snažil opozici především rozštěpit, což se vládnoucí straně Colorado nakonec stalo osudným (Abente-Brun 2008: 148).

Vliv mezinárodních faktorů na míru a podobu represe se bohužel příliš nepotvrdil. Přesněji se ukazuje, že vztah mezi touto proměnnou a většinou represivních strategií je nejednoznačný nebo velmi slabý. Jedinou strategií, na kterou mají mezinárodní vazby konzistentní a negativní vliv, je zastrasování opozice. To je ve své podstatě dobrá a pozitivní zpráva, protože ukazuje, že mezinárodní komunita není úplně bezbranná a její působení dokáže dlouhodobě snižovat alespoň ty nejnásilnější projevy soudobých autoritářů. Nejednoznačný vliv na ostatní formy represe pak bohužel může být dokladem o selektivní slepotě nebo lhostejnosti. V úvodu již bylo zmíněno, že vztahy mezi USA a vládou Daniela Ortegy byly po jeho návratu do funkce prezidenta dlouho poměrně dobré. Jednou z příčin bylo nesporně to, že jeho vláda vyhovovala ekonomickým zájmům USA. Spojené státy tak upřednostnily ekonomické hledisko a bezpečnostní spolupráci (Thaler 2016: 163) před omezováním demokracie, ke kterému v Nikaragui po roce 2008 prokazatelně docházelo. Data o velikosti investic a rozvojové pomoci USA

do analyzovaných hybridních režimů navíc ukazují, že to nebyl zdaleka jediný příklad.

4 Důsledky represe a manipulace v hybridních režimech Latinské Ameriky

Ucelený výzkum autoritářských represivních strategií se vedle odhalování jejich příčin musí nevyhnutelně věnovat i analýze důsledků takového jednání. Cílem čtvrté kapitoly tak bude odhalit, jak sledované strategie ovlivňují volební soutěživost v hybridních režimech Latinské Ameriky. O vlivu různých represivních a manipulativních strategií na kvalitu volební soutěže v hybridních režimech Latinské Ameriky se mluví poměrně často, protože na zjevné či domnělé nedostatky pravidelně upozorňují zástupci opozice a nevládních organizací. Samotná přítomnost zjevných nesrovnalostí v kvalitě voleb však automaticky nemusí znamenat, že volební výsledek byl ovlivněn pouze anebo převážně těmito praktikami. Toho si všiml i deník *The Economist*, když před posledními prezidentskými volbami v Nikaragui trefně poznamenal, že Daniel Ortega by mohl vyhrát i bez svých špinavých triků, protože může těžit z dobré ekonomické situace nebo pověsti revolučního vůdce (*The Economist* 2016). Velmi živá diskuze na toto téma se rozhořela i po prezidentských volbách ve Venezuele roku 2013. Opoziční představitelé v čele s neúspěšným prezidentským kandidátem Henrique Caprilesem v ní tvrdili, že k výhře Nicoláse Madura zásadně napomohly volební podvody (*El Mundo* 2013; *Infobae* 2013), čemuž státní orgány pochopitelně vehementně oponovaly (*El Mundo* 2013b). Miguel-Anxo Murado pak na základě dostupných dat demonstroval, že volební podvody nebyly rozhodujícím faktorem. Zároveň však ani on nezpochybnil, že výsledek voleb nemohla zásadně ovlivnit jiná autoritářská represivní strategie (*Murado* 2013).

Soudobá politologie (jak již bylo řečeno v úvodu této práce), pak mimo jedné studie o důsledcích autoritářských represivních strategií v postkomunistickém prostoru (*Bílek* 2017), tomuto problému dosud nevěnovala náležitou empirickou pozornost. Tento stav je překvapující nejen s ohledem na reálnou podobu voleb v hybridních režimech, ale i ve vztahu k existujícímu teoretickému poznání, kde se vliv těchto strategií hojně diskutuje. Zásadní pozici v tomto směru zaujímá studie *Why Democracy*

Needs a Level Playing Field Levitskeho a Waye (2010b) a kapitola *The Struggle over Electoral Uncertainty* z poslední knihy Schedlera (2013). Levitsky a Way ve svém článku předkládají svůj stěžejní předpoklad o tom, že dlouhodobé represivní strategie ovlivňují volební soutěživost více nebo stejně jako strategie krátkodobé⁹³ (Levitsky a Way 2010b: 61). Schedler⁹⁴ pak jako vůbec první uceleně testuje dopady alespoň některých represivních strategií na výsledek voleb v hybridních režimech (Schedler 2013: 223). První část textu ověřuje závěry tří výše zmíněných studií na prezidentských volbách v hybridních režimech Latinské Ameriky. Druhá část kapitoly poté dále prohlubuje získané závěry na případové studii prezidentských voleb v Nikaragui roku 2011. Vedle historicky první statistické analýzy těchto voleb blížeji představuje i mechanismus represe, v jehož centru stojí lokální uliční výbory sandinistické strany⁹⁵ (Consejos de Poder Ciudadanos) jako specifický nástroj k uplatnění autoritářských represivních strategií. Soudobá literatura totiž s výjimkou jedné studie o Venezuele (Handlin 2016b) vliv těchto institucí na volby a stabilitu nedemokratických režimů dosud ignorovala.

4.1 Dopad autoritářských represivních strategií v komparativní perspektivě

4.1.1 Autoritářské represivní strategie a volební soutěživost

Levitsky a Way přicházejí s tvrzením, podle kterého dlouhodobé represivní strategie ovlivňují volební soutěživost více nebo stejně jako strategie krátkodobé, tedy přesněji více než strategie, které tato práce vymezuje jako volební podvody a zastrasování opozice. Nakupování hlasů ve

⁹³Levitsky a Way tento předpoklad odvozují ze svého předešlého výzkumu stability hybridních režimů po roce 1990. Jak a zda vůbec svá tvrzení ověřovali, však nikde nezmiňují. Vzhledem k tomu, že se jejich výzkum věnuje pouze režimům, které byly hybridní mezi lety 1990-1995, je ověření na novějších případech vysoce relevantní. Relevanci podobné analýzy pak ještě více umocňují nedávno publikované studie, které dokládají, že se Levitsky a Way při klasifikaci politických režimů dopustili řady nesrovnalostí (Bardall 2016; Handlin 2016).

⁹⁴Jeho kniha sice vyšla před čtyřmi lety, ale jak již bylo řečeno, analyzuje pouze případech výrazně staršího data, proto není soudobá v pravém slova smyslu. Vedle toho již bylo v minulé kapitole konstatováno, že analyzuje převážně krátkodobé represivní strategie, a tak nám nemůže poskytnout příliš ucelenou odpověď na vznesenou výzkumnou otázku.

⁹⁵Přesný český překlad dosud neexistuje. Užité pojmenování použil ve svém textu Kouba (2009). V textu je užito, protože podle mého názoru trefně vystihuje podstatu této instituce.

své práci přímo nezmiňují. Jejich předpoklad stojí na tom, že zatímco strategie krátkodobé deformují především výsledek voleb a vzbuzují příliš mnoho nechtěné mezinárodní pozornosti, deformují dlouhodobé strategie nastavení celé hry, což může být daleko efektivnější (Levitsky a Wayn2010b). Na základě tohoto předpokladu můžeme formulovat následující dvě hypotézy:

Hypotéza 13a: Dlouhodobé represivní strategie ovlivňují volební soutěživost více než strategie krátkodobé.

Hypotéza 13b: Dlouhodobé represivní strategie ovlivňují volební soutěživost stejně jako represivní strategie krátkodobé.

Podobně jako při ověření příčin dlouhodobé represe (podkapitola 3.2.3) je třeba mít na paměti, že Levitsky a Way své předpoklady formulují poměrně vágně a pouze ve vztahu k dlouhodobým represivním strategiím jako celku. Při snaze o formulování konkrétnějších předpokladů si je tak třeba vypomoci jinde. Výzkum této problematiky v postkomunistickém prostoru pak ukazuje, že některé dlouhodobé represivní strategie opravdu ovlivňují volební soutěživost více než strategie krátkodobé. Přesněji omezování médií a nerovný přístup k právu. Efekt kontroly ekonomiky se v tomto areálu nepotvrdil (Bílek 2017: 357).

Hypotéza 14: Omezování médií a nerovný přístup k právu ovlivňují volební soutěživost více než jiné represivní strategie.

Nastíněná situace však nemusí být zcela jednoznačná, protože z historie známe případy, kdy opozice zvítězila i v situaci, kdy byla úroveň dlouhodobé represe vysoká (Nikaragua 1990) anebo se vláda rozhodla využít strategie z obou skupin (všechny volby ve Venezuele v posledních letech). V logice tohoto předpokladu je pak vhodné uvažovat o tom, že bude mít na volební soutěživost v hybridních režimech zásadní dopad jiná forma represe, čímž se vracíme na pomyslný začátek celé kapitoly, protože podle Schedlera jsou nevlivnější represivní strategií volební podvody (Schedler 2013: 224-225).

Hypotéza 15: Volební podvody ovlivňují volební soutěživost více než jiné represivní strategie.

Jednotkou analýzy jsou opět volby na národní úrovni. Oproti podkapitole 3.1 však jde tentokrát pouze o volby prezidentské. Po zohlednění množiny hybridních režimů představené v první kapitole tak do analýzy vstupuje 57 případů⁹⁶. Toto řešení bylo zvoleno s ohledem na odlišnou váhu prezidentských a parlamentních voleb v politických systémech Latinské Ameriky a nemožnost sjednocení operacionalizace závisle proměnné. Závisle proměnnou je v této kapitole volební soutěživost, která je vyjádřena jako těsnost volebních výsledků⁹⁷. Těsnost volebních výsledků je operacionalizovaná jako procentuální rozdíl v počtu získaných platných hlasů mezi nejúspěšnějšími dvěma kandidáty⁹⁸ na základě výsledků prvního kola. Jde tedy o tutéž operacionalizaci, kterou ve své studii používá Schedler (2013) nebo Gilbert (2012). Čím těsnější je volební výsledek, tím větší je volební soutěživost a naopak. Výhodou zvolené operacionalizace je vedle její jednoduchosti především to, že jí věnují pozornost i sami zainteresovaní političtí aktéři. Racionální teoretický předpoklad stojí na tom, že se relevantní političtí aktéři snaží ovlivnit těsnost volebních výsledků ve svůj prospěch. Chtějí, až na výjimky, volby výrazně vyhrát nebo jen velmi těsně prohrát⁹⁹ (Schedler 2013: 222). Data pro jednotlivé represivní strategie (vysvětlující proměnné) jsou v naprosto stejné podobě jako ve třetí kapitole.

⁹⁶Z výběru případů byly vyřazeny prezidentské volby v Guatemale 2011, protože zde vládoucí strana nepostavila kandidáta. Jejich kandidátem totiž byla „bývalá“ manželka úřadujícího prezidenta Sandra Torres, které v kandidatuře zabránilo rozhodnutí Nejvyššího soudu (El Mundo 2011).

⁹⁷Volební výsledky jsou převzaty ze zdrojů Election Guide 2018; Nohlen 2005a; Nohlen 2005b.

⁹⁸V praxi tak jde vždy o rozdíl mezi držitelem moci a nejsilnějším opozičním aktérem. Aby výsledná hodnota volební těsnosti brala v úvahu případnou alternaci moci, je v případě, že vyhraje držitel moci hodnota volební těsnosti kladná. V případě vítězství opozice je hodnota volební těsnosti záporná. Řešení je opět shodné s tím, které ve své práci použil Schedler (2013: 207).

⁹⁹Výjimkou je nepříliš častá situace, kdy se držitel moci bojí reakce mezinárodního společenství v případě, že by vyhrál volby příliš jasně. Vhodným názorným příkladem takové situace jsou volby ve Rwandě v roce 2008, kde se držitel moci snažil cíleně snížit při sčítání výsledků svůj náskok nad opozicí (Reyntjens 2015: 22).

Oproti předchozím studiím na podobné téma (Schedler 2013; Bílek 2017) jsou do analýzy začleněny i tři kontrolní proměnné (opoziční koalice, růst HDP, kandidatura současného prezidenta). Tyto tři proměnné byly vybrány na základě bohaté diskuze o příčinách volebního (ne)úspěchu držitelů moci v hybridních režimech (srovnej Bílek 2017b). Kvůli opoziční koalici by měly volební výsledky být těsnější, protože jde o signál voličům, že opozice představuje relevantní politickou sílu (Howard a Roessler 2006: 371). Stejným způsobem by měla působit i špatná ekonomická situace (Haggard a Kaufman 1995). Při kandidatuře současného prezidenta by naopak volební výsledky neměly být tolik těsné. Dosavadní výzkumy totiž jasně ukazují, že ve volbách, kde kandiduje úřadující prezident, je pro opozici výrazně těžší uspět (Maltz 2007; Cheseman 2010).

4.1.2 Analýza

Pearsonův index korelace mezi nezávislými proměnnými, které jsou použity v této podkapitole, potvrzuje, že vzájemná korelace mezi dvěma nezávislými proměnnými je vždy v Hendlem (2009) doporučeném intervalu (viz třetí příloha). Za účelem ověření stanovených hypotéz bylo vytvořeno 12 regresních modelů. Jednotlivé modely se liší skladbou vysvětlujících proměnných. Protože jsou analytickou jednotkou volby, bylo stejně jako v podkapitole 3.1 použito jak modelů s robustními korigovanými chybami, tak modelů s fixními efekty.

Tabulka č. 12: Efekt představených represivních strategií na těsnost volebních výsledků v prezidentských volbách

Volební soutěživost				
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Volební podvody				
Nerovné pole	5,58**		5,48**	10,85**
	(2,27)		(2,49)	(1,96)
Volební podvody		5,65	4,51	6,68
		(4,3)	(5,62)	(7,7)
Zastrašování opozice		5,35	7,14	9,77
		(5,6)	(5,42)	(7,97)
Nakupování hlasů		-11,3*	-6,8	-0,14
		(6,92)	(4,74)	(8,29)

Konstanta	-17,92	27,01*	1,48	-22,72
	(10,82)	(12,6)	(23,54)	(24,67)
Počet případů	57	57	57	57
Počet zemí	13	13	13	13
R-sqr	0,184	0,142	0,230	0,61

Zdroj: vlastní zpracování.

Poznámka: robustní korigované chyby v závorkách; fixní efekty jsou zahrnuty ve čtvrtém modelu, ale nezobrazeny; ***p <0.01; **p <0.05; *p <0.10

Modely obsažené ve dvanácté tabulce dokládají, že dlouhodobé represivní strategie mají silný a statisticky významný vliv na úroveň volební soutěživosti. Zároveň je možné říci, že hypotéza 13a platí částečně. Její předpoklad byl potvrzen v modelu s fixními efekty, ale ne v modelu třetím, kde se jako vlivnější, i když statisticky nevýznamný, ukazuje vliv zastrasování opozice. Dlouhodobé represivní strategie však určitě ovlivňují volební soutěživost více než zbylé dvě represivní strategie. Krátkodobé represivní strategie pak dokážou samy vysvětlit pouze necelých 15 % variance, což značí, že tato vysvětlující perspektiva pravděpodobně nebude nejvlivnější a volební soutěživost v hybridních režimech bude výrazně ovlivněna dalšími faktory.

Tabulka č. 13: Efekt představených represivních strategií na těsnost volebních výsledků v prezidentských volbách II.

Volební soutěživost			
	Model 1	Model 2	Model 3
Volební podvody			
Kontrola ekonomiky	16,52**	10,11	0,160
	(7,04)	(6,28)	(5,41)
Nerovný přístup k právu	12,35	22,62*	10,95
	(12,38)	(9,48)	(9,34)
Omezování médií	8,66	11,32	29,1**
	(8,75)	(7,61)	(8,67)
Volební podvody		4,89	7,71
		(3,43)	(5,59)
Zastrasování opozice		6,8	7,39
		(5,26)	(10,2)
Nakupování hlasů		-10,83	-0,241
		(3,51)	(10,3)

Konstanta	-14,43	7,37	7,72
	(12,47)	(14,68)	(23,1)
Počet případů	57	57	57
Počet zemí	13	13	13
R-sqr	0,147	0,263	0,578

Zdroj: vlastní zpracování.

Poznámka: robustní korigované chyby v závorkách; fixní efekty jsou zahrnuty ve třetím modelu, ale nezobrazeny; ***p <0.01; **p <0.05; *p <0.10

Oproti podkapitole 3.2 potvrzují předpoklady Levitského a Wayne více modely, které analyzují jednotlivé represivní strategie samostatně. Třináctá tabulka totiž ukazuje, že dvě z dlouhodobých represivních strategií (omezování médií a nerovný přístup k právu) ovlivňují volební soutěživost výrazně více než strategie krátkodobé (H13a). Představené modely zároveň potvrzují i závěry předchozí studie z postkomunistického areálu (H14). Stejně jako v předešlé analýze se pak nepotvrzuje vliv volebních podvodů, což vyvrací H15 a souzní se závěry Fabrice Lehoucq, který ve své starší přehledové studii na téma volebních podvodů došel k závěru, že volební podvod se většinou nezdá být rozhodujícím faktorem ovlivňujícím volební výsledek¹⁰⁰ (Lehoucq 2003: 251). Vliv nakupování hlasů se pak naprosto nepotvrdil, což však může být způsobené i nedokonalou operacionalizací této proměnné, o čemž již byla řeč v předchozí kapitole.

Tabulka č. 14: Efekt represivních strategií a kontrolních proměnných na těsnost volebních výsledků v prezidentských volbách.

Volební soutěživost			
	Model 1	Model 2	Model 3
Volební podvody			
Kontrola ekonomiky		5,39	-2,86
		(4,19)	(3,31)
Nerovný přístup k právu		17,75*	14,74
		(8,69)	(9,95)
Omezování médií		9,29*	27,23**
		(6,1)	(9,58)
Volební podvody		6,97	12,1

¹⁰⁰Lehoucq však ve svém přehledu pracoval s širokým spektrem starší literatury napříč různými vědními obory, která reflektovala především volby v USA a Latinské Americe bez ohledu na druh režimu.

		(4,35)	(9,02)
Zastrašování opozice		1,28	9,88
		(5,18)	(11,9)
Nakupování hlasů		-2,86	3,71
		(3,11)	(3,74)
Růst HDP	-3,78	-3,1	-6,09
	(6,08)	(6,02)	(4,84)
Opoziční koalice	-13,57*	-13,01*	-2,79
	(5,28)	(5,93)	(9,83)
Kandidatura incumbenta	28,91***	23,61***	23,8**
	(4,91)	(4,77)	(6,81)
Konstanta	-0,606	-83,03**	-41,23
	(4,05)	(34,5)	(40,60)
Počet případů	57	57	57
Počet zemí	13	13	13
R-sqr	0,315	0,403	0,694

Poznámka: robustní korigované chyby v závorkách; fixní efekty jsou zahrnuty ve třetím modelu, ale nezobrazeny; ***p <0.01; **p <0.05; *p <0.10

Ve snaze o zvýšení platnosti získaných závěrů byl vliv analyzovaných represivních strategií ověřován i za přítomnosti kontrolních proměnných (Tab. 14). Platnost hypotéz 13b a 14 se potvrzuje i zde. Efekt volebních podvodů je opět nižší. Nad rámec této analýzy je dále možné konstatovat, že kontrolní proměnné svým efektem taktéž splňují teoretická očekávání, a především kandidatura současného prezidenta se ukazuje jako rozhodující. Vliv růstu HDP je sice negativní, ale zato je v souladu s dřívějšími závěry Schedlera, podle kterého krátkodobý ekonomický růst napomáhá opozici (Schedler 2013: 244). Přítomnost kontrolních proměnných názorně dokládá, že volební soutěživost v hybridních režimech Latinské Ameriky poměrně zásadně ovlivňují i jiné faktory, nežli jen působení manipulativních a represivních strategií. Pokud se přidržíme metafory použité v úvodu kapitoly, tak je možno říci, že se špinavá hra držitelům moci vyplácí, ale často by dokázali vyhrát i bez ní.

4.2 Volební podvody a volby v Nikaragui 2011

Potvrzení předpokladů o tom, že dlouhodobé represivní strategie ovlivňují volební soutěživost v hybridních režimech Latinské Ameriky více než strategie krátkodobé, je z teoretického hlediska velmi důležité a bude s ním ještě pracováno v poslední (páté) kapitole. Neméně důležitým zjištěním je však i nepotvrzení předpokladů o silném vlivu volebních podvodů. Z jistého úhlu pohledu jde možná o daleko zajímavější poznatek, protože jde proti zažitému přesvědčení podstatné části odborné veřejnosti a zainteresovaných aktérů. Případní kritici by se však mohli opřít o dva argumenty, které do jisté míry snižují závěry předchozí analýzy. Prvním je, že sice provedená analýza potvrzuje slabý vliv této proměnné v komparativní perspektivě, ale nevylučuje její sílu na úrovni některých států. Relevanci tohoto argumentu částečně podporuje i fakt, že vliv této proměnné byl vždy vyšší v modelech s fixními efekty. Druhý směr případné kritiky by pak mohl odkazovat na zvolenou operacionalizaci volebních podvodů skrze kontrolu volebních komisí.

Ve snaze o zvýšení platnosti získaných závěrů se tato podkapitola zaměří na analýzu volebních podvodů v konkrétních prezidentských volbách. Zvolený cíl výrazně limituje volbu případů naší analýzy, protože v takové situaci musíme sáhnout po zprávách volebních pozorovatelských misí, které, jak již bylo řečeno v úvodu, nejsou často přípuštěny¹⁰¹. Jednou z výjimek jsou předposlední prezidentské volby v Nikaragui (2011). Po lokálních volbách v roce 2008, které provázely četné volební podvody a zákaz domácích i mezinárodních pozorovatelských misí (Salinas 2008; Anderson a Dodd 2009; Thaler 2016), se totiž režim Daniela Ortegy snažil o alespoň částečné vylepšení své reputace, což vedlo k tomu, že v tomto případě povolil (i když s výhradami) účast mezinárodních pozorovatelských misí (EU a OAS¹⁰²) a publikoval finální výsledky alespoň na úrovni jednotlivých municipalit¹⁰³.

¹⁰¹Nemluvě o dalších limitech dostupných dat, k čemuž se za chvíli dostaneme. Na druhé straně je třeba říci, že omezení pramenů z nedostatku vhodných dat nejsou při výzkumu voleb v nedemokratických režimech ničím ojedinělým (Schedler 2015: 10).

¹⁰² Organizace amerických států

¹⁰³Podobně jako v jiných případech však nebyly poskytnuty údaje o volební účasti a počtu neplatných hlasů. Consejo Supremo Electoral se obecně nesnaží být příliš transparentní institucí, což je vidět na tom, že jeho stránky jsou dlouhodobě v rekonstrukci (CSE 2018).

Z empirického hlediska jde o vysoce relevantní případ, protože šlo o volby ve velice vyhrocené atmosféře, které rozhodovaly o tom, zda se opozici podaří zvrátit hegemonické ambice Ortegy a jeho FSLN. Nařčení z volebních podvodů se pak, ze strany neúspěšné opozice objevilo ihned po oznámení volebních výsledků (Salinas 2011). Převládajícím názorem odborné veřejnosti však bylo, že výsledek voleb odpovídal předvolebním průzkumům, avšak nelze vyloučit, že ho ovlivnily i volební nesrovnalosti a podvody (Meyer 2011; Pérez-Baltodano 2012; Gonzáles 2012; McConnell 2014).

4.2.1 Politicko-historický kontext

Od chvíle, kdy v roce 1979 došlo k ozbrojenému odstranění Somozova autoritářského režimu (Kunc a Dvořáková 1994: 110), prošla Nikaragua velmi pestrým politickým vývojem. S výjimkou prvních let vlády FSLN zde vždy existovala alespoň minimální, ač většinou ne zrovna férová, politická soutěž¹⁰⁴ a po celou dobu byl významným politickým hráčem Daniel Ortega. Tyto dvě skutečnosti jsou pro pochopení politické reality tohoto státu naprosto zásadní.

V důsledku první skutečnosti zde totiž chybí hlubší demokratická zkušenost a otázkou není ani tolik, která vláda zneužívala svou moc, ale kdo více. Jediné období, které snese označení demokratické, představuje první polovina devadesátých let a je převážně spojeno s vládou prezidentky Violety Chamorro¹⁰⁵ (Close 1999). První roky po návratu Ortegy do prezidentského křesla je však třeba porovnávat především se sandinistickým režimem z let 1984-1990 a předchozím volebním obdobím, kdy úřad prezidenta vykonával Arnoldo Alemán. Nikaragujský režim před rokem 1990 byl klasickým příkladem hybridního režimu, ve kterém držitelé moci zneužívali státní aparát

Publikovaná data mají taktéž často tendenci záhadně mizet z internetu. Dobře je to vidět na příkladu posledních lokálních voleb (2017). V listopadu a prosinci 2017 je bylo v omezené podobě (bez neplatných hlasů a volební účasti) možné získat z webu (Poder Electoral 2017), který již taktéž neexistuje.

¹⁰⁴Zde bych rád odkázal ke třetí tabulce v první kapitole, kde je tento vývoj názorně zachycen.

¹⁰⁵Pro úplnost je však třeba říct, že její zeť a hlavní poradce Antonio Lacayo byl obviněn z pokusu o uplácení (Hockstader 1992). Lacayo si navíc během jejího mandátu přivlastňoval stále více pravomocí, které mu nepříslušely, což podle Andersona přispělo k následné volební porážce konzervativní strany (Anderson 2008:155).

a prostředky. V žádném případě však nešlo o explicitní autoritářství¹⁰⁶ a volby v roce 1984 sice byly nespravedlivé, ale rozhodně soutěživé¹⁰⁷ (Anderson a Dodd 2002: 84). Sandinistický režim se zároveň s postupem času snažil do politického dění zapojit stále větší počet veřejnosti, což je vidět především na diskuzích ohledně podoby nové ústavy, která byla přijata v roce 1986 (Burbach 2009:35).

Alemán pak byl v naprosto opačné situaci. Na papíře šlo o druhého prezidenta „po přechodu k demokracii“, ale prakticky je jeho vláda spojená především s postupnou hybridizací Nikaragui. Během své vlády totiž příliš často překračoval vlastní pravomoce, snažil se kriminalizovat protivníky a útočil na svobodu médií (Anderson a Dodd 2002: 89-92; Anderson 2006: 155-159; Close 2004). Když k tomu připočteme obvinění z korupce (Ortega Hegg 2002; Stahler-Sholk 2003), nelze se divit, že se jeho vláda potýkala s vysokou nedůvěrou veřejnosti, což dobře ukazují i tehdejší průzkumy veřejného mínění. Sociologické šetření z listopadu 2001 dokonce dokládá, že vládu prezidenta Alemána považovalo za autoritářskou 35,3 % obyvatelstva. Jen pro porovnání dodejme, že vláda sandinistů mezi lety 1984-1990 byla v témže průzkumu respondenty hodnocena o několik procentních bodů příznivěji (Anderson a Dodd 2005: 244). Většina dotázaných (53,9 %) poté označila Alemánovu vládu za nejvíce zkorumpovanou od roku 1979 (Anderson a Dodd 2002: 90). Ačkoli nelze tyto výsledky zveličovat, jsou názornou ilustrací toho, že problematika kvality demokracie, a tedy i povahy politického režimu v Nikaragui po roce 1990, je výrazně komplikovanější, než se na první pohled může zdát.

Bez komplikací však nebyla ani kariéra samotného Ortegy. Za miláčka davů by se při svém zvolení prezidentem v roce 2006 neoznačil asi

¹⁰⁶Existující nesoulad v režimní klasifikaci je dobře vidět na interpretaci příčin volební porážky FSLN v roce 1990. Levitsky a Way ve své práci do jisté míry předkládají příběh boje opozice s nenáviděnými autokraty, který rozhodl tlak USA na hlubší demokratické reformy (Levitsky a Way 2010). Jiní autoři nevidí roli USA tak pozitivně. Podle této skupiny autorů totiž řada voličů volila opozici především v naději na ukončení vleklé občanské války, a ne pro kvalitu jejího programu či kandidátů (Burbach 2009: 36; Saxonberg 2013: 27).

¹⁰⁷Vzpomeňme na diskuzi, která srovnávala kvalitu těchto voleb s volbami v Salvadoru téhož roku. Z dnešního pohledu šlo v obou případech o volby v hybridním režimu, avšak ten nikaragujský byl méně represivní. Organizace Freedom House tehdy bohužel prokazatelně stranila pravicovým režimům, a tak hodnotila výrazně pozitivněji režim v Salvadoru (Mainwaring, Brinks a Pérez-Liñán 2001: 54).

ani on sám. Výrazně se tak lišil od ostatních levicových populistů, kteří v té době zažívali volební úspěchy napříč celým kontinentem Latinské Ameriky. Na jedné straně si s sebou sice nesl aureolu jednoho z revolučních vůdců, na straně druhé se v jeho hodnocení nikaragujská veřejnost výrazně rozcházela (Chamorro 2009: 2-3). Ortegův návrat k moci tak byl spíše výsledkem štěstí, talentu a osobní houževnatosti.

Jeho houževnatost, nebo spíše neutuchající vůle po moci, způsobila, že dokázal přežít tři volební období v opozici a upevnit si svou pozici v čele FSLN. Tato strana dokonce pod jeho vedením prodělala přechod od vnitřně názorově pestré politické formace v „rodinný podnik“ klanu Ortegů, protože ji postupně opustila většina klíčových postav sandinistické revoluce a svůj vliv v ní naopak posílila jeho manželka Rosaria Murillo (blíže k vývoji FSLN Martí i Puig 2010). Politický talent mu potom pomohl vyjednat velmi výhodnou dohodu s politickou konkurencí, která dotáhla do konce to, o čem u nás tvůrci opoziční smlouvy jen snili¹⁰⁸. Nic z toho by mu nicméně nestačilo, kdyby nezasáhla prozřetelnost. Druhý levicový kandidát Herty Lewites, který mu průzkumech popularity před volbami v roce 2006 ostře šlapal na paty, totiž zemřel na infarkt jen čtyři měsíce před konáním voleb (McConnell 2014). Stejně tak se ani jedné skupině odštěpenců z původní FSLN nikdy nepodařilo oslovit větší spektrum levicových voličů (Burbach 2009).

Ortegova vláda před volbami v roce 2011 se vyznačovala jak snahou o marginalizaci politických oponentů a testováním limitů vlastních možností, tak důrazem na boj s chudobou. Počet obyvatel žijících v chudobě se během několika let snížil ze 48,3 % na 42,5 % (Pérez-Baltodano 2012: 212). Vedle štědré finanční pomoci z Venezuely, o které ještě bude řeč, za to však mohlo především to, že Ortegova vláda zdědila zemi v nejlepší ekonomické kondici za posledních třicet let (Jarquín 2009: 9; Thaler 2016: 164-165). Zastrasování a obtěžování ze strany režimu čelila celá řada jeho kritiků. Svě by o tom mohl

¹⁰⁸Daniel Ortega byl rozhodně schopen a ochoten v cestě za politickou mocí uzavírat nečekaná spojení, což nedokládá pouze notoricky známá dohoda El Pacto s Arnoldo Alemánem. Není bez zajímavosti, že postupem času našel společnou řeč i s řadou dalších starých nepřátel, jakými byli kardinál Miguel Obando y Bravo nebo bývalí velitelé povstalců bojujících proti sandinistickému režimu Eden Pastora či Brooklyn Rivera (Thaler 2016: 162-163).

vyprávět například bývalý ředitel sandinistických novin *Barricada* Carlos Ferdinando Chamorro, jenž byl provládním táborem označován za zloděje a obchodníka s drogami (Burbach 2009: 36), nebo personál neziskové organizace Autonomní ženské hnutí¹⁰⁹ (IPS 2008). V souvislosti s útoky na nevládní organizace, a především ty řešící postavení žen, je dobré zmínit, že byly trnem v oku už pro Alemánovu administrativu (Kampwirth 2003) a Ortega s nimi měl nevyřízené účty z minulosti. Tyto organizace totiž svou aktivitou přispěly k jeho volební porážce v předešlých prezidentských volbách (2001). Ortega tehdy čelil obvinění ze sexuálního zneužívání nevlastní dcery a neziskové organizace akcentující rovnoprávnost žen kvůli tomu patřily k jeho nejhlasitějším kritikům (Cupples a Larios 2005).

Ve své podstatě však předvolební boj nejvíce ovlivnilo kontroverzní rozhodnutí Nejvyššího soudu, který i přesto, že ústava zakazovala okamžité znovuzvolení, povolil další Ortegovu kandidaturu¹¹⁰ (McConnell 2014: 300). Opozice se na zmíněné prohřešky Ortegovy vládnutí snažila upozorňovat v předvolební kampani, a dokonce hledat analogie mezi ním a Somozou. Ortega a jeho spojenci však na tuto hru odmítali přistoupit a v kampani se soustředili především na obhajobu dosavadní sociální politiky a religiózní symboliku (Martí i Puig 2013; Pérez-Baldotano 2016). Šance opozice dále snížila její neschopnost sjednotit se za jedním výrazným kandidátem. O většinu jejích hlasů se totiž podle předvolebních průzkumů dělili Arnaldo Alemán a Fabio Gadea. Druhý jmenovaný byl pochopitelně pro většinu voličů tím přijatelnějším a jednoznačně důvěryhodnějším kandidátem, avšak jeho šance výrazně snižoval fakt, že šlo o kandidáta konzervativní pravice, díky čemuž nemohl získat mnoho hlasů nespokojených sandinistů (McConnell 2014).

¹⁰⁹Movimiento Autónomo de Mujeres de Nicaragua (MAM 2018).

¹¹⁰Opět doslova učebnicový příklad nerovného přístupu k právu.

4.2.2 Výzkumný design a kvantitativní analýza

Protože se tato analýza věnuje pouze prezidentským volbám¹¹¹ v Nikaragui 2011, jsou jednotkou analýzy jednotlivé municipality. Těch bylo ve sledované době 153. Závisle proměnnou je procento voličů FSLN v dané municipalitě. Modifikace závisle proměnné oproti podkapitole 4.1 je daná tím, že v době vzniku této podkapitoly (prosinec 2017) již nebyly k dispozici podrobnější volební výsledky. Data pro závisle proměnnou tak pochází ze sekundárního zdroje, kterým je archiv rádia La Primerísima (2012)¹¹².

Volební podvody pochází ze zprávy Organizace amerických států (OEA 2011). Ta obsahuje dva druhy volebních nesrovnalostí, a to incidenty a stížnosti. Specifikem prvního je, že volebních pozorovatelů je vždy málo a nemohou pokrýt všechna volební místa, což vede k tomu, že řada incidentů bude vždy utajena¹¹³. Stížnost zase udává počet stížností (nejčastěji ze strany opozice) na skutečnou či domnělou nesrovnalost, kterou však pozorovatelská mise dále nevyšetřuje. Jako nepřímý indikátor volebních podvodů je dále použita analýza volebních rizik organizace Grupo Cívico Ética y Transparencia¹¹⁴, která vyšla před konáním voleb. Zmíněná organizace představuje nejzkušenější a nejdéle existující nikaragujskou nevládní organizaci, která se zabývá čistotou volebního procesu. Její zástupci však nebyli přítomni ve volebních místnostech, protože nepožádali státní orgány o

¹¹¹Teoreticky by se dala provést i analýza parlamentních voleb, nicméně většina použitých dat je za jednotlivé municipality, kdežto mandáty se v parlamentních volbách udělují převážně na úrovni departmentů a autonomních regionů (zákon 331/2000).

¹¹²Zdroj bohužel neuvádí, o jaký druh výsledků jde. Pravděpodobně půjde o průměr zisku v prezidentských a parlamentních volbách. Rozdíl v zisku FSLN v jednotlivých volbách byl 1,6 %, což není mnoho a lze tak tato data použít jako proxy proměnnou k vyjádření volebního zisku v prezidentských volbách. Na internetu je jinak možné najít dílčí výsledky ve formě fotografií nebo blogů, ze kterých nebylo možno získat data pro všech 153 municipalit. Některé noviny sice otiskly výsledky prezidentských voleb samostatně, avšak jen na úrovni departmentů a autonomních oblastí (například Bolsa de Noticias 2011). Vzhledem k obtížím se získáváním dat se hodí poznamenat, že volební data z let 1990-2006 vyšla podrobně ve formě uceleného katalogu (Catálogo 2008).

¹¹³V těch volbách měla OAS v Nikaragui 50 pozorovatelů. Hned deseti z nich nebylo ráno v den voleb umožněno překontrolovat, zda jsou volební urny opravdu prázdné (Carter Center 2011: 7).

¹¹⁴Organizace ještě v loňském roce používala webovou stránku (<http://www.eyt.org.ni/>), která je dnes nedostupná. Zmíněná analýza vyšla ve formě několika dokumentů, které vlastním a mohu je na vyžádání předložit. V seznamu pramenů odkazují na hlavní z těchto dokumentů, tedy Mapy volebních rizik (Mapas de Riesgo Electoral Nicaragua) a udávám odkaz na web, kde je stále k dispozici.

udělení akreditace. Důvodem bylo, že akreditaci předtím nezískaly ani další nikaragujské nevládní organizace IPADE a Hagamos Democracia (EU 2011: 7; Carter Center 2011: 7).

Citovaná analýza je sestavena na základě dat z předchozích voleb a snaží se znázornit pravděpodobnost výskytu volebních podvodů ve volbách roku 2011. Analýza se ve své podstatě snaží identifikovat problematické volební obvody, avšak výsledky následně udává na úrovni municipalit a provincií. Metodologie stojí na předpokladu, že se držitelé moci dopouští volebních podvodů především tam, kde se jim dlouhodobě nedaří a nahrávají jim k tomu strukturální podmínky. Pozornost je tak věnována především volebním obvodům, ve kterých a) se FSLN dlouhodobě nedaří vyhrát b) mají v registru méně než 100 oprávněných voličů, c) mají problém s publikováním nebo platností volebních výsledků (Mapas 2011). Analýza dále pracuje s třemi druhy rizik (střední, vysoké, extrémní). Protože není zřejmé, jak tyto tři stupně agregovat do jedné proměnné, byl arbitrárně použit součet střední a vysoké hodnoty¹¹⁵. Na základě použitých dat je vzhledem k vytyčeným cílům disertační práce a představené teoretické diskuzi možné testovat následující hypotézy:

Hypotéza 16a: Volební zisk FSLN spíše vzroste v municipalitách, kde bylo více volebních stížností.

Hypotéza 16b: Volební zisk FSLN spíše vzroste v municipalitách, kde bylo více volebních incidentů.

Hypotéza 17: Volební zisk FSLN spíše vzroste v municipalitách, kde je větší riziko volebních podvodů.

Do analýzy je dále zahrnuto několik kontrolních proměnných (vzdělanost, chudoba, venkov a průmysl). Jistým handicapem těchto dat je, že byla téměř vždy získána více než dva roky před konáním analyzovaných

¹¹⁵Na zkoušku byl použit i model, který pracuje jen s vysokou hodnotu a model, kde jsou sečteny všechny tři možnosti. Výsledek byl vždy na nejvyšší možné úrovni statistické významnosti a vysvětlit okolo 25 % variance. Velikost vztahu se v jednotlivých operacionalizacích mírně měnila, jeho směr nikoliv. V práci je tedy zahrnuto pouze jedno řešení.

voleb. Všechna data pochází ze statistických ročenek INIDE¹¹⁶. Vzdelanost znázorňuje procento obyvatel s dokončeným středoškolským vzděláním (Anuario 2008). Venkov znázorňuje procent populace žijící mimo město. Chudoba si všímá procenta obyvatel, kteří žijí v extrémní chudobě (INIDE 2007). Poslední proměnná průmysl pak zachycuje, kolik procent pracujících je zaměstnáno v průmyslu (CEU 2010). Všechna data byla dostupná na municipální úrovni.

Tabulka č. 15: Efekt volebních podvodů a kontrolních proměnných na volební zisk FSLN v prezidentských volbách

Volební zisk FSLN				
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Volební podvody				
Rizika	- 0,531*** (0,093)		- 0,647*** (0,099)	- 0,615*** (0,101)
Stížnosti		0,196 (0,184)	1,06*** (0,185)	0,886*** (0,185)
Incidenty		5,76* (3,21)	5,12* (2,75)	1,58 (3,01)
Kontrolní proměnné				
Průmysl				-0,056 (0,097)
Vzdělání				0,091 (0,117)
Venkov				-0,121 (0,074)
Chudoba				-0,089 (0,079)
Konstanta	61,54*** (1,78)	56,75*** (2,63)	61,62*** (1,92)	72,44*** (3,84)
Municipality (případy)	153	153	153	153
Departamenty a aut. regiony	17	17	17	17
R-sqr	0,216	0,01	0,278	0,361

Zdroj: Autor

Poznámka: robustní korigované chyby v závorkách; ***p <0.01; **p <0.05; *p <0.10

¹¹⁶Instituto Nacional de Información de Desarrollo.

Pearsonův index korelace mezi nezávislými proměnnými, které jsou použity v této podkapitole, potvrzuje, že vzájemná korelace mezi dvěma nezávislými proměnnými je vždy v Hendlem (2009) doporučeném intervalu (viz čtvrtá příloha). Výsledky posledního statistického testu této práce (tabulka 15) ukazují, že dopad kontrolních proměnných byl v analyzovaných volbách takřka zanedbatelný. Daleko zajímavějším zjištěním však je, že incidenty (H16b) ani stížnosti (H16b) v žádném případě nerozhodly výsledek zkoumaných voleb. Výskyt volebních stížností a incidentů sice prokazatelně pomáhal volebnímu zisku FSLN v dané municipalitě, avšak tyto proměnné dokáží dohromady vysvětlit pouze velmi malou část variance, což znamená, že je třeba příčinu volebního úspěchu sandinistů hledat jinde. Výsledek volebních rizik je daleko zajímavější. Tato proměnná totiž nejen vykazuje silný a statistický významný vztah, ale dokáže i sama vysvětlit přibližně čtvrtinu celkové variance. Poněkud překvapivě však působí opačně, než byl teoretický předpoklad. Podle výsledku totiž zisk FSLN v rizikových municipalitách spíše klesal.

Vzhledem k tomu, že asi nelze organizaci, která tato data připravovala, podezřívat z nezkušenosti nebo náklonosti k sandinistickému režimu, nabízí se dvě možná vysvětlení. Tím prvním by mohlo být, že jsou držitelé moci racionální a svou represivní strategii alespoň do nějaké míry přizpůsobili existenci této analýzy. Tento předpoklad však nemá příliš pevnou oporu v teoretické literatuře. Dosavadní studie se totiž v tom, zda jsou držitelé moci schopni pružně reagovat na přítomnost volebních pozorovatelů, značně rozchází (pro jejich přehled van Ham a Lindberg 2016: 3-4). Pro úplnost bylo ještě ověřováno, zda rizikovost municipality ovlivňuje počet stížností a incidentů (příloha číslo pět). Minimálně teoreticky lze totiž předpokládat, že by se existencí zmíněné analýzy mohli řídit i představitelé opozice nebo její sympatizanti z řad pozorovatelské mise a volební proces více zpochybňovat v oblastech s vysokým rizikem volebního podvodu. Výsledky potvrzují existenci silné a statisticky významné vazby mezi rizikovostí municipality a počtem následných stížností. Vazba mezi rizikovostí municipality a počtem incidentů se nepotvrdila. Druhým možným vysvětlením by pak mohlo být, že FSLN neměla potřebu výsledek v daných oblastech nijak zvlášť manipulovat, protože si zde svou oblibu u voličů zajistila prostřednictvím dobré politiky

anebo jiné represivní strategie, čímž se konečně dostáváme k oněm lokálním uličním výborům sandinistické strany (dále jen CPCs¹¹⁷).

4.2.3 CPCs¹¹⁸ jako nástroj dlouhodobé represe

CPCs jsou v politickém systému Nikaragui poměrně novým prvkem, se kterým přišel Daniel Ortega v roce 2007 (Chamorro 2009: 4-5). Deklarovaným účelem těchto institucí mělo být povzbudit občanskou participaci a prvky přímé demokracie na lokální úrovni. Ve skutečnosti však jde především o nástroj k zajištění masové podpory voličů a omezení nepohodlných protivníků. Už samotné odůvodnění vzniku těchto institucí je poměrně sporné, protože řada odborníků tvrdí, že úroveň demokracie a občanské participace byla v Nikaragui mezi lety 2000-2008 na lokální úrovni daleko vyšší než na úrovni celostátní¹¹⁹, o čemž svědčí i to, že starostové patřili k nejdůvěryhodnějším politikům v zemi (Anderson a Dodd 2009).

Co do struktury jde o organizaci, která má čtyři stupně (sousedský, municipální, departamentální a národní). Na vrcholu celé struktury je pak Národní kabinet, ve kterém je 272 zástupců z departmentů a vrcholní vládní představitelé v čele s prezidentem. Teoreticky by mělo jít o příklad „Grass roots organizations“, ale ve skutečnosti je tomu přesně naopak, protože celá iniciativa vzešla z centra, tedy od prezidenta Ortegy (Bay-Meyer 2013: 404-406). V kontextu diskuze o CPCs je třeba zmínit, že v době sandinistické vlády před rokem 1990 existovaly na lokální úrovni takzvané Comités de Defensa Sandinistas, které se taktéž snažily o zapojení většího počtu občanů do politického života a distribuci sociální pomoci. Klíčovým rozdílem mezi oběma institucemi však je, že v CPCs nakonec vždy rozhoduje Národní kabinet a organizace na ostatních úrovních mohou pouze podávat návrhy (Martí i Puig 2010: 93). Tento rozdíl opětovně narušuje představu o CPCs jako o prvku participativní demokracie. Jde totiž pouze o příklad shora

¹¹⁷Zkratka pochází z anglického překladu Citizen Power Councils.

¹¹⁸CPCs v době psaní této kapitoly stále fungují. Minulý čas je použit s ohledem na to, že se kapitola věnuje vysvětlení příčin volebního vítězství Daniela Ortegy v roce 2011.

¹¹⁹Anderson a Dodd, kteří se výzkumu lokální politiky v Nikaragui věnují řadu let, tento názor zastávají dlouhodobě (aktuálně viz Anderson et al. 2016). Závěrům jejich studie z roku 2009 však výrazně oponoval Samuel Greene, podle kterého nelze politiku na lokální úrovni v Nikaragui tak snadno oddělit od té národní a autonomie na lokální úrovni je přinejlepším velmi limitovaná (Greene 2010).

budované instituce, která má konstituovat platformu pro trvalý dohled nad občanskou participací (Bendaña 2009: 12-13).

Dosavadní výzkum hodnotil CPCs pouze z hlediska toho, zda plní svůj deklarovaný účel, tedy zvyšují občanskou participaci (Prado 2008; Bay-Meyer 2013) a naprosto opomíjel jejich represivní potenciál. Z tohoto pohledu jsou však CPCs zajímavé nejen pro větší porozumění specifikům nikaragujského případu, ale i v kontextu celé diskuze o vlivu institucí na udržení nedemokratických režimů (blíže Gandhi a Przeworski 2007; Pepinsky 2014). Jednou ze slabin této diskuze dlouho bylo, že se až příliš orientovala na národní instituce a opomíjela možné dopady institucí na nižší státní úrovni. Tento nedostatek, nebo možná až paradigmatické přesvědčení, nedávno úspěšně naboural Samuel Handlin svou studií věnovanou Consejos Comunales (CC) v současné Venezuele (Handlin 2016b). Zmíněná studie však sledovala pouze, jak si skrz CC vládní strana kupuje podporu voličů. V Nikaragui před volbami v roce 2011 ovšem CPCs nesloužily pouze k tomuto účelu, ale i k omezování politických konkurentů ve vlastní straně. V Nikaragujském případě tak tyto instituce pomáhaly nedemokratický režim ve sledovaném období spíše vytvořit než stabilizovat. Rozdílná funkce CPCs byla dána především dobou jejich vzniku. CC se totiž ve Venezuele začaly utvářet až v roce 2006 (BBC 2017), kdy už byl Chávez u moci dvě volební období a režim tedy byl, alespoň z pohledu soudobého tranzitologie (Schedler 2013), více konsolidovaný.

CPCs tedy z pohledu teoretického rozdělení, představeného ve druhé kapitole, představují represivní nástroj k nakupování hlasů prostřednictvím redistribuce sociálních programů a vyloučení stranické opozice díky obcházení municipální autonomie. Provádění represe prostřednictvím CPCs má nesporné výhody. Tou první je, že takové řešení představuje velmi sofistikovaný způsob užití manipulačního menu (Schedler 2002). Pokud se totiž mají zahraniční aktéři problém orientovat v národní politice řady států, bude jejich šance důkladně porozumět politice lokální ještě nižší. Nakupování voličů krom toho probíhá dlouhodobě po celé volební období, což opět znesnadňuje případnou detekci. Díky dlouhodobosti celé aktivity a faktu, že k němu dochází na lokální úrovni, jsou zástupci držitele moci v kontaktu s voliči dlouhodobě, což by mělo znamenat, že mají lepší informace a

dovedou lépe zacílit své zdroje než při klasickém nakupování hlasů těsně před nebo v průběhu voleb. Tento předpoklad potvrzují závěry dotazníkového šetření, které bylo provedeno po lokálních volbách v roce 2008. Podle něj se velká část voličů domnívá, že vláda může sledovat, jak volí a participují na projektech spojených s CPCs (Gonzales-Ocantos et al. 2012).

Nakupování voličů¹²⁰ prostřednictvím CPCs neprobíhalo nahodile, ale prostřednictvím vládních rozvojových programů. Tyto programy zajišťovaly chudým občanům široké spektrum služeb od potravinové pomoci po bezúročnou půjčku nebo rekvalifikační kurzy. Asi nejznámější z těchto programů byl široce medializovaný Plan Techo, jehož prostřednictvím získávali nejchudší obyvatelé zinkové zastřešení svých příbytků (Pérez-Baltodano 2012; Thaler 2016). Slabinou těchto programů bylo, že byly rozdělovány především mezi příznivce a členy vládní FSLN a samotnými recipienty vnímány jako pomoc přímo od prezidenta Ortegy a ne od státu. To byl pochopitelně záměr, protože ve volbách 2006 přibližně dvě třetiny chudších voličů volilo jiného kandidáta (Jarquín 2009: 8) a prezident si potřeboval zajistit širokou podporu pro své plánované znovuzvolení. Ortega tak vlastně prostřednictvím CPCs vytvořil mechanismus klientelismu pro vybrané skupiny obyvatelstva, který někteří autoři srovnávají dokonce se slavnou Piñata sandinista¹²¹.

Zjevným nedostatkem nakupování hlasů jako represivní strategie je, že na něj musíte mít dostatek finančních prostředků. Toho si všímá i Handlin ve své studii o venezuelských CC, když zdůrazňuje, že pravděpodobně

¹²⁰Celý fenomén je zajímavý ještě z čistě komparativně-historické perspektivy. Jedna z velkých diskuzí se totiž v případě Nikaragui vede o tom, jak běžné zde vlastně nakupování hlasů je. Někteří tvrdí, že šlo o častou praktiku před revolucí v roce 1979, ale právě následné sociálně politické změny během Sandinistické revoluce by měly po roce 1990 vést k tomu, že si s sebou tato praktika přinejmenším nese jisté sociální stigma (Anderson a Dodd 2009). Výsledky studie srovnávající politickou kulturu v zemích Střední Ameriky kolem roku 2000 však ukázaly, že tento efekt není příliš vysoký a s časem se vytrácí (Booth a Richard 2006), čemuž odpovídá i soudobá politická realita této země. Analýza vládnutí Daniela Ortegy po roce 2006 totiž stále zřetelněji ukazuje, že se sám stal největším hrobařem odkazu Sandinistické revoluce.

¹²¹Tedy krátkým obdobím mezi volební porážkou v roce 1990 a příchodem nové administrativy k moci, během kterého si sandinisté přivlastnili velkou část státního majetku. Tato historická událost v soudobé Nikaragui dodnes budí vášně, což vede k tomu, že například bývalý starosta hlavního města a dlouholetý člen FSLN Dionisio Marengo v rozhovoru prohlásil: „yo no piñatée“ aby deklaroval, že se během výkonu své funkce nezákonně neobohatil (Revista Envío 2008).

výrazně napomohlo volební výhra Cháveze v roce 2006, ale nezabránilo volební porážce v roce 2015 (Handlin 2016b: 3,27). Pokud toto pravidlo platí ve státě parametrů Venezuely, musí o to více doléhat na Nikaraguu, která je nepoměrně menší a chudší. Pro udržení CPCs se tak stala naprosto zásadní dohoda s Venezuelou, díky které začala do Nikaragui proudit levná ropa a peníze na rozvojové projekty. Podstatou dohody je, že Nikaragua platí za venezuelskou ropu do tří měsíců jen 50 % její ceny a druhých 50 % může zaplatit v následujících 25 letech. Venezuela však zaplacené peníze obratem půjčovala nikaragujské bance, kterou podle všech indicií vlastní představitelé FSLN. Banka Caruna z nich podle odhadů asi 38 % používala na rozvojové projekty a zbytek mizel na účtech společností vlastněných prezidentským párem a jejich nejbližšími spolupracovníky (Thaler 2016: 165). Odhadovat přesné sumy peněz, které takto prezident Ortega získal na podporu své „politiky“ je těžké, nicméně jen za rok 2007 se mluví o 400 milionech USD (Chamorro 2009: 6).

Vedle nízké volební podpory komplikovala šanci Ortegy na znovuzvolení v roce 2011 i případná opozice ve vlastní straně. Během svého působení v politice sice úspěšně ustál řadu vnitrostranických střetů, ale epizoda s Herty Lewitesem mu názorně ukázala, že oblíbení a lokální politici mu mohou rychle a snadno přerůst přes hlavu. Díky své moci v orgánech FSLN se mu však podařilo prosadit, že se autoritě CPCs musí podříditi všichni straničtí kandidáti v lokálních volbách, což vyvolalo řadu kontroverzí (Chamorro 2009: 6). Teoreticky by to nebyl tak velký problém, protože podle původní legislativy se stejně nemohli starostové ucházet o znovuzvolení. To se však změnilo v souvislosti s rozhodnutím Nejvyššího soudu ohledně další kandidatury Daniela Ortegy, protože stejný argument bylo možné uplatnit i na přední lokální politiky. Vznikla tím situace, kdy se politici a kandidáti FSLN na lokální úrovni museli podříditi vůli CPCs a tedy prezidenta, pokud chtěli pokračovat ve své politické kariéře. Dnes se již dobře ukazuje, že šlo o zásadní změnu pravidel. V posledních lokálních volbách v roce 2017 se tak hned 85 úřadujících starostů za FSLN ucházelo o znovuzvolení a hned 38 se snažilo dokonce o získání třetího mandátu v řadě (Condifencial 2017).

Zprávy o případných vnitrostranických sporech ohledně podoby kandidátních listin pro lokální volby se na veřejnost příliš nedostávají, takže

jsou naše informace v této oblasti velmi omezené. Ojedinělou výjimku představují protesty proti vyškrtnutí některých kandidátů, ke kterém došlo v roce 2017. Protestujícím tehdy vadilo, že podoba kandidátek nereflektovala výsledky hlasování členů strany na lokální úrovni. Ke změně však tyto protesty nevedly¹²² (Aburto 2017; Navas 2017b). Původním záměrem Ortegy bylo jít ještě dál a podřídít autoritě CPCs všechny radnice v zemi. To se mu však nepodařilo, protože narazil na opozici v parlamentu a překvapivě i u Nejvyššího soudu. Ten sice proti přání parlamentní opozice a duchu tehdejší ústavy povolil existenci CPCs, ale nepovolil jim zprávu státního rozpočtu (Chamorro 2009: 2). Ortega se tak musel vydat cestou neformálního nátlaku. Jeho první podoba byla velmi prostá a vztahovala se na všechny zvolené starosty bez ohledu na stranickou příslušnost. Pokud se politická reprezentace v dané municipalitě nepodřídila autoritě CPCs, vedlo to vždy k omezení nebo utnutí toku financí na rozvojové projekty, což „rebelující“ politiky stavělo do nezáviděníhodné pozice vůči vlastním voličům. Starostové zvolení za opoziční strany se tomu snažili čelit vytvořením vlastní participativní organizace na podporu boje s chudobou (Asociación de Pobladores), avšak od počátku je limitoval omezený zájem veřejnosti a nedostatek finančních prostředků (Bay-Meyer 2013).

Druhou strategií, kterou Ortega a jeho vláda vůči politické opozici na lokální úrovni používala, bylo omezování finančních zdrojů ze strany státu. Tato strategie samozřejmě není v kontextu Latinské Ameriky ničím inovativním a úspěchy s ní slavil už Fujimori v Peru poté, co jeho strana drtivě prohrála lokální volby v roce 1993 (Rospigliosi 1998: 419). Bývalý starosta municipality Río Blanco v roce 2017 tvrdil, že mu vláda opakovaně posílala jen 82 % peněz, na které měl podle rozpočtu nárok (Castellón 2017). Jeho tvrzení asi nebude daleko od pravdy. Podle dostupných dat o velikosti municipálních rozpočtů v Nikaragui totiž například za roky 2010 a 2011, které nás v souvislosti s touto analýzou zajímají nejvíce, dostávaly municipality, kde vládla opozice, přibližně o pětinu méně prostředků na obyvatele, než municipality FSLN¹²³ (Transmuni 2018).

¹²²Salvador Martí i Puig ve vztahu k CPCs trefně poznamenal, že Ortega vyhrál prezidenství, ale přišel o FSLN jako organizaci (Martí i Puig 2010: 96).

¹²³Na základě vlastního výpočtu autora.

4.3 Závěrem

Cílem této kapitoly bylo ověřit vliv šesti zkoumaných autoritářských represivních strategií na volební soutěživost v hybridních režimech Latinské Ameriky. Výsledky ukazují, že ve zkoumaném areálu slaví úspěch spíše strategie dlouhodobé, což potvrzuje předpoklady Levitskeho a Waye (2010b). Z hlediska soudobého teoretického poznání a stavu empirického světa však nelze získaná zjištění považovat za žádnou výhru. Jako vlivnější se totiž ukázaly strategie, o jejichž příčinách toho víme méně. Zároveň je smutnou pravdou, že příčiny dlouhodobé represe dokážeme i hůře sledovat a odhalovat. Obzvláště tehdy, pokud jsou držitelé moci ve svých praktikách stále důmyslnější, jak ukazuje i příklad nikaragujských CPCs.

V kontextu soudobého poznání o volbách v hybridních režimech stojí za zmínku ještě to, že modely bez fixních efektů dokáží vysvětlit mezi 23-25 % variance. Ve srovnání s předchozím výzkumem postkomunistického prostoru je to sice o přibližně 10-14 % méně, avšak v porovnání s výzkumy vysvětlujícími úroveň volební soutěživosti v hybridních režimech obecně jde stále o více než slušný výsledek. Výzkumy Donno (2013: 710) a Gilbert (2012: 121) totiž za pomoci jiných explanačních perspektiv dokázaly vysvětlit obdobné spektrum variance jen v některých modelech. Zde se samozřejmě můžeme domnívat, že je to způsobené specifikem analyzovaných případů, protože třeba zmíněný výzkum Donno do jisté míry stál na proměnných, které používají poslední modely jako kontrolní a opět s daleko lepšími výsledky.

Mnohokrát zmíněný výzkum Schedlera dokázal prostřednictvím represivních strategií vysvětlit pouze 5 % variance, což bylo opravdu málo (Schedler 2013: 223). Ve své podstatě tak autor vlastními empirickými vysvětleními dostal názvu své knihy, protože potvrdil, že přinejmenším dopad represe na výsledek voleb v hybridních režimech je velmi neurčitý (Bílek 2016c: 104). I druhý model ve dvanácté tabulce, který, podobně jako Schedler, analyzuje pouze krátkodobé represivní strategie, totiž v hybridních režimech Latinské Ameriky dokáže vysvětlit necelých 15 % variance, tedy vlastně třikrát tolik. Na základě tohoto jednoduchého srovnání je tak možné

řít, že autoritářské represivní strategie ovlivňují volební soutěživost v hybridních režimech Latinské Ameriky méně než v postkomunistickém prostoru, ale více než v hybridních režimech globálně.

5 Překonání dlouhodobé represe v hybridních režimech Latinské Ameriky

Předchozí kapitola potvrdila, že z autoritářských represivních strategií ovlivňují volební soutěživost v hybridních režimech Latinské Ameriky spíše ty dlouhodobé. V žádném případě však nelze říci, že by míra volební soutěživosti, nebo, chcete-li, úspěšnost opozice byla přímo úměrná úrovni dlouhodobé represe. Index nerovnosti herního pole, který byl již použit v předchozích kapitolách, nám totiž ukazuje (tabulka šestnáct), že úroveň volební soutěživosti variuje i v případech, kde je vysoká úroveň dlouhodobé represe. Tento rozdíl je dobře vidět na příkladu voleb v současné Bolívii a Venezuele. Index nerovnosti herního pole byl v případě prezidentských voleb v roce 2013 šest, ale i tak Evo Morales zvítězil s náskokem více než 37 %. Naproti tomu Hugo Chávez vyhrál volby v roce 2012 o necelých jedenáct procent, ačkoliv byla míra dlouhodobé represe o stupeň vyšší (7). V Salvádoru dokonce za stejné úrovně dlouhodobé represe vládnoucí strana prezidentské volby opakovaně prohrála. Nastíněná situace obrací naši pozornost k poslednímu výzkumnému problému této práce. Tím je snaha o identifikaci faktorů, které zvyšují volební soutěživost v hybridních režimech s vysokou úrovní dlouhodobé represe.

Tabulka č. 16: Rozdělení analyzovaných případů podle úrovně dlouhodobé represe¹²⁴

Případ	Ner. Pole	Případ	Ner. Pole	Případ	Ner. Pole
Co94	2	Me00	3	Dr16	5
Co98	2	Par03	3	Bo09	6
Co02	2	Par08	3	Bo14	6
Co06	2	Gu91	4	Ec09	6
Co10	2	Gu95	4	Ec13	6
Gu15	2	Ho13	4	Ec17	6
Ha06	2	Ho17	4	Ha95	6
Ha11	2	Ni90	4	Ni11	6

¹²⁴Znázorněná hodnota se pohybuje na škále 0-12, kde 0 znamená žádnou a 12 maximální úroveň dlouhodobé represe. Výsledná hodnota je součtem celých hodnot tří dlouhodobých strategií, se kterými tato práce pracuje.

Ha15	2	Ni01	4	Ve00	6
Ho09	2	Pe90	4	Ho85	6
Pe85	2	Dr94	5	Ho89	6
Co82	3	Dr96	5	Ni16	7
Co86	3	Ho93	5	Pe95	7
Co90	3	Ho97	5	Ve06	7
CO14	3	Me94	5	Ve12	7
Ec06	3	Ni06	5	Sa84	7
Gu99	3	Par93	5	Sa89	7
Gu03	3	Par98	5	Ve13	8
Gu07	3	Pe00	5	Ni84	9

Zdroj: Autor na základě databáze V-Dem.

Úspěšné vypořádání tohoto výzkumného problému je vysoce relevantní z teoretického i praktického hlediska. Na teoretické úrovni předložená kapitola navazuje na diskuzi o příčinách volebního úspěchu opozice v hybridních režimech, a především živou polemiku okolo vlivu mezinárodních faktorů, která se v politologii rozhořela po vydání již tolikrát zmíněné knihy Levitskeho a Wayne (Slater 2011; Fenner 2011; Morse 2012). Oproti předchozím studiím se však tato kapitola orientuje pouze na specifický subtyp hybridních režimů (ty s vysokou úrovní dlouhodobé represe) a využívá kvalitativní komparativní analýzy (QCA)¹²⁵. Využití této metody je vhodnou metodologickou inovací, protože dosud nebyla při výzkumu hybridních režimů náležitě využita (Bílek 2016d) a oproti statistickým metodám se soustředí spíše na určení odlišných kombinací nezávislých proměnných (Kouba 2011: 473-474), což lépe vyhovuje nastíněné diskuzi o nedostacích teorie Levitskeho a Wayne. Odhalení příčin, které vedou k úspěchu opozice v hybridních režimech, pak má hluboké praktické implikace vzhledem k soudobé podobě Latinské Ameriky, kde podobných režimů přibývá a přinejmenším na první pohled se zdá, že je pozice držitelů moci v řadě z nich takřka neotřesitelná.

¹²⁵Pro snazší orientaci bude i nadále text hovořit o proměnných, a ne o podmínkách a důsledcích.

5.1 Příčiny volebního úspěchu opozice

5.1.1 Stručné nastínění teoretické diskuze¹²⁶

Diskuze o příčinách volebního úspěchu opozice v hybridních režimech dala vzniknout dvěma odlišným vysvětlujícím perspektivám. Ta první je čistě strukturalistická a nejlépe ji reprezentuje už tolikrát zmíněná kniha Levitskeho a Waye. Hlavní vysvětlující proměnnou je pro ně míra vazeb daného státu na „Západ“ (linkage with Western powers), která má podle nich pozitivní vliv na volební soutěživost¹²⁷. V případě, že je nízká, může držitel moci volby prohrát, avšak pouze při příznivé konstelaci dalších dvou sledovaných proměnných. Těmi jsou vliv „Západu“ (Western power leverage) a organizační schopnosti držitele úřadu (incumbent organizational power). Všechny tři uvedené proměnné považují za důležité především z dlouhodobého hlediska, což také vysvětluje již zmíněný a specifický výběr případů. Z hlediska zvoleného vysvětlujícího přístupu je jejich teorie rozhodně zajímavá, protože se odlišuje od tehdy dominantních přístupů. Za ty lze označit práce zaměřené výhradně na vnitrostátní strukturální faktory nebo krátkodobá rozhodnutí klíčových aktérů (O'Donnell a Schmitter 1986; Linz a Stepan 1996; McFaul 2002; Acemoglu a Robinson, 2005; Howard a Roessler 2006). Druhá tradice se orientuje více vnitrostátně a hlavní důraz klade na jednání klíčových aktérů, především tedy opozice. Pomyslným vlajkonosem tohoto přístupu jsou Valerie Bunce a Sharon Wolchick, jejichž kniha *Defeating Authoritarian Leaders in Postcommunist Countries* (Bunce a Wolchick 2011) vyšla jen rok po přelomové práci Levitskeho a Waye. Obě autorky v podstatě rozšiřují práci Howarda a Roesslera (2006), protože tvrdí, že klíčovým prvkem je interakce opozice s občanskou společností a podoba předvolební kampaně (Bunce a Wolchick 2011: 256–277).

¹²⁶Podkapitola výrazně čerpá z již publikovaného textu *Mezi demokracií a autoritářstvím: Krátké zastavení nad novějšími příspěvky ze světa hybridních režimů* (Bílek 2016d).

¹²⁷Autoři v tomto smyslu mluví o demokratizaci, ale je evidentní, že mají na mysli spíše alternaci u moci nebo volební soutěživost. V jejich knize totiž demokratizaci vždy předchází volební porážka držitele moci. Vedle toho je pro ně alternace u moci takřka synonymem demokratizace, což je z dnešního pohledu nepřesné, protože víme, že řada volebních porážek držitelů moci v hybridních režimech sice vede k alternaci, ale ne nutně demokratizaci. Typickým příkladem takové situace je Ekvádor, kde po volební porážce Gutiérrézova režimu nastoupil Rafael Correa (Levitsky a Loxton 2013).

S odstupem času se však stále více ukazuje, že teorie představená ve starší z obou knih vykazuje řadu neoddiskutovatelných slabin. Pozorný čtenář si jistě všimne, že představená teorie je nejsilnější v areálech, kde existuje vysoká míra vazeb na „Západ“, jako jsou Evropa a Latinská Amerika. V Asii a Africe již jsou její výsledky o poznání horší. Paradoxně tak podle Slatera celá práce neposouvá příliš dál naše poznání, protože je silná ve více probádaných případech a slabá v těch nepřilíš probádaných (Slater 2011). Dalším nedostatkem je vymezení použitých proměnných. Pouze jedna z nich (linkage) je totiž vpravdě kauzální a ostatní dvě plní úlohu pouhých proměnných „k dokreslení situace“. Tento jev je o to znatelnější, když si uvědomíme, že teoretická část knihy sice zdůrazňuje efekt těchto tří proměnných, ale empirické kapitoly místo toho popisují především jednání opozice a držitelů moci. Ve světle této skutečnosti pak působí Slaterovo volání po tom, aby teorie Levitskeho a Waye jednání aktérů více zohlednila, naprosto legitimně (Slater 2011).

Druhým velkým nedostatkem celé teorie je, že Levitsky a Way odsuzují cizí vysvětlení velmi nekonceptně, možná až neférově. Na konkurenční vysvětlení totiž kladou výrazně vyšší nároky než na ta vlastní. Vedle jednání aktérů je to dobře vidět na socio-ekonomických vysvětleních. Ve své knize jim sice nepřikládají velkou váhu (Levitsky a Way 2010: 74-78), ale zároveň vydávají v témže roce článek, kde tvrdí, že je ekonomická vyspělost jedním z faktorů, který zásadně zvyšuje šanci opozice na překonání dlouhodobé represe (Levitsky a Way 2010b: 65-66). Když zvážíme, že podle Slatera a dalších nemají ani dvě ze tří jejich vysvětlujících proměnných velkou kauzální váhu, tak musíme dát za pravdu Morsemu v tom, že jsou strukturální faktory možná zatraceny předčasně (Morse 2012: 186-187) a bylo by dobré zkoumat jejich interakci s mezinárodním vlivem. Posledním vážnějším nedostatkem je velmi vágní vymezení třetí vysvětlující proměnné (incumbent organizational power). Ta v sobě totiž vedle represivní kapacity režimu ukrývá i soudržnost a „institucionalizaci“ vládnoucí politické strany, což dohromady poměrně stěžuje smysluplnou operacionalizaci, a je tedy otázkou, zda není výhodnější obě proměnné sledovat zvlášť nebo se po vzoru Slatera soustředit pouze na soudržnost držitelů moci (Slater 2011: 388).

5.1.2 Použitá vysvětlení a jejich operacionalizace

Na základě výše nastíněné diskuze a dosavadního stavu poznání byla vybrána pětice nejpravděpodobnějších vysvětlení. Vzhledem k odlišné epistemologické podstatě QCA, se tato kapitola nesnaží o testování konkrétních hypotéz¹²⁸, ale spíše o ověření sady předpokladů na zkoumaných případech. Prvním jsou Levitským a Wayem propagované mezinárodní faktory. Mezinárodní vazby a mezinárodní vliv podle jejich názoru prokazatelně zvyšují šanci opozice na překonání dlouhodobé represe. V zemích, kde je vliv mezinárodních faktorů vysoký¹²⁹, je pro opozici díky zájmu mezinárodních aktérů snazší vzdorovat nedemokratickému jednání držitelů moci anebo získat finanční podporu na svou činnost (Levitsky a Way 2010b: 66-67).

Jednání opozice je zachyceno prostřednictvím přítomnosti opoziční koalice. Toto vysvětlení¹³⁰ sleduje, zda existovala široká nebo částečná opoziční koalice. Sjednocená opozice se totiž dokáže lépe bránit útokům ze strany držitele moci a zároveň je signálem pro voliče, že opozice představuje reálnou alternativu (Howard a Roessler 2006: 371). V souladu s tímto argumentem tak nejsou zahrnuty minoritní koalice jako ekvádorské CREO (Creando oportunidades). Naproti tomu je ale za příklad široké koalice počítána předvolební dohoda všech opozičních stran v Peru před volbami v roce 2000 (Schmidt 2002). V tomto specifickém případě sice nedošlo ke sjednocení opozice za jedním silným kandidátem, ale opakovaná deklarace plánované povolební spolupráce jistě byla výrazným signálem směrem k voličům.

Dalším důležitým faktorem je vztah vlády k občanské společnosti. K té může vláda zaujmout hned několik postojů. Vedle plošné represe co

¹²⁸QCA totiž neumožňuje testování hypotéz v podobě, na kterou jsme zvyklí u běžných statistických metod. Pomocí QCA je sice možné ověřit hypotézy využívající kombinace proměnných a dostačujících nebo nezbytných podmínek, avšak takovému řešení nepřeje metodologická podoba předchozích výzkumů, které se soustředily pouze na ověření vlivu konkrétních proměnných. Jednou z mála výjimek, kterou lze z teoretického literatury vyčíst, je, že přítomnost opoziční koalice a svobodné občanské společnosti by měla být dostačující podmínkou pro volební úspěch opozice (Bunce a Wolchick 2011).

¹²⁹Mezinárodní vazby jsou operacionalizovány stejně jako ve třetí kapitole. Mezinárodní vliv je operacionalizován jako velikost rozvojové pomoci vůči HDP. Data pro tuto proměnnou pochází z databáze World Bank.

¹³⁰Operacionalizace je shodná se třetí kapitolou.

největšího množství jejích projevů je to podpora té části občanské společnosti, která je režimu pozitivně nakloněna, což můžeme vidět kupříkladu ve Venezuele po nástupu Huga Cháveze (Gilbert 2012; Handlin 2016b). Dosavadní studie se však shodují na tom, že pro přežití hybridního režimu je klíčová především schopnost vlády potlačit její protirežimní projevy¹³¹. Toto přesvědčení je podpořené dnes již dobře známým předpokladem Diamonda o tom, že „*vítězství opozice v hybridním režimu není nemožné, ale vyžaduje vyšší úroveň mobilizace, jednoty, schopností a odvahy, než je třeba v demokracii*“ (Diamond 2002: 24). V této (alespoň pro opozici) nešťastné situaci může právě přítomnost silné občanské společnosti pomoci vyrovnat nepoměr sil mezi vládou a opozicí (Fish 1995). V zájmu vlády tak je zabránit spojení těchto dvou skupin (Bunce a Wolchick 2011: 60).

Dlouhodobé přežití vlády v nedemokratickém režimu je vždy ovlivněno mírou jednoty vládnoucí skupiny. Častou příčinou pádu nedemokratického režimu je totiž rozkol¹³² uvnitř vládnoucí koalice (Levitsky a Way 2010b: 66). Paradigmatickým příkladem je rozkol uvnitř vládnoucí strany Colorado v Paraguayi, který ve výsledku přispěl k volebnímu úspěchu opozice v roce 2007 (Abente-Brun 2009). V případě této proměnné je třeba brát ohled na to, že teoretická literatura zohledňuje pouze větší rozkoly, kterých ve sledovaných případech mnoho není. Z jistého úhlu pohledu to může být chyba, protože soudobá literatura nepřikládá důležitost rozkolům menšího rozsahu, které nepochybně volební soutěživost taktéž ovlivňují. Typickým příkladem může být rozkol mezi Evo Moralesem a Alejandro Almarazem (Villaruel 2012). Poslední vysvětlení věnuje pozornost ekonomické vyspělosti¹³³. V logice tohoto vysvětlení by mělo být v bohatších společnostech snazší získat peníze na volební kampaň a překonat tak nerovný přístup ke zdrojům (Levitsky a Way 2010b: 65).

¹³¹Tato schopnost je vyjádřena je vyjádřena prostřednictvím převrácené hodnoty proměnné CSO repression z databáze V-Dem.

¹³²Data pro tuto proměnnou pochází podobně jako data pro vymezení opoziční koalice z datových souborů již existujících studií (Bílek a Vališková 2016; Bílek 2016b a Bílek 2017b; Bílek 2018).

¹³³Ekonomické bohatství je operacionalizováno jako GDP per capita z databáze World Bank.

5.2 QCA¹³⁴

5.2.1 Hlavní specifika použité metody¹³⁵

QCA náleží do rodiny konfigurativních metod (Berg-Schlosser et al. 2009: 2). Duchovním otcem celého výzkumného přístupu je Charles Ragin (1987). Specifikem konfiguračních metod je, že kombinují kvalitativní a kvantitativní přístup (Rihoux, 2006), ale ponechávají prostor pro zhodnocení kontextuálních faktorů (Kouba 2011), což je způsobené tím, že jejich kořeny leží hluboko v tradici kvalitativního výzkumu (Schneider a Wagemann 2006). QCA se od regresní analýzy, která byla použita ve zbytku práce, liší především v přístupu k interakčním efektům, vícečetné kauzalitě, omezené diverzitě a ve výběru proměnných.

Statistické metody „*totiž prokazují vztah mezi dvěma proměnnými na základě statistické asociace (korelace). Konfigurativní metody oproti tomu požadují, aby byl vztah mezi proměnnými prokázán na základě množinového kritéria, tedy na základě toho, zda jsou případy, v nichž je přítomný důsledek, podmnožinou případů, v nichž je přítomna příčina nebo kombinace příčin*“ (Kouba 2011: 471). Oproti běžným statistickým metodám, jež se snaží především odhalit, které nezávisle proměnné mají vliv na závisle proměnnou a které soupeřící proměnné nikoliv, se QCA soustředí spíše na určení odlišných kombinací nezávislých proměnných (Kouba 2011: 473-474). Na základě této odlišnosti se poté řada výzkumníků domnívá, že je QCA lépe uzpůsobena k interpretaci interakčních efektů dvou a více proměnných. Obzvláště při práci se středním počtem případů (Braumoeller 2004).

Nastíněný rozdíl ve fungování obou metod poté determinuje i jejich přístup k vícečetné kauzalitě. Regresní analýza totiž funguje na principu, že pokud v některém ze sledovaných případů nemá příčina vliv na výsledek, dojde k oslabení příčinného vztahu a naopak (Epstein et al. 2008: 68). „*To ve svém důsledku znamená, že se příčina, která ovlivňuje důsledek jen v*

¹³⁴S ohledem na rozsah a cíle disertační práce se podkapitola soustředí pouze na představení hlavních rysů použité metody a zvolená metodologická rozhodnutí. Případně čtenáře, kteří se s touto metodou dosud neseťkali, bych rád odkázal k učebnici Schneidera a Wagemanna (2012) nebo domácí komunitě notoricky známé kapitole Kouby (2011).

¹³⁵Podkapitola je s drobnými úpravami převzata z již publikovaného textu *Autoritářské represivní strategie a volební soutěživost* (Bílek 2017).

podmnožině případů, stává v regresní analýze neviditelnou, protože pouze zvedá varianci a snižuje hodnotu koeficientů. QCA oproti tomu dokáže identifikovat příčinné vztahy, které se liší napříč podmnožinou případů, což umožňuje komplexnější hodnocení příčinných vztahů mezi proměnnými“ (Vis 2010: 3-4).

Další odlišností obou metod je přístup k řešení problému limitované diverzity (limited diversity). „K tomuto jevu dochází v situacích, kdy jsou některé kombinace proměnných teoreticky možné, ale reálně neexistující“ (Schneider a Wagemann 2006: 757). „Paradoxní je, že ačkoliv je tento problém zásadní pro odhalení příčinného vztahu, je většinou přehlížen jak ze strany statistických metod, tak jednopřípadových studií usilujících o kauzální vysvětlení. Oproti statistickým metodám, kde je tento problém většinou před výzkumníkem skryt, musí jeho řešení výzkumník pracující s QCA věnovat větší pozornost“ (Schneider a Wagemann 2006: 758). V praxi si tak je výzkumník nucen vybrat mezi komplexním, minimálním (parsimonious) a středním (intermediate) řešením. Komplexní řešení nebere logicky možné, ale reálně neexistující případy v potaz, díky čemuž předkládá řešení, která jsou sice nejvíce komplexní, ale často také jen velmi obtížně interpretovatelné. Minimální řešení představuje naprostý opak a díky začlenění logických zbytků předkládá výsledky po maximální možné logické redukci. Takové výsledky jsou poté většinou velmi dobře interpretovatelné. To je však vykoupeno rizikem, že se výzkumník dopustí přílišné simplifikace. Pomyslným kompromisem je poté střední řešení, které pro práci s logickými zbytky využívá existujícího teoretického poznání (Schneider a Wagemann 2006: 758). Úskalí tohoto přístupu však tkví v tom, že u řady výzkumů nemůže soudobá politologie nabídnout příliš hlubokou studnici teoretických předpokladů. Protože se však domnívám, že výzkum hybridních režimů je na teoretické předpoklady poměrně bohatý (což ostatně ukazuje bohatá diskuze v předchozích kapitolách), půjde o směr, kterým se tato studie vydá.

Posledním výrazným rozdílem obou metod a zároveň velkým úskalím QCA je výběr proměnných. Opět nelze říci, že by se problém takzvaného přílišného počtu možných proměnných a nedostatku existujících případů týkal jen QCA. Tento problém jsou nuceni řešit i výzkumníci využívající čistě statistické metody. Vzhledem k odlišné epistemologické tradici je však v

jejich případe řešení výrazně snazší. Při práci s regresní analýzou tak vzhledem k probabilistické povaze statistických metod výzkumníci většinou využívají při volbě proměnných strategií, kterou bychom mohli označit za „konfrontační“. Ta spočívá v tom, že jako kontrolní proměnné začlení do svých statistických modelů proměnné, jejichž platnost potvrzují nejlivnější předešlé výzkumy. Při práci s QCA však tuto strategii použít nelze, protože jde o metodu, která je výrazně citlivější na výběr případů a vysvětlujících proměnných (Amenta a Poulsen 1994: 23).

V současnosti existuje minimálně osm strategií (Yamasaki a Rihoux 2009: 125-130), jak při práci s QCA tento problém řešit. Každá má své nedostatky a v současnosti není možné říct, že by některá byla výrazně lepší než jiná. Tento text využívá strategii, která se nazývá konjunkturální (conjunctural approach). Její podstatou je, že se prostřednictvím QCA snažíme o propojení teorií, u kterých takové spojení považujeme za přínosné z hlediska možného obohacení existujícího teoretického poznání. V praxi jde tedy především o situace, ve kterých je zjevné, že se kombinované teorie alespoň částečně vzájemně překrývají a doplňují. V našem případě se jedná o diskutované propojení strukturálních vysvětlení s jednáním aktérů, které působí plodně jak z hlediska probíhající teoretické diskuze, tak známého metodologického doporučení Herberta Kitschelta (1999), podle kterého je při hledání přesvědčivého vysvětlení nejlepší obě zmíněné perspektivy kombinovat. Postup tedy přesně kopíruje teoretická doporučení pro využití této strategie (Berg-Schlosser a De Meur 2009: 25-26).

Hned po výběru je však důležitý také počet proměnných, protože i při aplikaci teoreticky opodstatněného, ale stále vysokého počtu proměnných je prakticky nemožné dospět k výsledkům, které by bylo možné rozumně interpretovat. Marx (2010) doporučuje, aby ve studii se sedmi a více proměnnými (včetně závisle proměnné) nebyl podíl mezi počtem proměnných a počtem případů větší než 0,33 (2010: 155). Výsledná hodnota zmíněného podílu v této studii (0,2) je tak z hlediska počtu proměnných více než uspokojivá¹³⁶. Dalším klíčovým rozhodnutím, které je třeba transparentně

¹³⁶Podle některých autorů není třeba chápat zmíněné Marxovo pravidlo jako nepřekročitelné dogma. Kupříkladu Carstern Schneider mi při konzultaci výzkumného

deklarovat v této části práce, je použitá úroveň konzistence. Ta byla určena na hodnotě 0,8, což je v souladu s doporučením samotného Ragina (2005:10-11).

5.2.2 Výběr případů a kalibrace proměnných

Jednotkou analýzy jsou znovu prezidentské volby. Výsledná množina případů je však menší, než v páté kapitole a obsahuje pouze volby, které proběhly v situaci, kdy byla úroveň dlouhodobé represe 4 a vyšší (viz znovu šestnáctá tabulka). Toto rozhodnutí je sice arbitrární, avšak zvolené s ohledem na cíl kapitoly, kterým je vysvětlit rozdíl ve volební soutěživosti v režimech s vysokou úrovní dlouhodobé represe a dosavadními teoretickými předpoklady. Podle Levitského a Waye totiž existuje jistá úroveň dlouhodobé represe vždy, ale opozici oslabuje především ta vysoká (Levitsky a Way 2010b: 58). Kapitola využívá QCA v její fuzzy-set variantě. Ta jde za obzor klasické crisp-set QCA a mimo úplného členství nebo nečlenství v množině umožňuje zachytit také stupeň členství (Ragin 2005). Klíčovou otázkou se tak vedle operacionalizace proměnných stává jejich kalibrace. Pro každou z nich je třeba stanovit hodnotu plného členství (0,95), plného nečlenství (0,05) a dělicí bod (0,5) mezi členstvím a nečlenstvím. Výslednou podobu můžete vidět v sedmnácté tabulce.

Závisle proměnná (Soutěž) je operacionalizována stejně jako v předchozí kapitole. Na základě znalosti existujících teorií a po zvážení cílů této analýzy byly stanoveny 4 hodnoty členství. Jejich volba je determinována snahou co nejvíce reflektovat rozdíly v těsnosti volebních výsledků, které by při pouhé dichotomizaci zůstaly skryty. Plné členství (1) je vyhrazeno pro situace, kdy se opozici podařilo volby vyhrát. V případě, že byla těsnost volebního výsledku mezi 0,1-15 % je použit práh členství na úrovni 0,67. V situacích, kdy byla těsnost volebního výsledku větší (15-30 %) je hodnota členství 0,33 a konečně v situacích, kdy držitel moci zvítězil s náskokem 30 a více procent, je hodnota členství 0. Závisle proměnná je tedy kalibrována na základě odhadu výzkumníka (assessing calibration). Toto řešení vychází

rámce mé disertační práce tvrdil, že by rozhodující měla být vždy spíše kauzální komplexnost studovaných případů a něco jako ideální počet proměnných neexistuje.

z existujícího teoretického poznání a znalosti analyzovaných případů (Schneider a Wagemann 2012: 40-41).

Tabulka č. 17: Pravdivostní tabulka

Případ	Soutěž	Koalice	Rozkol	Vazby	Bohatství OS	Vliv	
Bo09	0	0	0	0,43	0,42	0,75	0,64
Bo14	0	0	0	0,34	0,51	0,61	0,59
Dr94	0,67	0	0	0,37	0,43	0,76	0,33
Dr96	1	0	0	0,39	0,45	0,77	0,35
Ec09	0,33	0	0	0,39	0,59	0,43	0,35
Ec13	0	0	0	0,29	0,71	0,3	0,34
Ec17	0,67	0	0	0,28	0,7	0,29	0,36
Gu91	1	0	0	0,71	0,37	0,44	0,39
Gu95	1	0	0	0,48	0,4	0,51	0,38
Ha95	0	0	0	0,28	0,33	0,45	0,72
Ho93	1	0	0	0,57	0,35	0,41	0,59
Ho97	0,67	0	0	0,63	0,36	0,67	0,52
Ho13	0,67	0	0	0,56	0,45	0,65	0,63
Ho17	0,67	1	0	0,64	0,47	0,72	0,5
Me94	0,33	0	0	0,47	0,68	0,33	0,31
Ni90	1	1	0	0,96	0,33	0,55	0,67
Ni01	0,67	0	0	0,45	0,38	0,72	0,94
Ni06	1	1	1	0,4	0,39	0,56	0,86
Ni11	0	0	0	0,51	0,42	0,53	0,81
Ni16	0	0	0	0,3	0,45	0,39	0,62
Par93	0,67	0	0	0,3	0,41	0,7	0,42
Par98	0,67	1	0	0,4	0,42	0,7	0,36
Pe90	1	0	0	0,4	0,39	0,71	0,37
Pe95	0	0	0	0,42	0,45	0,52	0,36
Pe00	0,67	1	0	0,7	0,44	0,59	0,36
Ve00	0,33	0	0	0,85	0,63	0,53	0,31
Ve06	0,33	1	0	0,68	0,74	0,44	0,3
Ve12	0,67	1	0	0,49	0,94	0,38	0,3
Ve13	0,67	1	0	0,5	0,93	0,36	0,3
Dr16	0,33	0	0	0,38	0,74	0,68	0,37
Sa84	1	0	1	0,43	0,36	0,1	0,55
Sa89	1	0	0	0,35	0,36	0,11	0,69
Ni84	0	0	0	0,41	0,33	0,32	0,44
Ho85	0,67	0	0	0,62	0,36	0,3	0,59
Ho89	1	0	0	0,72	0,36	0,36	0,54

Zdroj: Autor

Proměnné koalice a rozkol zůstaly v dichotomizované podobě. Protože jsou ostatní čtyři proměnné intervalové, byla kalibrace provedena

pomocí přímé metody kalibrace, kdy byla data standardizována prostřednictvím Z-skóre (Ragin 2008: 86-94).

5.3 Analýza

Prvním krokem fsQCA analýzy je vždy test nezbytných podmínek. Za nezbytnou je možné označit takovou podmínku, jejíž úroveň konzistence je alespoň 0,9. Test nezbytných podmínek (osmnáctá tabulka) dokládá, že v případě vysoké úrovně volební soutěživosti není žádný ze zkoumaných faktorů sám o sobě nezbytným. Absence rozkolu ve vládnoucím táboře je sice této hodnotě velmi blízko, avšak na tento výsledek je třeba nahlížet s ohledem na velmi nízký počet rozkolů v analyzovaných případech. Zmíněný výsledek je tak způsoben nepřítomností rozkolů obecně, a nikoliv významem tohoto faktoru pro zkoumanou hodnotu závisle proměnné. V případě opačného výsledku (volebního úspěchu držitele moci) můžeme za nezbytné označit hned dvě podmínky, a to absenci opoziční koalice a absenci rozkolu. Tento výsledek již působí logicky i s ohledem na nízký výskyt obou jevů v našem datovém souboru. Oba případy rozkolu a všechny případy, kdy vznikla opoziční koalice s výjimkou voleb ve Venezuele 2006, totiž vedly k výhře opozice nebo velmi těsnému volebnímu výsledku. Volební zisk Cháveze v roce 2006 byl sice největší za celou dobu jeho vlády, ale poměrně nízký v porovnání s jinými případy, kde držitel moci přesvědčivě obhájil svůj mandát.

Tabulka č. 18: Test nezbytných podmínek

Velká soutěživost		Konzistence	
Koalice	~Koalice	0,237	0,762
Rozkol	~Rozkol	0,100	0,898
Vazby	~Vazby	0,528	0,471
Bohatství	~Bohatství	0,466	0,533
OS	~OS	0,557	0,442
Vliv	~Vliv	0,488	0,512
Malá soutěživost		Konzistence	
Koalice	~koalice	0,0667	0,933
Rozkol	~Rozkol	0,000	1,000
Vazby	~Vazby	0,435	0,564

Bohatství	~Bohatství	0,514	0,485
OS	~OS	0,432	0,567
Vliv	~Vliv	0,439	0,506

Zdroj: Autor

Test dostatečných podmínek (devatenáctá tabulka), ukazuje hned tři kombinace faktorů, které vedou k tomu, že opozice volby vyhraje, nebo je prohraje jen těsně. V každé z těchto tří kombinací je přítomna buď opoziční koalice, nebo rozkol, což dokládá, že jednání aktérů má na překonání dlouhodobé represe výrazně větší vliv, než se domnívali Levitsky a Way. V neprospěch jejich teorie mluví i to, že mezinárodní faktory jsou obsaženy pouze v jednom z těchto tří řešení. Při bližším prozkoumání obou případů z této kategorie dále vidíme, že zde mezinárodní vliv pravděpodobně působil jinak, než bylo zamýšleno.

V případě Nikaragui je jistě i díky tlaku USA a mezinárodního společenství možné označit volby v roce 2006 za soutěživé. Ve svém důsledku vedly však k návratu Daniela Ortegy k moci, protože se zde na výsledku velmi negativně podepsala dlouhodobá nejednota pravice (Kouba 2008: 169). Salvadorský případ je ještě zajímavější. Mezinárodní vliv USA zde nepochybně přispěl ke konání soutěživých voleb. Motivací USA však nebyla starost o demokratický vývoj tohoto státu. Reaganova administrativa se důrazem na konání soutěživých voleb snažila především zlepšit obraz tamního režimu u mezinárodního publika a americké veřejnosti (Close 1991: 62; Munck 1993: 78). Levitsky a Way by v souvislosti se Salvadorem asi oponovali, že se soustředili pouze na hybridní režimy bez výrazného vlivu armády a jejich teorie má vysvětlovat především dění po konci studené války (Levitsky a Way 2010).

První z těchto argumentů je možné přijmout, i když není zřejmé, proč by jejich teorie měla fungovat pouze v jednom druhu hybridních režimů. Druhý argument bohužel nepůsobí důvěryhodně. Jedním z nejčastějších případů, který autoři pro potvrzení své teorie zmiňují, jsou totiž nikaragujské volby v roce 1990. Studená válka však skončí až v roce 1991. Pokud vezmeme v potaz, že by měl být vliv mezinárodních faktorů dlouhodobý a sami autoři ho v případě Nikaragui sledují po celá osmdesátá léta (Levitsky a

Way 2010: 138-145), není z pohledu jejich teorie jasné, proč by měl vliv USA v jednom případě podporovat demokratizaci a v jiném nikoliv.

Tabulka č. 19: Výsledky fsQCA analýzy

Těsný volební výsledek nebo výhra opozice (případy)	Hrubé pokrytí	Unikátní pokrytí	Konzist.
vliv*rozkol (Salvador 1984; Nikaragua 2006)	0,068	0,068	1
OS*koalice (Nikaragua 1990; Nikaragua 2001; Paraguay 1998; Peru 2000)	0,204	0,06	0,94
bohatství*koalice (Venezuela 2012; Venezuela 2013)	0,186	0,041	0,82
pokrytí 31 %; konzistence řešení 88 %			

Zdroj: Autor

Prostřednictvím nikaragujských voleb v roce 1990 se dostáváme ke druhé kombinaci, která si všímá interakce mezi občanskou společností a opozicí. Ve vztahu k našemu výběru případů jde zároveň o situaci, která je nejčastější, protože se týká hned čtyř případů. Současně jde o situaci, která je z teoretického hlediska nejnudnější, protože již byla dostatečně zmapována v práci Bunce a Wolchick (2011). Třetí řešení potom můžeme označit za „venezuelské“, poněvadž obsahuje pouze případy z této země¹³⁷. Podle tohoto řešení zvyšuje v kombinaci s bohatstvím opoziční koalice volební soutěživost. Tento výsledek je z teoretického hlediska velmi překvapivý, protože neakcentuje mezinárodní vazby, které měla Venezuela v obou případech nejvyšší ze všech analyzovaných případů.

Zmíněné tři kombinace dokáží vysvětlit 31 %, případů, kdy volby skončily výhrou opozice nebo její těsnou prohrou, což není mnoho. Test dostatečných podmínek pro situaci, když opozice utrpěla drtivou porážku, bohužel končí neúspěšně, protože žádná z možných kombinací nedosahuje požadovaného prahu konzistence. Nesmíme však zapomínat, že v případě tohoto výsledku již byly identifikovány dvě nezbytné podmínky, takže představená teorie dovede odpovědět na otázku, proč v těchto případech dochází k volební kontinuitě.

¹³⁷Program fsQCA, který byl použit k provedení analýzy, do této množiny začlenil i venezuelské volby v roce 2006. Tento případ není uveden ve výsledné tabulce, protože jde o chybu, která je způsobena tím, že získaný výsledek nemá 100 % konzistenci.

5.4 Závěr

Cílem poslední empirické kapitoly bylo odhalit, které kombinace faktorů ovlivňují volební soutěživost v hybridních režimech s vysokou mírou dlouhodobé represe. Získané závěry potvrzují, že pro výsledek voleb v analyzovaných případech je rozhodující jednání aktérů. Empirická realita hybridních režimů Latinské Ameriky tedy nepotvrzuje předpoklady Levitskeho a Waye (2010) o dopadu mezinárodních faktorů a je tak výrazně blíže očekávání Slatera (2011). Provedená analýza zároveň dokládá zjevnou asymetrii v kauzální komplexnosti odhalených řešení. Situace, kdy je volební soutěživost nízká, lze vysvětlit přítomností hned dvou nezbytných podmínek (absence rozkolu a absence opoziční koalice). Vysoká volební soutěživost však není způsobena pouhou přítomností nebo absencí jedné konkrétní proměnné, ale vždy jejich kombinací. Zjištění v tomto směru dávají za pravdu autorům, podle kterých je vítězství opozice v nedemokratických režimech většinou důsledkem souhry více faktorů (například Diamond 2002).

Ve vztahu k současným hybridním režimům s vysokou mírou dlouhodobé represe v Latinské Americe samozřejmě nejsou získaná zjištění příliš překvapivá a spíše potvrzují dlouhodobé trendy v těchto zemích, kde se držitelům moci i přes mírná zaškobrtnutí daří zachovávat jednotu vlastního tábora a opozice jí pro vnitřní problémy naopak není schopná dosáhnout. Svou roli zde často hraje i to, že se opozici ne vždy daří zvolit vhodnou strategii ke konfrontaci s držitelem moci. Typickým příkladem jsou bojkoty voleb a referend ze strany opozice. Bojkot voleb nebo referenda, které nepovažujeme za soutěživé, je jistě legitimní strategií, od které si opozice slibuje posílení své pozice a možnou delegitimizaci režimního snažení u mezinárodního publika. Soudobá zkušenost s bojkoty ve Venezuele¹³⁸ a nedávné politologické výzkumy (například Smith 2014) však ukazují, že se taková očekávání rozchází s empirickou realitou¹³⁹. Tento směr uvažování potvrzují i závěry provedené analýzy. Je samozřejmě otázkou, zda je možné

¹³⁸Posledním příkladem jsou letošní prezidentské volby (2018), ve kterých významná část opozice upřednostnila bojkot před volbou Henriho Falcóna (Guardian 2018).

¹³⁹Ze strategického hlediska se tak k referendu o změně ústavy postavila lépe opozice v Bolívii, když místo bojkotu hlasovala proti navrženým změnám (BBC 2016).

zavrhnout celou teorii Levitskeho a Waye na základě QCA analýzy specifické kategorie případů v jednom jediném areálu. Z teoretického hlediska je však to, že jejich teorie nefunguje tam, kde by vedle postkomunistického prostoru měla platit nejvíce, velmi nepříjemným signálem.

Závěr

Tato disertační práce se věnovala autoritářským represivním strategiím v hybridních režimech. Jak totiž bylo konstatováno v úvodu, soudobá odborná literatura je sice plná odkazů na přítomnost autoritářských represivních strategií v hybridních režimech, avšak analýze jejich příčin a dopadů je věnováno výzkumníky (nejen ve vztahu k Latinské Americe) minimum pozornosti. Existující teoretické poznání tak vůbec není konfrontováno s empirickou realitou soudobých hybridních režimů. Práce tedy prostřednictvím pestré palety metod ověřovala platnost nejprominentnějších teoretických předpokladů na hybridních režimech Latinské Ameriky. Závěry ukazují, že velkou část teoretického poznání, které bylo v uplynulých letech nashromážděno, bude třeba zavrhnout nebo alespoň výrazně revidovat.

Prvním cílem práce bylo identifikovat faktory, které ovlivňují míru represe v hybridních režimech Latinské Ameriky. Odpověď na tuto otázku je třeba rozdělit na dvě části. Svou roli totiž hraje, zda se ptáme na faktory ovlivňující krátkodobou nebo dlouhodobou represi. Existující teorie totiž dovedou výrazně lépe vysvětlit příčiny krátkodobé represe. Ve vztahu k teoretickému inventáři soudobé demokratizace však nejde o výsledek, nad kterým je možné výrazněji jásat. Jedním z logických vysvětlení toho, proč vykazují testované teorie ve vztahu ke krátkodobým represivním strategiím lepší výsledky, je jednoduše to, že jde o formy represe, které jsou v komparativní politologii zkoumány nejčastěji. I tak se však ukazuje, že řada vlivných teoretických předpokladů v kontextu Latinské Ameriky neobstojí. Největším překvapením v tomto směru bezesporu je nepotvrzení předpokladů o vlivu státní kapacity (Seeberg 2014) a nepřesvědčivé výsledky teorie van Ham a Lindberga (2015), podle které by klíčovým faktorem měla být kvalita demokracie.

Empirická zjištění totiž upřednostňují jednání opozice oproti strukturálně-institucionálním faktorům. Zvýšení úrovně represe je tak (přínejmenším v hybridních režimech Latinské Ameriky) převážně reakcí na existenci opoziční koalice anebo opoziční radikalizaci. Ve světle výsledků

provedené analýzy se zároveň ukazuje, že držitelé moci nevybírají svou represivní strategii s ohledem na to, zda mají legislativní většinu. Příliš se nepotvrzuje ani předpoklad o tom, že volba konkrétní strategie znamená absenci jiné. V praktické rovině jsme proto častěji svědky toho, že se držitelé moci snaží využít všechny dostupné prostředky. Nepotvrzení obou těchto silných teoretických předpokladů ve svém důsledku narušuje samotné paradigmatické základy výzkumu represe v hybridních režimech, tedy předpoklad o manipulačním menu (Schedler 2002).

V případě represe dlouhodobé jsou však výsledky ještě horší, především ve vztahu k prominentní teorii Levitskeho a Wayne. Jejich tři příčiny dlouhodobé represe v hybridních režimech totiž dokáží vysvětlit dlouhodobou represi v soutěživých režimech obecně, avšak v režimech hybridních nemají vysokou platnost. V případě hybridních režimů se totiž jako vlivnější ukazují jiné faktory. V tomto směru je možné konstatovat, že dlouhodobá represe je buď reakcí na posilování opozice, nebo příhodné institucionální podmínky (legislativní většinu). V případě autoritářských represivních strategií jako celku se pak s výjimkou zastrasování opozice nepotvrzují ani předpoklady o vlivu mezinárodních faktorů, o čemž ještě bude řeč.

Další dvě výzkumné otázky se týkaly přímo důsledků represe. Tedy odhalení, které strategie ovlivňují volební soutěživost ve zkoumaných případech více a rozsouzení teoretické diskuze ohledně toho, zda volební soutěživost v hybridních režimech ovlivňují více strategie krátkodobé nebo dlouhodobé. Ve vztahu k první z otázek se ukazuje, že podobně, jako v mé předešlé studii o dopadech represe v hybridních režimech v postkomunistickém prostoru (Bílek 2017), se jako rozhodující ukazuje omezování médií a nerovný přístup k právu. Vlivnější tedy jsou rozhodně strategie dlouhodobé. V tomto jediném aspektu se tak teoretické předpoklady Levitskeho a Wayne (2010b) shodují s empirickou realitou hybridních režimů v Latinské Americe. Specifickým znakem zdejších hybridních režimů však je, že v řadě států nelze bagatelizovat ani vliv zastrasování opozice. Důležitým zjištěním dále je nepotvrzení vlivu volebních podvodů, což jde proti obecně tradovaným předpokladům i závěrům poslední knihy Schedlera

(2013), kde autor považuje volební podvody za rozhodující faktor. Toto zjištění poměrně dobře ilustruje, že generování teoretického poznání pouze na základě analýzy starších případů nám opravdu nemůže říct mnoho o fungování hybridních režimů v současnosti. Schedlerův předpoklad o vlivu volebních podvodů na volební soutěživost byl totiž vyvrácen i v dalších areálech (Bílek 2018), což dokládá, že soudobé hybridní režimy fungují jinak než hybridní režimy po konci studené války.

Posledním cílem práce pak bylo v návaznosti na předchozí zjištění odhalit kombinace faktorů, které vedou k tomu, že se opozici podaří uspět ve volbách i přes vysokou úroveň dlouhodobé represe. Jde tedy o variaci na klasické téma výzkumu hybridních režimů, které je vedle koncentrace na nové případy ozvláštněno volbou metody, jíž je v tomto případě QCA. Zvolené metodologické řešení není nahodilé, protože je podloženo nejen snahou o metodologickou inovaci, ale především teoretickou diskuzí, která se rozhořela po vydání knihy Levitskeho a Waye. V této diskuzi totiž zaznívaly hlasy, které doporučovaly jejich teorii obohatit o další faktory (Slater 2011; Morse 2012). Závěry zmíněné kapitoly jsou poté ve shodě s předešlými. Znovu se tedy ukazuje, že rozhodující roli hraje jednání aktérů, konkrétně jednota opozice a jednota držitelů moci. Levitskym a Wayem protěžované mezinárodní faktory sice mohou mít vliv v kombinaci s jednáním aktérů, ale v žádném případě nemohou samy o sobě vést k demokratizaci.

Ve vztahu k budoucímu výzkumu hybridních režimů ukazují zjištění této práce především to, že musíme orientovat své úsilí směrem k lepšímu porozumění příčinám dlouhodobé represe a způsobům jejího překonání. Kvantitativní analýza ve třetí kapitole názorně ukázala, že naše schopnost vysvětlit úroveň dlouhodobé represe není příliš vysoká a odhalení perspektivnějších teorií nás teprve čeká. Podobné deficity máme i v našem porozumění jednání aktérů. Ačkoliv existuje široká shoda v tom, že pro úspěch opozice je klíčová její schopnost utvořit co možná nejširší předvolební koalici, víme jen velmi málo o faktorech, které tento proces ovlivňují (jedinou výjimkou je již zmíněná studie Wahman 2011). Studie zaměřené na jednotu vládnoucích koalic v nedemokratických režimech se pak většinou soustředí

na vztah držitelů moci a armády (například Svolik 2012), nebo vnitřní život vládnoucí strany (Magaloni 2006). To je jistě relevantní, ale zároveň nedostatečné, protože zůstávají opomenuty vztahy držitelů moci s nevládními organizacemi. Pro etablování řady hybridních režimů v současné Latinské Americe však byly právě tyto organizace klíčové (Mainwaring 2012). Aktuální dění v Nikaragui zároveň ukazuje, že studium „vládnoucích koalic“ by mělo zohledňovat širší množinu aktérů, jakými jsou třeba zaměstnanecké svazy nebo náboženské organizace. Tyto instituce veřejně-politického života se sice většinou nepodílí přímo na vládě, ale jejich náklonnost či alespoň tichý souhlas může být pro udržení statu quo velmi důležitý (Nuevo Diario 2018).

Potvrzení vlivu dlouhodobé represe zároveň představuje výzvu i pro praktickou mezinárodní politiku v soudobém světě. Je nezbytně nutné, aby mezinárodní společenství začalo projevy dlouhodobé represe více monitorovat a postihovat, protože v opačném případě jen zvyšuje deziluzi veřejnosti z „demokratických procesů“ v režimech na pomezí demokracie a autoritářství. Demokratizační studia dlouhodobě radí, že alespoň nějaké volby jsou lepší než žádné volby (Schedler 2013). Na pomezí zájmu však zůstává otázka, nakolik musí být volby soutěživé, aby vůbec snesly toto označení. Předložená práce se ani v nejmenším nesnaží tvrdit, že kupříkladu volební monitorovací mise v čase voleb nemají smysl, nebo že se nemáme snažit vymýtit nejviditelnější formy volebních podvodů. Z toho, co víme o fungování soudobých nedemokratických režimů, však vyplývá, že je to zoufale málo, protože projevy dlouhodobé represe zůstávají většinou nepovšimnuty anebo nepostiženy. K podobným závěrům ostatně došla i opozice ve Venezuele, když před letošními prezidentskými volbami žádala OSN o nevyslání pozorovatelské mise, protože o výsledku bylo rozhodnuto předem, když se vlivem dlouhodobé represe hlavní opoziční kandidáti volebního klání vůbec nesměli účastnit (Reuters 2018). Ještě složitější situaci bude třeba řešit v Nikaragui. Mezinárodní aktéři v čele s USA a OAS zde sice žádají ukončení krvavých represálií ze strany režimu a vyhlášení nových prezidentských voleb (González 2018), avšak již příliš neřeší, jak zajistit, aby v nich opozice mohla uspět. Bez materiální pomoci, která bude násobně přesahovat současné plány USAID v této oblasti (Flores 2018), nebo

podrobných dohod ohledně pravidel volebního klání, se totiž opozici stále nemusí podařit odstavit skupinu okolo Daniela Ortegy od moci.

Seznam použitých zdrojů

Prameny

Aburto, Wilfrado, M. 2017. La protesta contra el “dedazo” en el FSLN. Dostupné z:< <https://confidencial.com.ni/la-protesta-dedazo-fsln-2/>> (22.6.2018).

Álvarez, Leonor. 2017. Las claves para entender qué es la Nica Act. Dostupné z <<https://www.laprensa.com.ni/2017/10/03/politica/2307206-la-nica-act>> (5.12.2017).

Álvarez, Leonor a Chamorro, Emiliano, M. 2017. Daniel Ortega impone violencia electoral desde 2008 Municipales desde 2008 marcadas por agresiones del FSLN. *La Prensa*. Dostupné z:< <https://www.laprensa.com.ni/2017/11/10/politica/2328354-ortega-impone-violencia-en-comicios>> (3.6.2018).

BBC 2016. Bolivia dice "No" en referendo a otra reelección de Evo Morales. Dostupné z:< http://www.bbc.com/mundo/noticias/2016/02/160223_bolivia_evo_morales_referendo_resultado_ep> (20.6.2018).

BBC 2017. Qué son los consejos comunales de Venezuela y por qué son tan importantes para la Asamblea Nacional Constituyente que convocó Nicolás Maduro. Dostupné z:< <http://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-39788097>> (20.6.2018).

Blair, Laurence. 2017. Evo for ever? Bolivia scraps term limits as critics blast 'coup' to keep Morales in power. Dostupné z:< <https://www.theguardian.com/world/2017/dec/03/evo-morales-bolivia-president-election-limits>> (12.6.2018).

Bolsa de Noticia. 2011. Altos porcentajes conseguidos por Ortega son irreversibles. Dostupné z:< <http://www.bolsadenoticias.com.ni/2011/noviembre/08/porcentaje.html>> (20.10.2017).

Carter Center 2011. The November 2011 Elections in Nicaragua: A Study Mission Report of the Carter Center. Dostupné z:<https://www.cartercenter.org/resources/pdfs/peace/americas/nicaragua_2011_report_post.pdf> (12.6.2018).

Castellón, Lucydalia, B. 2017. Ahogaron a alcaldía opositora para volver al poder en Río Blanco. Dostupné z:<
<https://www.laprensa.com.ni/2017/11/08/politica/2327639-ahogaron-alcaldia-opositora-volver-al-poder-rio-blanco>> (25.6.2018).

Confidencial. 2017. 111 alcaldes del FSLN van por la reelección. Dostupné z:<
<https://confidencial.com.ni/111-alcaldes-del-fsln-van-la-reeleccion/>> (25.6.2018).

Criterio. Hn. 2017. Cronología del fraude electoral en Honduras. Dostupné z:<
<https://criterio.hn/2017/12/08/cronologia-del-fraude-electoral-honduras>> (11.6.2018).

Diario Las Américas. 2018. Venezolanos recuerdan el cierre de RCTV hace 11 años. Dostupné z:<
<https://www.diariolasamericas.com/america-latina/venezolanos-recuerdan-el-cierre-rctv-hace-11-anos-n4151622>> (28.5.2018)

Economist 2016. Fourth time unlucky. Dostupné z:<
<https://www.economist.com/the-americas/2016/10/29/fourth-time-unlucky>> (2.8.2017).

El Diario Sociedad. 2017. Ordenan detención domiciliaria para Félix Becerra. Dostupné z:<
http://www.eldiario.net/noticias/2017/2017_11/nt171124/sociedad.php?n=51&-ordenan-detencion-domiciliaria-para-felix-becerra> (3.6.2018).

El Mundo. 2011. La Corte de Constitucionalidad de Guatemala rechaza la candidatura de Sandra Torres. Dostupné z:<
<http://www.elmundo.es/america/2011/08/09/noticias/1312870104.html>> (18.3.2016).

El Mundo. 2013. Capriles cifra el fraude de votos en 1,4 millones de papeletas. Dostupné z:<
<http://www.elmundo.es/america/2013/04/17/venezuela/1366196173.html>> (3.6.2018).

El Mundo. 2013b. El Tribunal Supremo venezolano declara 'inadmisible' la impugnación de las elecciones. Dostupné z:<
<http://www.elmundo.es/america/2013/08/07/noticias/1375903781.html>> (4.6.2018).

El Universo. 2018. 137 muertos en 52 días de protestas en Nicaragua. Dostupné

z:<<https://www.eluniverso.com/noticias/2018/06/10/nota/6801806/137-muertos-52-dias-protestas-nicaragua>> (11.6.2018).

Espiroza, José, M. 2017. La violencia electoral en Nicaragua empezó en 2008. *La Prensa*. Dostupné z:<<https://www.laprensa.com.ni/2017/11/19/politica/2333211-la-violencia-electoral-nicaragua-empezo-2008>> (3.6.2018).

EU 2011. Nicaragua Informe Final. Elecciones Generales y al Parlacen 2011. Dostupné z:<http://www.eods.eu/library/FR%20NICARAGUA%2022.02.2012_en.pdf> (10.10.2017).

Flores, Judith. 2017. 10 razones por las que los congresistas de EE.UU. introdujeron la Nica Act. Dostupné z:<<https://www.laprensa.com.ni/2017/04/07/politica/2212001-10-razones-por-las-que-los-congresistas-de-ee-uu-introdujeron-la-nica-act>> (8.12.2017).

Flores, Judith. 2018. USAID anuncia 1.5 millones de dólares para apoyar la democracia y derechos humanos en Nicaragua. Dostupné z:<<https://www.laprensa.com.ni/2018/07/20/politica/2451033-usaid-anuncia-1-5-millones-de-dolares-para-apoyar-la-democracia-y-derechos-humanos-en-nicaragua>> (24.7.2018).

González, Yubelka, M. 2018. ¿Qué dice la resolución de la OEA que condena al Gobierno de Daniel Ortega? Dostupné z:<<https://www.laprensa.com.ni/2018/07/18/politica/2450351-que-dice-la-resolucion-de-la-oea-que-condena-al-gobierno-de-daniel-ortega>> (24.7.2018).

Guardian 2018. Venezuela elections: Maduro wins second term. Dostupné z:<<https://www.theguardian.com/world/2018/may/21/venezuela-elections-nicolas-maduro-wins-second-term>> (1.7.2018).

Hockstader, Lee. 1992. BRIBERY SCANDAL ROCKS NICARAGUAN LEADERSHIP. Dostupné z:<https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1992/07/23/bribery-scandal-rocks-nicaraguan-leadership/93169089-f0ca-4b67-a59a-6d415394845f/?utm_term=.4e77fbc2713b> (8.6.2018).

ICIJ 2015. Álvaro Noboa. Dostupné z:< <https://projects.icij.org/swiss-leaks/people/alvaro-noboa>> (8.6.2018).

IPS. 2008. NICARAGUA: "The Women's Movement Is in Opposition". Dostupné z:< <http://www.ipsnews.net/2008/06/nicaragua-the-womenrsquos-movement-is-in-opposition/>> (9.6.2018).

Infobae. 2013. Observadores europeos: "Hubo fraude electoral en Venezuela".Dostupné z:< <https://www.infobae.com/2013/06/20/1073455-observadores-europeos-hubo-fraude-electoral-venezuela/> > (8.6.2018).

Kouba, Karel. 2009. Levicové revoluci v Nikaragui dochází po 30 letech dech. Dostupné z:<<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/levicove-revoluci-v-nikaragui-dochazi-po-30-letech-dech/r~i:article:643016/> (12.6.2018).

Krumholtz, Michael. 2016. As Nicaragua elections approach, banned opposition decries Ortega's budding dictatorship. Dostupné z:< <http://www.ticotimes.net/2016/09/05/nicaragua-elections-ortega>> (12.6.2018).

La Primerísima. 2012. Pueblo Presidente con 134 victorias (lea resultados). Dostupné z:< <http://www.radiolaprimerisima.com/noticias/general/130457/pueblo-presidente-con-134-victorias-lea-resultados/> > (20.12.2017).

Lauría, Carlos. 2011. Confrontation, repression in Correa's Ecuador. Committee to Protect Journalists. Dostupné z:< <https://cpj.org/reports/2011/09/confrontation-repression-correa-ecuador.php>> (3.6.2018).

Lavanguardia. 2010. La Corte Constitucional de Colombia falla contra la reelección de Álvaro Uribe. Dostupné z:<<http://www.lavanguardia.com/internacional/20100227/53896213954/la-corte-constitucional-de-colombia-falla-contra-la-reeleccion-de-alvaro-uribe.html> > (12.6.2018).

Le Lous, Fabrice. 2018. Paramilitares toman tranque en Las Maderas e imponen el terror. Dostupné z:< <https://www.laprensa.com.ni/2018/06/11/nacionales/2433624-paramilitares-toman-tranque-en-las-maderas-e-imponen-el-terror>> (10.6.2018).

Ley Electoral 331/2000. Dostupné z:<
<http://pdba.georgetown.edu/Parties/Nica/Leyes/LeyElectoral.pdf>>
 (20.12.2017).

MAM. 2018. Movimiento Autónomo de Mujeres de Nicaragua. Dostupné z:<
<http://www.movimientoautonomodemujeres.org/>> (11.6.2018).

Martínez, Luis, E. 2017. Estalla la violencia política en San Dionisio, Matagalpa. Dostupné z:<
<https://www.laprensa.com.ni/2017/11/01/politica/2323814-estalla-la-violencia-politica-san-dionisio-matagalpa>> (12.6.2018).

Meyer, Maureen. 2011. Elections in Nicaragua. Dostupné z:<
<https://www.wola.org/analysis/elections-in-nicaragua/>> (12.6.2018)

MOE 2017. INFORME FINAL Elecciones Generales 2017. Dostupné z:<
<https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/373041878-moe-ue-honduras-2017-informe-final.pdf>> (12.6.2018).

Murado, Miguel-Anxo. 2013. ¿Fraude electoral en Venezuela? Miremos los números. Dostupné z:<
https://www.huffingtonpost.es/miguel-anxo-murado/fraude-electoral-en-venez_b_3325142.html> (12.6.2018).

Navas, Lucía. 2017. Consejo Supremo Electoral subirá 119% en gasto de salarios. Dostupné z:<
<https://www.laprensa.com.ni/2017/10/21/politica/2318194-consejo-supremo-electoral-subira-119-en-gasto-de-salarios>> (12.6.2018).

Navas, Lucía. 2017b. FSLN evade explicar “dedazo” con candidaturas para elecciones municipales. Dostupné z:<
<https://www.laprensa.com.ni/2017/08/23/politica/2284373-fsln-evade-explicar-dedazo-candidaturas>> (22.6.2018).

Nuevo Diario 2018. Empresarios llaman a retornar al diálogo en Nicaragua, con obispos como mediadores. Dostupné z:<
<https://www.elnuevodiario.com.ni/nacionales/470864-empresarios-dialogo-nicaragua-obispos/>> (31.7.2018).

Página Siete. 2017. Caso Fondioc: Disponen detención domiciliaria para el exdirigente Félix Becerra. Dostupné z:<
<http://www.paginasiete.bo/nacional/2017/11/23/caso-fondioc-disponen-detencion-domiciliaria-para-exdirigente-felix-becerra-160593.html>>
 (12.5.2018).

Revista Envío 2008. “Conozco bien la historia del Frente Sandinista, pero tal como están las cosas no logro imaginar su futuro”. Dostupné z:<<http://www.envio.org.ni/articulo/3864>> (25.6.2018).

Reuters 2018. Venezuela opposition asks U.N. not to send observers to May vote. Dostupné z: <<https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-un/venezuela-opposition-asks-u-n-not-to-send-observers-to-may-vote-idUSKCN1GO2J0>> (24.7.2018).

Romero, Elizabeth. 2017. Estados Unidos: Autoritarismo y corrupción en Nicaragua. Dostupné z:<<https://www.laprensa.com.ni/2017/03/04/nacionales/2192901-estados-unidos-autoritarismo-corrupcion-nicaragua>> (11.4.2018).

Romero, Elizabeth. 2018. Gobierno de Nicaragua debe dismantelar grupos paramilitares, insiste la CIDH. Dostupné z:<<https://www.laprensa.com.ni/2018/06/01/nacionales/2428802-gobierno-nicaragua-debe-desmantelar-grupos-paramilitares-insiste-la-cidh>> (11.6.2018).

Salinas, Carlos. 2008. El fraude electoral divide a Nicaragua. Dostupné z:<https://elpais.com/diario/2008/11/14/internacional/1226617201_850215.html> (10.6.2018).

Salinas, Carlos. 2011. Denuncias de fraude empañan el triunfo de Ortega en Nicaragua. Dostupné z:<https://elpais.com/internacional/2011/11/16/actualidad/1321475631_093422.html> (12.6.2018)

Salinas, Carlos. 2016. La oposición se retira de las elecciones en Nicaragua. Dostupné z:<https://elpais.com/internacional/2016/06/16/america/1466037877_316022.html> (12.6.2018).

Semana. 2017. ¿Qué dicen y qué callan los testigos contra Santiago Uribe? Dostupné z:<<https://www.semana.com/nacion/articulo/testigos-contrasantiago-uribe/528408>> (12.6.2018).

Semana. 2017b. Maduro castiga a la oposición y le prohíbe participar en las elecciones presidenciales. Dostupné z: <<https://www.semana.com/mundo/articulo/maduro-castiga-a-la-oposicion-y-le-prohibe-participar-en-las-elecciones-presidenciales/550213>> (13.6.2018).

Svolík, Milan. 2017. This explains why Venezuelans reelect leaders who dismantle democracy. Dostupné

z: <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2017/04/10/this-explains-why-venezuelans-reelect-leaders-who-dismantle-democracy/?noredirect=on&utm_term=.ffd3fe3361f8 (1.6.2018).

Torres, Patricia a Casey, Nicolas. 2017. Los colectivos venezolanos, las bandas de civiles armados que atacan a los manifestantes y defienden a Maduro. Dostupné z: <<https://www.nytimes.com/es/2017/04/22/colectivos-venezuela-nicolas-maduro/> <(8.6.2018).

Villarroel, Milenka. 2012. De leal al MAS a disidente. Dostupné z: <http://www.la-razon.com/index.php?url=/suplementos/animal_politico/leal-disidente_0_1717028349.html> (22.6.2018).

Databáze

Anuario 2008. Anuario Estadístico. Dostupné z: <http://www.inide.gob.ni/Anuarios/Anuario_2008.html> (15.8.2017).

Catálogo 2008. *Catálogo Estadístico de Elecciones en Nicaragua 1990-2006*. Dostupné z: <<http://www.enriquebolanos.org/data/docs/Eleccion%20de%20Nicaragua.pdf>> (10.6.2018).

Bea 2017. Bureau of Economic Analysis. U.S Department of Commerce. Dostupné z: <<https://www.bea.gov/iTable/iTable.cfm?ReqID=2&step=1#reqid=2&step=1&isuri=1&202=1&203=30&204=4&205=1,2&200=1&201=1&207=43&208=2&209=73>> (15.5.2018).

CEU 2010. *Censo Económico Urbano 2010*. Dostupné z: <<http://www.inide.gob.ni/CensoEconomico/DocuCEU.htm>> (3.7.2017).

CSE 2018. *Consejo Supreme Electoral*. Dostupné z: <<http://www.cse.gob.ni/>> (21.6.2018)

DPI 2017. *The Database of Political Institutions*. Dostupné z: <<https://publications.iadb.org/handle/11319/8806>> (5.6.2018).

Election Guide 2018. *Election Guide. Democracy Assistance and Elections News*. Dostupné z: < <http://www.electionguide.org/> > (12.6.2018).

Freedom House 2018. *Freedom in the World*. Dostupné z:<<https://freedomhouse.org/report-types/freedom-world>> (5.6.2018).

INIDE 2007. *Cifras Municipales Nicaragua*. Dostupné z: <http://www.inide.gob.ni/censos2005/CifrasMun/tablas_cifras.htm> (22.12.2017).

Latinobarómetro 2013. *Latinobarómetro Opinión Pública Latinoamericana*. Dostupné z:<<http://www.latinobarometro.org/lat.jsp>> (6.6.2016).

Mainwaring, Scott a Pérez-Liñán, Aníbal. 2010. *Classification of political regimes in Latin America 1990-2010*. Dostupné z: < <http://kellogg.nd.edu/democracies-materials.shmt>> (25.5. 2015).

Mapas 2011. *Mapas de Riesgo Electoral Nicaragua 2011*. Dostupné z: < <http://docplayer.es/58670267-Mapas-de-riesgo-electoral-nicaragua-ano-2011.html>> (21.12.2017).

OEA 2011. *Informe Final de la Misión de Acompañamiento Electoral de la OEA Sobre Las Elecciones Generales Celebradas en la República Nicaragua*. Dostupné z:<https://www.oas.org/es/sap/docs/deco/2012/inf_nic_s.pdf> (20.12.2017).

Poder Electoral 2017. *Elecciones Municipales 2017*. Dostupné z:<<http://www.poderelectoral-ni.com/cse20171024/md2k15Junta/resdipnaci3.php?d=1&m=1> > (5.12.2017).

Transmuni 2018. MINISTERIO DE HACIENDA Y CRÉDITO PÚBLICO TRANSFERENCIAS E INFORMACION MUNICIPAL. Dostupné z:<<http://www.transmuni.gob.ni/>> (28.12.2017).

Varieties 2018. *Varieties of Democracy*. Dostupné z:< <https://www.v-dem.net/en/about/>> (5.6.2018)

WB 2018. *World Bank Open Data*. Dostupné z:<<https://data.worldbank.org/>> (5.6.2018).

Odborná literatura

Acemoglu, Daron a Robinson, James, A. 2005. *Economic Origins of Dictatorship and Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Acemoglu, Daron a Robinson, James, A. a Santos, Rafael, S. 2013. „The Monopoly of Violence: Evidence From Colombia.“ *Journal of the European Economic Association* 11 (1S): 5-44.

Abente-Brun, Diego. 2009. Paraguay: The Unraveling of One-Party Rule. *Journal Of Democracy* 20 (1): 143-156.

Altman, David a Pérez-Liñán, Aníbal. 2002. „Assessing the Quality of Democracy: Freedom, Competitiveness and Participation in Eighteen Latin American Countries.“ *Democratization* 9 (2): 85–100.

Amenta, Edwin a Poulsen, Jane. D. 1994. „Where to Begin: A Survey of Five Approaches to Selecting Independent Variables for Qualitative Comparative Analysis.“ *Sociological Methods & Research* 23 (1): 22-53.

Anderson, Leslie, E. 2008. „The Authoritarian Executive? Horizontal and Vertical Accountability in Nicaragua“ *Latin American Politics and Society* 48 (2): 141-169.

Anderson, Leslie, E. a Dodd, Lawrence, C. 2002. „Nicaragua Votes: The Elections of 2001“ *Journal of Democracy* 13 (3): 80-94.

Anderson, Leslie, E. a Dodd, Lawrence, C. 2005. *Learning Democracy: Citizen Engagement and Electoral Choice in Nicaragua, 1990-2001*. Chicago: University of Chicago press.

Anderson, Leslie, E. a Dodd, Lawrence, C. 2009. „Nicaragua: Progress Amid Regress?“ *Journal of Democracy* 20 (3): 153-167.

Anderson, Leslie, E a Dodd, Lawrence, C. a Won-ho, Park. 2016 „Electoral competition and democratic decline in Nicaragua: uncovering an electorally viable platform for the right“ *Democratization* 24 (6): 1-17.

Anria, Santiago. 2016. „More inclusion, less liberalism in Bolivia“ *Journal Of Democracy* 27 (3): 99-108.

Balderacchi, Claudio. 2017. „Political leadership and the construction of competitive authoritarian regimes in Latin America: implications and prospects for democracy.“ *Democratization*: 1-20.

- Balík, Stanislav a Jan Holzer. 2006. „Debata o hybridních režimech: Stručná rekapitulace pokusu o paradigmatickou změnu.“ *Politologická revue* 12 (2): 5–29.
- Balík, Stanislav a Kubát, Michal. 2012. *Teorie a praxe nedemokratických režimů*. Praha: Dokořán.
- Bardall, Gabrielle. 2016. „Coding competitive authoritarianism.“ In: Boggards, Matthijs a Elischer, Sebastian (ed.), *Democratization and Competitive Authoritarianism in Africa*. Wiesbaden: Springer VS, 19-46.
- Bay-Meyer, Kelly. 2013. „Do Ortega’s Citizen Power Councils Empower the Poor in Nicaragua? Benefits and Costs of Local Democracy“ *Polity* 45 (3): 393-421.
- Beach, Derek a Pedersen, Rasmus, B. 2011. „What is Process-Tracing Actually Tracing? The Three Variants of Process Tracing Methods and Their Uses and Limitations.“ *APSA 2011 Annual Meeting Paper*.
- Beach, Derek. 2017. „Achieving Methodological Alignment When Combining QCA and Process tracing in Practice.“ *Sociological Methods & Research*: 1-36.
- Becker, Marc. 2013. „The Stormy Relations Between Rafael Correa and Social Movements in Ecuador.” *Latin American Perspectives* 40 (3): 43–62.
- Beichelt, Timm. 2012. „Forms of Rule in the Post-Soviet Space: Hybrid Regimes.“ In: Susan Stewart et. Al (eds.), *President, Oligarchs and Bureaucrats: Forms of Rule in the Post-Soviet Space*. London: Ashgate, 15–29.
- Behrend, Jacqueline. 2011. „The Unevenness of Democracy at the Subnational Level: Provincial Closed Games in Argentina.“ *Latin American Research Review* 46 (1): 150-176.
- Behrend, Jacqueline a Whitehead, Laurence. 2016. „The Struggle for Subnational Democracy“ *Journal of Democracy* 27 (2): 155-169.
- Bendaña, Alejandro. 2009. „Nicaragua: Between Left Rhetoric and Right Reality“ *Woodrow Wilson Center Update on the Americas* 4: 11-14.
- Benton, Lucinda, A. 2005. „Dissatisfied Democrats or Retrospective Voters? Economic Hardship, Political Institutions, and Voting Behavior in Latin America“ *Comparative Political Studies* 38 (4): 417-442.

- Bernhard, Michael a Edgell, Amanda. B. a Lindberg, Staffan, I. 2016. Suicide by Competition? Authoritarian Institutional Adaptation and Regime Fragility. *V-Dem Working Papers 37/2016*.
- Berg-Schlosser, Dirk a de Meur, Giselle a Rihoux, Benoît a Ragin, Charles. 2009. „Qualitative Comparative Analysis (QCA) as an Approach.“ In: Rihoux, Benoît a Ragin, Charles (ed.). *Configurational Comparative Methods*. Los Angeles: Sage, s. 1-18.
- Berg-Schlosser, Dirk a de Meur, Giselle. 2009. „Comparative Research Design: Case and Variable Selection“ In: Rihoux, Benoît a Ragin, Charles (ed.). *Configurational Comparative Methods*. Los Angeles: Sage, s. 19-32.
- Bílek, Jaroslav. 2016. „Když armáda mluví do politiky aneb k vysvětlení příčin vojenských intervencí do politiky v Latinské Americe.“ *Central European Journal of Politics* 2 (1): 35-49.
- Bílek, Jaroslav. 2016b. „The Causes of Continuation of Incumbent Party in Semi-democratic Regimes in Latin America 1990–2015.“ *IAPSS World Congress*, Berlin 5-9 April 2016.
- Bílek, Jaroslav. 2016c. „Recenze knihy Schedler Andreas (2013)“ *Acta FF ZČU* 8 (2): 102-105.
- Bílek, Jaroslav. 2016d. „Mezi demokracií a autoritářstvím: Krátké zastavení nad novějšími příspěvky ze světa hybridních režimů“ *Politologická Revue* 22 (2): 103-122.
- Bílek, Jaroslav. 2017. „Autoritářské represivní strategie a volební soutěživost.“ *Sociológia* 49 (4): 343-368.
- Bílek, Jaroslav. 2017b. „Electoral Competitiveness in Competitive Authoritarianism in Latin America 1990-2014“ *Studia Politica* 17 (2): 331-354.
- Bílek, Jaroslav. 2018. „Fifty Shades of Manipulation and Repression“. *ECPR General Conference*, Hamburg, 22-25 srpen.
- Bílek, Jaroslav a Lupták, Lubomír. 2014. Československo 1945–1948: Případ hybridního režimu? *Středoevropské politické studie*, 16 (3), 188–214.
- Bílek, Jaroslav a Vališková, Barbora. 2016. „The Causes of Electoral (In)Stability of Incumbents in Hybrid Regimes in Latin America.“ *Politické vedy* 19 (2): 35-63.
- Birch, Sarah. 2011. *Electoral Malpractice*. Oxford: Oxford University Press.

- Blaydes, Lisa. 2011. *Elections and Distributive Politics in Mubarak's Egypt*. New York: Cambridge University Press.
- Boas, Taylor, C. 2005. „Television and Neopopulism in Latin America: Media Effects in Brazil and Peru“ *Latin American Research Review* 40 (2): 27-49.
- Bogaards, Matthijs. 2009. „How to classify hybrid regimes? Defective democracy and electoral authoritarianism.“ *Democratization* 16 (2): 399–423.
- Bogaards, Matthijs a Elischer, Sebastian (ed.) 2016, *Democratization and Competitive Authoritarianism in Africa*. Wiesbaden: Springer VS.
- Boström, Mikael. 1994. „The Difficult Art of Classifying Regimes: The Case of Paraguay“ *Scandinavian Political Studies* 17 (3): 213-238.
- Booth, John, A. a Richard, Patricia, B. 2006. „Revolution's Legacy: Residual Effects on Nicaraguan Participation and Attitudes in Comparative Context“ *Latin American Politics and Society* 48 (2): 117-140.
- Bratton, Michael a van de Walle, Nicolas. 1997. *Democratic Experiments in Africa: Regime Transitions in Comparative Perspective*. New York: Cambridge University Press.
- Braumoeller, Bear, F. 2004. „Hypothesis Testing and Multiplicative Interaction Terms“ *International Organization* 58 (4): 807-820.
- Brownlee, Jason. 2009. „Portents of Pluralism: How Hybrid Regimes Affect Democratic Transitions.“ *American Journal of Political Science* 53 (3) :515-532.
- Brownlee, Jason. 2017. „The limited reach of authoritarian powers.“ *Democratization*: 1-20
- Brown, Stephen. 2011. „Well, what can you expect?': donor officials' apologetics for hybrid regimes in Africa“ *Democratization* 18 (2): 512-534.
- Bruneau Thomas C. 2005. Civil-Military Relations in Latin America: The Hedgehog and Fox Revised. *Revista Fuerzas Armadas y Sociedad* 19 (1-2): 111-131.
- Bruneau, Thomas, C. a Matei, Cristiana, F. 2008. Towards a New Conceptualization of Democratization and Civil-Military Relations. *Democratization* 15 (5): 909-929.

- Bunce, Valeria a Wolchick, Sharon. 2010. „Defeating Dictators: Electoral Change and Stability in Competitive Authoritarian Regimes.“ *World Politics* 62 (1):43-86.
- Bunce, Valeria a Wolchick, Sharon. 2011. *Defeating Authoritarian Leaders in Post-Communist Countries*. New York: Cambridge University Press.
- Burbach, Roger. 2009. „Et Tu, Daniel? The Sandinista Revolution Betrayed“ *NACLA Report on the Americas* 42 (2): 33-37.
- Cannon, Robert a Hume, Mo. 2012. „Central America, civil society and the 'pink tide': Democratization or de-democratization?“ *Democratization* 19 (6): 1039-1064.
- Carothers, Thomas. 2002. „The End of the Transition Paradigm.“ *Journal of Democracy* 13 (1): 5–21.
- Capoccia a Ziblatt. 2010. „The Historical Turn in Democratization Studies: A New Research Agenda for Europe and Beyond“ *Comparative Political Studies* 43 (8-9): 931-968.
- Cassani, Andrea. 2014. „Hybrid What? Partial consensus and persistent divergence in the analysis of hybrid regimes.“ *International Political Science Review* 35 (2): 542–558.
- Case, William. 2006“Manipulative Skills: How Do Rulers Control the Electoral Arena?“ In *Electoral Authoritarianism: The Dynamics of Unfree Competition*, edited by Andreas Schedler, Boulder, CO: Lynne Rienner, 95-112.
- Castañeda, Jorge G. 1996. *The Mexican Shock: Its Meaning for the United States*. New York: New Press.
- Carrión, Julio, F. (ed.). 2006. *The Fujimori Legacy: The Rise of Electoral Authoritarianism in Peru*. University Park: Pennsylvania State University Press.
- Close, David. 1991. „Central American elections 1989–90: Costa Rica, El Salvador, Honduras, Nicaragua, Panama“ *Electoral Studies* 10 (1): 60.76.
- Close, David. 1999. *Nicaragua: The Chamorro Years*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Close, David. 2004. „President Bolaños Runs a Reverse, or How Arnoldo Alemán Wound Up in Prison“ In: Close, David a Kalowatie, Deonandan

(eds.). *Undoing Democracy. The Politics of Electoral Caudillismo*. Plymouth: Lexington Books, 167-182.

Conaghan, Catherine, M. 2005. *Fujimori's Peru: Deception in the Public Sphere*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.

Coppedge, Michael a Gerring, John a Knutsen, Carl, H. a Lindberg, Staffan, I. a Skaaning, Sven-Erik a Teorell, Jan a Altman, David a Bernhard, Michael a Fish, Steven, M. a Cornell, Agnes a Dahlum, Sirianne a Gjerløw, Haakon a Glynn, Adam a Hicken, Allen a Krusell, Joshua a Lührmann, Anna a Marquardt, Kyle a McMann, Kelly a Mechkova, Valeriya a Medzihorsky, Juraj a Olin, Moa a Paxton, Pamela a Pemstein, Daniel a Pernes, Josefina a von Römer, Johannes a Seim, Brigitte a Sigman, Rachel a Staton, Jeffrey a Stepanova, Natalia a Sundström, Aksel a Tzelgov, Eitan a Yi-ting, Wang a Wig, Tore a Wilson, Steven a Ziblatt, Daniel. 2018. *V-Dem [Country-Year/Country-Date] Dataset v8. Varieties of Democracy (V-Dem) Project*.

Coppedge, Michael a Gerring, John a Knutsen, Carl, H. a Lindberg, Staffan, I. a Skaaning, Sven-Erik a Teorell, Jan a Altman, David a Bernhard, Michael a Fish, Steven, M. a Cornell, Agnes a Dahlum, Sirianne a Gjerløw, Haakon a Glynn, Adam a Hicken, Allen a Krusell, Joshua a Lührmann, Anna a Marquardt, Kyle a McMann, Kelly a Mechkova, Valeriya a Medzihorsky, Juraj a Olin, Moa a Paxton, Pamela a Pemstein, Daniel a Pernes, Josefina a von Römer, Johannes a Seim, Brigitte a Sigman, Rachel a Staton, Jeffrey a Stepanova, Natalia a Sundström, Aksel a Tzelgov, Eitan a Yi-ting, Wang a Wig, Tore a Wilson, Steven a Ziblatt, Daniel. 2018b. *V-Dem Codebook v8. Varieties of Democracy (V-Dem) Project*.

Coppedge, Michael a Gerring, John a Lindberg, Staffan, I. a Skaaning, Sven-Erik a Teorell, Jan a Altman, David a Bernhard, Michael a Fish, Steven, M. a Glynn, Adam a Hicken, Allen a Knutsen, Karl a Marquart, Kyle a McMann, Kyle a Miri, Fahrad a Paxton, Pamela a Pemstein, Daniel a Staton, Jeffrey a Tzelgov, Eitan a Wang, Yi-ting a Zimmerman, Brigitte. 2016. *V-Dem [Country-Year/Country-Date] Dataset v6.2. Varieties of Democracy (V-Dem) Project*.

Corrales, Javier. 2015. „The Authoritarian Resurgence: Autocratic Legalism in Venezuela.“ *Journal of Democracy* 26 (2): 37-51.

- Corrales, Javier a Penford, Michael. 2007. „Venezuela: Crowding Out the Opposition.“ *Journal Of Democracy* 18 (2): 99-113.
- Corrales, Javier a Penford, Michael. 2011. *Dragon in the Tropics Hugo Chavez and the Political Economy of Revolution in Venezuela*. Brookings: Brookings Institution Press.
- Crabtree, John. 2001. „The Collapse of Fujimorismo: Authoritarianism and its Limits.“ *Bulletin of Latin American Research* 20 (3): 287-303.
- Cruz, Cesi a Keefer, Philip a Scartascini, Carlos. 2018. *Database of Political Institutions 2017 Codebook*. Inter-American Development Bank.
- Cupples, Julia a Larios, Irving. 2005. „Gender, Elections, terrorism: the geopolitical enframing of the 2001 Nicaraguan elections.“ *Political Geography* 24: 317-339.
- Dahl, Robert, A. 1971. *Polyarchy: Participation and Opposition*. New Haven: Yale University Press.
- de la Torre, Carlos a Ortiz Lemos, Andrés. 2016. „Populist polarization and the slow death of democracy in Ecuador“ *Democratization* 23 (2): 221-241.
- Diamond, Larry. 2002. „Thinking about hybrid regimes.“ *Journal of Democracy* 13 (2): 21–35.
- Diamond, Larry. 2015. „Facing Up to the Democratic recession“ *Journal of Democracy* 26 (1): 142-155.
- Diamint, Rut. 2015. „A New Militarism in Latin America“ *Journal of Democracy* 26 (4): 155-168.
- Diver, Mckensie. 2014. „Post-Soviet hybrid-regimes: Elements of stability.“ *Celebrating Scholarship & Creativity Day*. 30.
- Donno, Daniela a Roussias, Nasos. 2012. „Does Cheating Pay? The Effect of Electoral Misconduct on Party Systems.“ *Comparative Political Studies* 45 (5): 575-605.
- Donno, Daniela. 2013. „Elections and Democratization in Authoritarian Regimes.“ *American Journal of Political Science* 57 (3):703-716.
- Donno, Daniela. 2013b. *Defending Democratic Norms. International Actors and the Politics of Electoral Misconduct*. New York: Oxford University Press.
- Drahokoupil, Štěpán. 2014. „Labyrintem hybridních režimů: přístupy, kategorie a koncepty.“ *Politologická revue* 20 (1): 3–26.

- Dresden, Jennifer, R. a Howard, Marc, M. 2015. „Authoritarian backsliding and the concentration of political power.“ *Democratization*, 1122-1143.
- Dvořáková, Vladimíra a Buben, Radek a Němec, Jan. 2012. *Que el pueblo mande! Levicové vlády, populismus a změny režimů v Latinské Americe*. Praha: Doplněk.
- Ekman, Joakim. 2009. „Political Participation and Regime Stability: A Framework for Analyzing Hybrid Regimes.“ *International Political Science Review* 30 (1):7-31.
- Epstein, Jessica a Duerr, Daniel a Kenworthy, Lane a Ragin, Charles. 2008. „Comparative Employment Performance: A Fuzzy-Set Analysis“ in: Kenworthy, Lane a Hicks, A. (ed.). *Method and Substance in Macrocomparative Analysis*. London: Palgrave Macmillan.
- Fenner, Sofia. 2011. „Book review of Levitsky and Way (2010).“ *Comparative Political Studies* 44 (7): 936-938.
- Fish, Steven M. 1995. *Democracy from Scratch: Opposition and Regime in the New Russian Revolution*. Princeton: Princeton University Press.
- Fitch, J. Samuel. 1998. *The Armed Forces and Democracies in Latin America*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Finan, Frederico a Schechter, Laura. 2012. „VOTE-BUYING AND RECIPROCITY“ *Econometrica* 80 (2): 863-881.
- Fukuyama, Francis. 1992. *The End Of History and the Last Man*. New York: Macmillan Free Press.
- Gamboa, Laura. 2017. „Opposition at the Margins: Strategies against the Erosion of Democracy in Colombia and Venezuela“ *The Journal of Comparative Politics* 49 (4): 457-477.
- Gandhi, Jennifer a Lust-Okar, Ellen. 2009. „Elections Under Authoritarianism.“ *Annual Review of Political Science* 12: 403–422.
- Gandhi, Jennifer a Przeworski, Adam. 2007. „Authoritarian Institutions and the Survival of Autocrats“ *Comparative Political Studies* 40 (11): 1279-1301.
- Garretón, Manuel A.1989. *La Redemocratization Política En Chile. Transición, inauguración y evolución*. Santiago: Flasco.
- Gehlbach, Scott a Simpser, Alberto. 2015. „Electoral Manipulation as Bureaucratic Control.“ *American Journal of Political Science* 59 (1): 212-224.

- Gervasoni, Carlos. „A Rentier Theory of Subnational Regimes: Fiscal Federalism, Democracy, and Authoritarianism in the Argentine Provinces.“ *World Politics* 62 (2): 302-340.
- Gilbert, Leah a Payam Mohseni. 2011. „Beyond Authoritarianism: The Conceptualization of Hybrid Regimes.“ *Studies in Comparative International Development* 46 (3): 270–297.
- Gilbert, Leah. 2012. *State Mobilization Strategies and Political Competition in Hybrid Regimes*. Dizertační práce. Washington: Georgetown University.
- Giraudy, Agustina. 2015. *Democrats and Autocrats Pathways of Subnational Undemocratic Regime Continuity within Democratic Countries*. Oxford: Oxford University Press.
- Goertz, Gary. 2006. *Social science concepts: A user's Guide*. Princeton: Princeton UP.
- González, Secundino. 2012. „LAS ELECCIONES NICARAGÜENSES DE 2011“ *Anuario de Estudios Centroamericanos* 38: 137-176.
- González-Ocantos, Ezequiel a de Jorge, Chad, K. a Meléndez, Carlos a Osorio, Javier a Nickerson, David, W. 2012. „Vote Buying and Social Desirability Bias: Experimental Evidence from Nicaragua“ *American Journal Of Political Science* 56 (1): 202-217.
- Greene, Kenneth, F. 2007. *Why Dominant Parties Lose. Mexico's Democratization in Comparative Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Greene, Kenneth, F. 2010. The Political Economy of Authoritarian Single-Party Dominance. *Comparative Political Studies* 43 (7): 807-834.
- Greene, Samuel, R. 2010. „Learning the Wrong Lessons About Nicaraguan Democracy: A Response to Anderson and Dodd“ *Journal of Democracy* 2010. Dostupné z: < <https://www.journalofdemocracy.org/exchange-nicaragua>> (25.6.2018).
- Haggard, Stephan a Kaufman R. 1995. *The Political Economy of Democratic Transitions*. Princeton: Princeton University Press.
- Haggard, Stephan a Kaufman R. 2008. *Development, Democracy, and Welfare States Latin America, East Asia, and Eastern Europe*. Princeton: Princeton University Press

- Haggard, Stephan a Kaufman R. 2016. *Dictators and Democrats Masses, Elites, and Regime Change*.
- Hamilton, Lawrence, C. 2003. *Statistics with STATA. Eight edition*. Boston: Brooks/Cole.
- Handlin, Samuel. 2016. „Observing incumbent abuses: improving measures of electoral and competitive authoritarianism with new data.“ *Democratization*:1-24.
- Handlin, Samuel. 2016b. „Mass Organization and the Durability of Competitive Authoritarian Regimes: Evidence From Venezuela.“ *Comparative Political Studies*:1-32.
- Harvey, Cole, J. 2016. „Changes in the menu of manipulation: Electoral fraud, ballot stuffing, and voter pressure in the 2011 Russian election.“ *Electoral Studies* 41: 105-117.
- Hauser, Megan. 2017. „Does Electoral Manipulation Vary? Examining the Conditions for Instrumental and Informational Manipulation in Post-Soviet Elections.“ *The Soviet and Post-Soviet Review* 45 (2): 5-50.
- Hendl, Jan. 2009. *Přehled statistických metod zpracování dat /3.vydání/: Analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál.
- Howard, Marc, M. a Roessler, Philip, G. 2006. „Liberalizing Electoral Outcomes in Competitive Authoritarian Regimes.“ *American Journal of Political Science* 50 (2): 362-378.
- Huntington, Samuel, P. 1991. *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Oklahoma: University of Oklahoma Press.
- Chamorro, Carlos, F. 2009. „Ortega’s “Citizens’ Power” in Nicaragua: Democratic Participation or Authoritarian Populism?“ *Woodrow Wilson Center Update on the Americas* 4: 2-10.
- Cheeseman, Nic. 2010. „African Elections as Vehicle for Change” *Journal of Democracy* 21 (4): 139-53.
- Hyde, Susan, D. a Marinov, Nikolay. 2012. „Which Elections Can Be Lost?“ *Political Analysis* 20 (2): 191-210.
- Jarquín, Edmundo 2009. „Nicaragua: Is Populist Authoritarianism Viable?“ *Woodrow Wilson Center Update on the Americas* 4: 7-11.

- Kampwirth, Karen. 2003. „Arnoldo Alemán Takes on the NGOs: Antifeminism and the New Populism in Nicaragua“ *Latin American Politics and Society* 45 (2): 133-158.
- Karl, Terry, L. 1986. „Imposing Consent: Electoralism Versus Democratization in El Salvador“. In: Paul Drake a Eduardo Silva (eds): *Elections in Latin America*. San Diego: University of California, 9–36.
- Karl, Terry L. 1995. „The Hybrid Regimes of Central America.“ *Journal of Democracy* 6 (3): 72–86.
- Karl, Terry L. 1997. *The Paradox of Plenty. Oil Booms and Petro-States*. Los Angeles: University of California Press.
- Karl, Terry, L. a Schmitter, Philippe, C. 1991. „What Democracy Is ... and Is Not.“ *Journal of Democracy* 2 (3): 75–88.
- Kellam, Marisa a Stein, Elizabeth, A. 2016. „Silencing Critics: Why and How Presidents Restrict Media Freedom in Democracies.“ *Comparative Political Studies* 49 (1): 36-77.
- Kitchelt, Herbert. 1999. „Accounting for Outcomes of Post-communist Regime Change: Causal Depth or Shallowness in Rival Explanations.” Paper presented in the annual meeting of the American Political Science Association, Atlanta, Georgia, 1-5 September.
- Kouba, Karel. 2008. „The 2006 Elections in Nicaragua. Does the Sandinista Return to Power Threaten Nicaragua’s Democracy?“ In: Springerová, Pavlína a Špičánová, Lenka a Němec, Jan. *Election Year 2006: Latin America at the Crossroads?* Praha: AMO.
- Kouba, Karel. 2011. „Kvalitativní srovnávací analýza (QCA) a konfiguratívni metody v politologii.“ In: Novák, Miroslav (ed.). *Úvod do studia politiky*. Praha: Sociologické nakladatelství, 468-507.
- Krogslund, Chris a Michel, Katherine. 2015. „A Larger-N, Fewer Variables Problem? The Counterintuitive Sensitivity of QCA“ *Qualitative & Multi-Method Research* 12 (1): 25-33.
- Kunc, Jiří a Dvořáková, Vladimíra. 1994. *O přechodech k demokracii*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Lankina, Tomila a Libman, Alexander a Obydenkova, Anastassia. 2016. „Authoritarian and Democratic Diffusion in Post-Communist Regions.“ *Comparative Political Studies* 49 (12): 1-31.

- Lean, Sharon, F. 2007. „The presidential and parliamentary elections in Nicaragua, November 2006.“ *Electoral Studies* 26: 828-832.
- Levitsky, Steven a Lucan Way. 2010. *Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes after the Cold War*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Levitsky, Steven a Lucan Way. 2010b. „Why Democracies Need a Level Playing Field.“ *Journal of Democracy* 21 (1): 55-68.
- Levitsky, Steven a Helmke, Gretchen. 2006. *Informal Institutions and Democracy: Lessons from Latin America*. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Levitsky, Steven a Loxton, James. 2013. „Populism and competitive authoritarianism in the Andes“ *Democratization* 20 (1): 107-136.
- Levitsky, Steven a Ziblatt, Daniel. 2018. *How Democracies Dies*. Crown: New York.
- Lehoucq, Fabrice, E. a Molina, Iván. 2002. *Stuffing the Ballot Box: Fraud, Electoral Reform, and Democratization in Costa Rica*. New York: Cambridge University Press.
- Lehoucq, Fabrice, E. 2003. „ELECTORAL FRAUD: Causes, Types, and Consequences.“ *Annual Review of Political Science* 6: 233-256.
- Lindberg, Staffan, I., 2006: *Democracy and Elections in Africa*. Baltimore, M.D.: Johns Hopkins University Press.
- Lindberg, Staffan, I., 2009: *Democratization by Elections. A New Mode of Transition*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Linz, Juan J. 1970. „An authoritarian regime: Spain.“ In: Erik Allard a Stein Rokkan (eds.), *Mass Politics: studies in political sociology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Linz, Juan. J. a Stepan, Alfred. 1996. *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Lipset, Martin, S. 1981. *Political Man: The Social Bases of Politics*. Baltimore: Johns Hopkins University Press
- López, Matías. 2013. „Book review of Mainwaring a Pérez-Liñán (2013).“ *Revista de Ciencia Política* 35 (2): 427-431.
- Magaloni, Beatriz. 2006. *Voting for Autocracy*. New York: Cambridge University Press.

- Mainwaring, Scott. 2012. „From Representative Democracy to Participatory Competitive Authoritarianism: Hugo Chávez and Venezuelan Politics“ *Perspectives on Politics* 10 (4): 955-967.
- Mainwaring, Scott a Brinks, Daniel a Pérez-Liñán, Aníbal S. 2001. „Classifying Political Regimes in Latin America.“ *Studies in Comparative International Development* 36 (1): 37–65.
- Mainwaring, Scott a Brinks, Daniel a Pérez-Liñán, Aníbal S. 2007. „Classifying Political Regimes in Latin America, 1945-2004.“ In: *Regimes and Democracy in Latin America. Theories and Methods* edited by Gerardo L. Munck. New York: Oxford University Press, 39-50.
- Mainwaring, Scott a Pérez-Liñán, Aníbal, S. 2013. *Democracies and Dictatorships in Latin America. Emergence, Survival and Fall*. New York: Cambridge University Press.
- Mainwaring, Scott a Pérez-Liñán, Aníbal, S. 2013b. „Regime Legacies and Levels of Democracy: Evidence from Latin America.“ *Comparative Politics* 45 (4): 379-397.
- Mainwaring, Scott a Pérez-Liñán, Aníbal, S. 2015. „Cross-Currents in Latin America.“ *Journal of Democracy* 26 (1): 114–127.
- Malesky, Edmund a Schuler, Paul. 2010. „Nodding vs. Needling: Analyzing Delegate Responsiveness in an Authoritarian Parliament.“ *American Political Science Review* 104 (3): 1–21.
- Maltz, Gideon. 2007. „The Case for Presidential Term Limits“ *Journal of Democracy* 18 (1): 128-142.
- Mani, Kristina. 2011. „Military Entrepreneurs: Patterns in Latin America.“ *Latin American Politics and Society* 53 (3):25-55.
- Martí i Puig, Salvador. 2010. „The Adaptation of the FSLN: Daniel Ortega's Leadership and Democracy in Nicaragua“ *Latin American Politics and Society* 52 (4): 79-106.
- Martí i Puig, Salvador. 2013. „Nicaragua: la consolidación de un régimen híbrido“ *Revista de Ciencia Política* 33 (1): 269-286.
- Martí i Puig, Salvador. 2016. „Nicaragua: Desdemocratización y caudillismo.“ *Revista de Ciencia Política* 36 (1): 239-258.

- Marx, Axel. 2010. „Crisp-Set Qualitative Comparative Analysis (csQCA) and Model Specification: Benchmarks for Future csQCA Applications.“ *International Journal of Multiple Research Approaches* 4 (2):138-158.
- Mayorga, René, A. 2017. „Populismo autoritario y transición regresiva: la dictadura plebiscitaria en la región andina.“ *Latin American Review of Comparative Politics* 2: 39-69
- Mazucca, Sebastián. 2007. „Reconceptualizing democratization: Access to power versus exercise of power“ In: *Regimes and Democracy in Latin America. Theories and Methods* edited by Gerardo L. Munck. New York: Oxford University Press, 39-50.
- Mazucca, Sebastián. 2013. „The Rise of Rentier Populism“ *Journal of Democracy* 24 (2): 108-122.
- Menocal, Alina, R. a Fritz, Verena a Rakner, L. 2008. „Hybrid regimes and the challenges of deepening and sustaining democracy in developing countries.“ *South African Journal of International Affairs* 15 (1): 29-40.
- Michalik, Susanne.2015. *Multiparty Elections in Authoritarian Regimes. Explaining their Introduction and Effects*. Wiesbaden: Springer VS.
- McConnell, Shelley, A. 2014. „The 2011 presidential and legislative elections in Nicaragua“ *Electoral Studies* 34: 291-379.
- McFaul, Michael. 2002. „The Fourth Wave of Democracy and Dictatorship: Noncooperative Transitions in the Postcommunist World.“ *Journal of Democracy* 16 (3): 5–19.
- McMann, Kelly, M. 2006. *Economic Autonomy and Democracy. Hybrid Regimes in Russia and Kyrgyzstan*. New York: Cambridge University Press.
- Merkel, Wolfgang. 1999. „Defective Democracies.“ *Working Paper of Juan March Institute*, No. 1999/132.
- Merkel, Wolfgang. 2004. „Embedded and defective democracies.“ *Democratization* 11 (5): 33–58.
- Merkel, Wolfgang. 2010. „Are Dictatorships returning? Revisiting the democratic rollback hypothesis.“ *Contemporary Politics* 16 (1): 17–31.
- Miller, Mikael. 2012. Electoral authoritarianism and democracy: A formal model of régime transitions. *Journal of Theoretical Politics*, 25 (2), 153–181.
- Morse, Yonatan, L. 2012. The Era of Electoral Authoritarianism. *World Politics* 61 (1): 161–198.

- Morgenbesser, Lee. 2014. „Elections in Hybrid Regimes: Conceptual Stretching Revived.“ *Political Studies* 62 (1): 21–36.
- Munck, Gerardo L. 1993. „Beyond electoralism in El Salvador: Conflict resolution through negotiated compromise“ *Third World Quarterly* 14 (1): 75-93.
- Munck, Gerardo L. 2001. „The regime question: theory building in democracy studies.“ *World Politics* 54 (1): 119–144.
- Munck, Gerardo L. 2006. „Drawing boundaries: how to craft intermediate regime categories.“ In: Andreas Schedler (ed.), *Electoral Authoritarianism. The Dynamics of Unfree Competition*. London: Lynne Rienner Publishers, 7–40.
- Munck, Gerardo, L. 2016. „Assessing Set-Theoretic Comparative Methods: A Tool for Qualitative Comparativists?“ *Comparative Political Studies* 1-6.
- Naxera, Vladimír. 2014. „Stranická patronáž a její vztah ke korupci a klientelismu: teoretický koncept a nástin uplatnění v postkomunistickém prostředí.“ *Středoevropské politické studie* 17 (4): 264-287.
- Nohlen, Dieter. 2005a. *Elections in the Americas. A Data Handbook. Vol. 1 North America, Central America and Carribbean*. New York: Oxford University Press.
- Nohlen, Dieter. 2005b. *Elections in the Americas. A Data Handbook. Vol. 2 South America*. New York: Oxford University Press.
- O'Donnell, Guillermo. 1973. *Modernization and Bureaucratic-Authoritarianism: Studies in South American Politics*. Berkeley: Institute of International Studie
- O'Donnell, Guillermo, 1994.„Delegative Democracy.“ *Journal of Democracy* 5 (1): 55–69.
- O'Donnell, Guillermo a Schmitter, Philippe, C. 1986. *Transitions from Authoritarian Rule: Tentative Conclusions about Uncertain Democracies*. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Ortega Hegg, Manuel 2002. „Elecciones 2001 en Nicaragua: lecciones y escenarios post-electorales.“ *Revista de Fomento Social* 57: 133-150.
- Ortiz, Andrés. 2013. *La sociedad civil ecuatoriana en el laberinto de la revolución Ciudadana*. Quito: FLACSO.

- Ottaway, Marina, S. 2003. *Democracy Challenged: The Rise of Semi-Authoritarianism*. Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace
- Paine, Jack. 2015. „Set-Theoretic Comparative Methods: Less Distinctive Than Claimed“ *Comparative Political Studies*: 1-39.
- Paine, Jack. 2016. „Still Searching for the Value-Added: Persistent Concerns About Set-Theoretic Comparative Methods“ *Comparative Political Studies*: 1-8.
- Pérez-Baltodano. 2012. „Nicaragua: Democracia electoral sin consenso social“ *Revista de Ciencia Política* 32 (1): 211-228.
- Pepinsky, Thomas. 2014. „The Institutional Turn in Comparative Authoritarianism“ *British Journal of Political Science* 44 (3): 631-653.
- Pion-Berlin, David. 2005. „The Defence Wisdom Deficit in Latin America: A Reply to Thomas C. Bruneau.“ *Revista Fuerzas Armadas y Sociedad* 20 (1): 51–62.
- Pion-Berlin, David a Trinkunas, Harold. 2007. „Attention Deficits: Why Politicians Ignore Defence Policy in Latin America.“ *Latin American Research Review* 42 (3): 76-100.
- Plümpner, Thomas a Troeger, Vera, E. a Manow, Philip. 2005. „Panel data analysis in comparative politics: Linking method to theory.“ *European Journal of Political Research* 44: 327-354.
- Pop-Eleches, Grigore a Robertson, Graeme, B. 2008. *“Elections and liberalization in the post-Cold War era,”* Princeton, nj and Chapel Hill, nc: Princeton University and University of North Carolina at Chapel Hill, unpublished typescript.
- Prado, Silvio. 2008. „Models of Citizen Participation and 4. Municipal Budgets: the CDM and the CPC,” *Centro de Análisis Político (CEAP)*.
- Przeworski, Adam et. al. 2000. *Democracy and Development. Political Institutions and Well-Being in the World, 1950-1990*. Cambridge: Cambridge UP.
- Radaelli, Claudio, M. a Wagemann, Claudius. 2018. „What did I leave out? Omitted variables in regression and qualitative comparative analysis.“ *European Political Science*: 1-18.

- Ragin, Charles, C. 1987. *The Comparative Method: Moving Beyond Qualitative and Quantitative Strategies*. Los Angeles: University of California Press.
- Ragin, Charles, C. 2005. „Core Versus Tangential Assumptions in Comparative Research.“ *Studies in Comparative International Development* 40 (1): 33-38.
- Ragin, Charles, C. 2008. *Redesing Social Inquiry. Fuzzy Sets and Beyond*. Chicago: University of Chicago Press.
- Ragin, Charles C. a Davey, Sean. 2016. Fuzzy-Set/Qualitative Comparative Analysis 3.0. Irvine, California: Department of Sociology, University of California.
- Raun, Alo. 2013. „How to Survive Western Democratising Pressure?“ *Studies of Transitions States and Societies* 5 (1): 85–88.
- Reyntjens, Filip. 2015. „Rwanda: Progress or Powder Keg?“ *Journal of Democracy* 26 (3):20-33.
- Reuter, John, O. a Robertson, Graeme, B. 2014. „Legislatures, Cooptation, and Social Protest in Contemporary Authoritarian Regimes.“ *The Journal of Politics* 77 (1): 235-248.
- Rihoux, Benoît, 2006: „Qualitative Comparative Analysis (QCA) and Related Systematic Comparative Methods“ *International Sociology* 21 (5): 679-706.
- Ross, Michael, L. 2001. „Does Oil Hinder Democracy?“ *World Politics* 53: 325-361.
- Rospigliosi, Fernando. 1998. Perú: Elecciones entre 1992 y 1996. In: Rial, L. a Zovatto, D (eds.). *Urnas y desencanto político. Elecciones y democracia en América Latina, 1992-1996*. San José de Costa Rica: IIDH/Capel.
- Ruhl, J. Mark. 2005. „The Guatemala Military Since the Peace Accords: The Fate of Reform Under Arzú and Portillo.“ *Latin American Politics and Society* 47 (1): 55–85.
- Sanchez-Sibony, Omar. 2013. „Democratic Breakdowns via a Thousand Blows in Latin America.“ *Lasa Forum* 4: 7-9.
- Santiuste, Salvador, C. 2001. „La «Incompleta» Transformación Del FSLN“ *América Latina Hoy* 27: 89-122.

- Sartori, Giovanni. 1984. *Social science concepts: a systematic analysis*. London: SAGE Publishing.
- Saxonberg, Steven. 2013. *Transitions and Non-Transitions from Communism: Regime Survival in China, Cuba, North Korea, and Vietnam*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Seeberg, Merete B. 2014. „State capacity and the paradox of authoritarian elections.“ *Democratization* 21 (7): 1265-1285.
- Seeberg, Merete B. 2017. „Electoral authoritarianism and economic control“ *International Political Science Review*: 1-16.
- Selingson Mitchell A. a Booth John A. 2009. „Predictiong Coups? Democratic Vulnerabilities, The AmericasBarometer and the 2009 Honduras Crisis.“ *Americas Barometer Insights: 2009. Special Report on Honduras*.
- Soukup, Petr a Rabušic, Ladislav. 2007. „Několik poznámek k jedné obsesi českých sociálních věd– statistické významnosti.“ *Sociologický časopis* 43 (2): 379-395.
- Schedler, Andreas. 2002. „The Menu of Manipulation.“ *Journal of Democracy* 13 (2):37-50
- Schedler, Andreas. 2002b. „The Nested Game of Democratization by Elections“ *International Political Science Review* 23 (1): 103-122.
- Schedler, Andreas. 2006. „The Logic of Electoral Authoritarianism.“ In: Andreas Schedler (ed.), *Electoral Authoritarianism. The Dynamics of Unfree Competition*. London: Lynne Rienner Publishers, 1–22.
- Schedler, Andreas. 2006b. *Patterns of repression and manipulation towards topography of authoritarian elections, 1980-2002*. Centro de Investigación y Docencia Económicas: Toluca.
- Schedler, Andreas. 2013. *The Politics of Uncertainty. Substaining and Subverting Electoral Authoritarianism*. Oxford: University Press.
- Schedler, Andreas. 2015. „Electoral Authoritarianism“ in: Scott, Robert, A (ed). *Emerging Trends in the Social and Behavioral Sciences*, 1-16.
- Schmidt, Gregory, D. 2002. „The presidential election in Peru, April 2000“ *Electoral Studies* 21 (2): 346-357.
- Schneider, Carstern, Q. a Wagemann, Claudius. 2006. „Reducing Complexity in Qualitative Comparative Analysis (QCA): Remote and Proximate Factors

- and the Consolidation of Democracy.“ *European Journal of Political Research* 45: 751-786.
- Schneider, Carstern, Q. a Wagemann, Claudius. 2010. „Standards of Good Practice in Qualitative Comparative Analysis (QCA) and Fuzzy-Sets.“ *Comparative Sociology* 9 (3): 397-418.
- Schneider, Carstern, Q. a Wagemann, Claudius. 2012. *Set-Theoretic Methods for Social Science. A Guide to Qualitative Comparative Analysis*. Cambridge: Cambridge University press.
- Schumpeter, Joseph, A. 1976. *Capitalism, Socialism and Democracy*. Abington: Routledge.
- Shevtsova, Lilia. 2001. „Russia's Hybrid Regime.“ *Journal of Democracy* 12 (4): 65-70.
- Simpser, Alberto. 2013. *Why governments and parties manipulate elections: theory, practice, and implications*. New York: Cambridge University Press.
- Slater, Dan. 2011. Book review of Levitsky and Way (2010). *Perspectives on Politics*, 9 (2), 385–388.
- Smith, Peter, H. a Ziegler, Melissa, R. 2008. „Liberal and Illiberal Democracy in Latin America.“ *Latin American Politics and Society* 50 (1): 31-57.
- Smith, Ian, O. 2014. „Election Boycotts and Hybrid Regime Survival“ *Comparative Political Studies* 37 (5): 1-23.
- Sondrol, Paul, C. 2007. „Paraguay: A Semi-Authoritarian Regime?“ *Armed Forces & Society* 34 (1): 46-66.
- Stahler-Sholk, Richard. 2003. „The presidential and legislative elections in Nicaragua, 2001“ *Electoral Studies* 22: 538-544.
- Stepan, Alfred a Linz, Juan. 2013. „Democratization Theory and the “Arab Spring”.“ *Journal of Democracy*, 24 (2): 15–30.
- Svolik, Milan. 2012. „Contracting on Violence: The Moral Hazard in Authoritarian Repression and Military Intervention in Politics“ *Journal of Conflict Resolution*, 57 (5): 765-794.
- Thaler, Kai, M. 2016. „Nicaragua: A Return to Caudillismo.“ *Journal Of Democracy* 28 (2): 157-169.
- Tullock, Gordon. 1987. *Autocracy*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers

- Valenzuela, Juan R. 1990. „Democratic Consolidation in Post-Transitional Settings: Notion, Process and Facilitating Conditions.“ *Working Paper of Kellogg Institute*, No. 1990/150.
- van Ham, Carolien a Lindberg, Staffan, I. 2015. „From Sticks to Carrots: Electoral Manipulation in Africa, 1986-2012.“ *Government and Opposition*. 50 (3): 521-548.
- van Ham, Carolien a Lindberg, Staffan, I. 2016. „Choosing from the Menu of Manipulation: Explaining Incumbents’ Choices of Electoral Manipulation Tactics.“ *Varieties of Democracy Working Paper 30*.
- van Ham, Carolien a Seim, Briggete. 2017. „Strong states, weak elections? How state capacity in authoritarian regimes conditions the democratizing power of elections.“ *International Political Science Review* 39 (1): 1-18.
- Vis, Barbara. 2010. „The Comparative Advantages of fsQCA and Regression Analysis for Moderately Large-N Analyses.“ *Paper presented at the 8th ESPAnet Conference*. Budapest.
- Wahman, Michael. 2011. „Offices and Policies: Why do Oppositional Parties Form Pre-electoral Coalitions in Competitive Authoritarian Regimes?“ *Electoral Studies* 30 (4): 642-657.
- Wahman, Michael, Teorell, Jan a Hadenius, Alex. 2013. „Authoritarian regime types revisited: update data in comparative perspective.“ *Contemporary Politics* 19 (1): 19–34.
- Way, Lucan. 2015. *Pluralism by Default Weak Autocrats and the Rise of Competitive Politics*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Way, Lucan. 2016. „Preface.“ In: Boggards, Matthijs a Elischer, Sebastian (ed.), *Democratization and Competitive Authoritarianism in Africa*. Wiesbaden: Springer VS, 1-4.
- Weyland, Kurt. 2013. „Latin America’s Authoritarian Drift: The Threat from the Populist Left“ *Journal Of Democracy* 24 (3): 18-32.
- Wigell, Mikael. 2008. „Mapping „hybrid regimes“. Regime types and concepts in comparative politics.“ *Democratization* 15 (2): 230–250.
- Wilson, Sven, E. a Butler, Daniel, M. 2007. „A Lot More to Do: The Sensitivity of Time-Series Cross-Section Analyses to Simple Alternative Specifications“ *Political Analysis* 15 (2): 101-123.

- Whitehead, Laurence. 2014. „Antidemocracy Promotion. Four Strategies in Search for a Framework.“ *Taiwan Journal of Democracy* 10 (2): 1–24.
- Wolf, Sonja. 2009. „Subverting Democracy: Elite Rule and the Limits to Political Participation in Post-War El Salvador“ *Journal of Latin American Studies* 41 (3): 429-465.
- Wolff, Jonas. 2018. „Political incorporation in measures of democracy: a missing dimension (and the case of Bolivia)“ *Democratization*: 1-17.
- Wooldridge, Jeffrey, M. 2003. *Introductory Econometrics: A Modern Approach*. South-Western College Pub.
- Yamasaki, Sakura a Rihoux, Benoît. 2009. „A Commented Review of Applications. In: Rihoux, Benoît a Ragin, Charles (ed). *Configurational Comparative Methods*. Los Angeles: 147-167.
- Zagorski, Paul, W. 2003. „Democratic Breakdown in Paraguay and Venezuela: The Shape of Things to Come for Latin America?“ *Armed Forces & Society* 30 (1): 87-116.
- Zakaria, Fareed. 1997. „The Rise of Illiberal Democracy.“ *Foreign Affairs* 76 (6): 22–43.
- Zinecker, Heidrun. 2009. „Regime-Hybridity in Developing Countries: Achievements and Limitations of New Research on Transitions.“ *International Studies Review* 11 (2): 302–331.

Přílohy

Příloha č. 1: Pearsonův korelační koeficient nezávislých proměnných

	Kapacita	Většina	Demok.	Koalice	HDP	Nerosty	Vazby
Kapacita států		0,062	0,105	-0,107	0,167	0,144	-0,003
Legislativní většina	0,062		0,008	-0,046	-0,077	0,220	0,067
Kvalita demokracie	0,105	0,008		-0,127	0,189	-0,026	0,05
Opoziční koalice	-0,107	-0,046	-0,127		0,007	0,232	0,083
Meziroční vývoj							
HDP	0,167	-0,077	0,189	0,007		0,220	-0,003
Nerostné bohatství	0,144	0,22	-0,026	0,232	0,220		0,018
Mezinárodní vazby	-0,003	0,063	0,005	0,083	-0,003	0,018	

Zdroj: Autor

Příloha č. 2: Pearsonův korelační koeficient nezávislých proměnných

	Historie	Bohatství	Nerosty	HDP	Většina	Koalice	Vazby
Historie		0,519	0,464	-0,044	0,377	0,312	0,047
Bohatství	0,519		0,579	0,017	0,300	0,403	0
Nerostné bohatství	0,464	0,579		0,077	0,333	0,280	-0,139
Meziroční vývoj							
HDP	-0,044	0,017	0,077		-0,020	-0,087	0,131
Legislativní většina	0,377	0,300	0,333	-0,02		0,122	0,152
Opoziční koalice	0,312	0,403	0,280	-0,087	0,122		-0,079
Mezinárodní vazby	0,047	0	-0,139	0,131	0,152	-0,079	

Zdroj: Autor

Příloha č. 3: Pearsonův korelační koeficient nezávislých proměnných

	Incum.	Koalice	HDP	Zastraš.	Nákup	Média	Podvody	Právo	Ekonomika
Kandidatura incumbenta		0,261	0,155	0,314	-0,416	0,192	0,248	-0,131	0,388
Opoziční koalice	0,261		0,097	0,198	-0,001	0,083	0,134	-0,054	0,051
Růst									
HDP	0,155	0,097		-0,003	0,109	-0,079	0,105	-0,010	-0,137
Zastrašování opozice	0,314	0,198	-0,003		0,169	0,450	0,611	-0,503	0,198
Nakupování hlasů	-0,416	-0,01	0,109	0,169		0,096	0,069	-0,050	-0,39
Omezování médií	0,192	0,083	-0,079	0,450	0,096		0,382	-0,510	0,414
Volební podvody	0,248	0,134	0,105	0,611	0,069	0,382		-0,530	0,297
Nerovný přístup k právu	-0,131	-0,054	-0,010	-0,503	-0,050	-0,510	-0,530		-0,393
Kontrola ekonomiky	0,388	0,051	-0,137	0,198	-0,390	0,414	0,297	-0,393	

Zdroj: Autor

Příloha č. 4: Pearsonův korelační koeficient nezávislých proměnných

	Rizika	Stížnosti	Incidenty	Vzdělání	Venkov	Průmysl	Chudoba
Rizika		0,400	0,108	0,097	0,010	-0,099	0,149
Stížnosti	0,400		0,314	-0,017	-0,164	-0,063	-0,190
Incidenty	0,108	0,314		0,004	-0,276	-0,114	-0,178
Vzdělání	0,097	-0,017	0,004		-0,139	-0,061	0,005
Venkov	0,010	-0,164	-0,276	-0,139		0,154	0,529
Průmysl	-0,099	-0,063	-0,114	-0,061	0,154		-0,105
Chudoba	0,149	-0,190	-0,178	0,005	0,529	-0,105	

Zdroj: Autor

Příloha č. 5: Vliv volebních rizik na počet volebních stížností a volebních incidentů

	Stížnosti	Incidenty
Rizika	0,400***	0,108
N	153	153
R-sqr	0,160	0,012

Zdroj: Autor